

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko ibero-amerických studií

Ibero-amerikanistika

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jiří Kupka

Československo-argentinské hospodářské vztahy v letech

1945-1989 v materiálech českých archivů

The Czechoslovak-Argentinian Economic Relations in the years

1945-1989 in the material of Czech archives

Praha 2015

Vedoucí práce: prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval všem, kteří mě jakýmkoli způsobem podporovali během mého studia.

V první řadě děkuji prof. Josefovi Opatrnému za mé uvedení do ibero-amerických studií, neustálou studijní inspiraci, lidský přístup a vedení této diplomové práce. Děkuji i Doc. Markétě Křížové a Dr. Simoně Binkové za skvělou studijní atmosféru, jež je i díky nim v SIAS stále přítomna.

V neposlední řadě děkuji Nadaci „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“, jež mě finančně podpořila při studiu v mexickém Ciudad de México.

Zvláštní poděkování patří mým rodičům a snoubence Evě, kteří mi byli a jsou oporou i ve chvílích nejtěžších.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 12. května 2015

.....
Jiří Kupka

Klíčová slova:

Československo, Argentina, hospodářské dějiny 1945 - 1989, zahraniční obchod, zahraniční politika, diplomacie, obchodní bilance, mezinárodní ekonomické vztahy, Ministerstvo zahraničního obchodu

Key words:

Czechoslovakia, Argentina, Economic history from 1945 to 1989, foreign trade, foreign policy, diplomacy, trade balance, International economic relations, Ministry of Foreign Trade

Abstrakt:

Tato práce se snaží představit a hlavně analyzovat ekonomické vztahy mezi Československem a Argentinou v letech 1945 – 1989, tedy v období, jež se téměř přesně překrývá s časem studené války.

Zvolený problém je řešen pomocí historické analýzy primárních pramenů – archivních dokumentů Federálních ministerstev zahraničních věcí a obchodu ČSSR. Tento druh materiálů byl zvolen na základě existence zcela zanedbatelného množství literatury vztahující se k tématu. Do určité míry se tak jedná o práci průkopnickou, navíc podpořenou faktem, že dokumenty Federálního ministerstva zahraničního obchodu dosud nebyly rozříděny a dočkaly se pouze omezeného využití (zpracování) v jediné publikaci.

Obchodní výměně byla v čase studené války věnována hlavní část rozvoje vztahů mezi Československem a latinskoamerickými zeměmi (snad s jistou výjimkou Kuby). Jejich studium tak může přinést poznatky o míře pragmatičnosti vzájemných vztahů a jejich fungování jako celku.

Diplomová práce přináší nové poznatky o zkoumaném tématu a pokouší se tak o co možná nejkomplexnější zpracování ekonomických vztahů mezi výše zmíněnými zeměmi ve vymezeném období.

Abstract:

This thesis aims to present and analyse economic relations between Czechoslovakia and Argentina in the years 1945-1989 (i.e. a period that almost precisely coincides with the duration of the Cold War).

The work focuses on a historical analysis of primary sources and archival documents of the Czechoslovak Federal Ministries of Foreign Affairs and Foreign Trade. This material was selected in light of the rarity of secondary literature devoted to this area. To a certain extent, this is a pioneering work, especially given the fact that the archives of the Federal Ministry of Foreign Trade have not yet been declassified and still enjoy only limited usage (processing) in a single publication.

One primary function of foreign trade with the Latin American countries (with the obvious exception of Cuba) was to foster good relations between South America and Czechoslovakia during the Cold War. The study of this use of trade as a foreign policy instrument can provide useful lessons about pragmatic considerations to be borne in mind when designing foreign policy as a whole.

The thesis presents new findings on the topic and attempts what may constitute the most comprehensive attempt to address economic relations between the aforementioned countries within a defined period.

Obsah:

Seznam zkratek	9
1 Úvod.....	10
1.1 K literatuře	10
1.2 Výzkumné otázky a hypotéza	16
1.3 K primárním pramenům a jejich kritika.....	17
1.4 Struktura práce	19
1.5 Organizace zahraničního obchodu socialistického Československa	19
2 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem dokumentů v období let 1945 – 1959	21
2.1 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)	24
2.2 Kauza Škoda	37
2.3 Obchodní styky Argentiny s dalšími státy světa pohledem čsl. obchodních diplomatů	45
3 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem českých archiválií v období let 1960 – 1969	47
3.1 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)	49
3.2 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých podniků zahraničního obchodu (PZO, OZO).....	56
4 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem dokumentů v období let 1970 – 1979	65
4.1 Zahraniční obchod ČSSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)	66
4.2 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých podniků zahraničního obchodu (PZO, OZO).....	76

4.3	Vznik Smíšených československo-argentinských obchodních komisí – nová kvalita vzájemných ekonomických vztahů mezi ČSSR a Argentinou.....	86
4.4	Podoba československých afilací v 70. let.....	90
4.5	Obchod s kůžemi – strategický obchodní zájem ČSSR.....	94
4.6	Těžba a provádění geologických průzkumů	98
4.7	Obchodní vztahy socialistického Československa s vojenskou juntou Jorgeho Videly.....	100
4.8	Oblast spolupráce se socialistickými zeměmi v 70. letech	103
5	Ekonomické vztahy mezi ČSSR a Argentinou mezi lety 1980 – 1989	111
5.1	Zahraniční obchod ČSSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)	112
5.2	Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých podniků zahraničního obchodu (PZO, OZO).....	118
5.3	Výstavba elektráren skrze technickou pomoc.....	127
5.4	Obchodní vztahy ve znamení energetiky	129
5.5	Vzájemný obchod ve znamení argentinské ekonomické a politické liberalizace	131
6	Závěr.....	134
7	Bibliografie.....	142
7.1	Monografie.....	142
7.2	Periodická literatura	144
7.3	Internetové zdroje	147
7.4	Archivní dokumenty	147
	PŘÍLOHA 1 Kauza Škoda v titulcích argentinských novin.....	148
	PŘÍLOHA 2 Novinové články: La Razon, El Heraldo de Buenos Aires	152
	PŘÍLOHA 3 Tabulka cen konkurence	153
	PŘÍLOHA 4 Upřesněný návrh dlouhodobého energetického plánu Argentiny	155

Seznam zkratek

AyEE	<i>Agua y Energía Eléctrica</i>
BID	<i>Inter-American Development Bank</i>
BIRF	<i>Banko Internacional de Reconstrucción y Fomento</i>
CGT	<i>Confederación General del Trabajo de la República Argentina</i>
dol.	<i>dolar</i>
EFEA	<i>Empresa de Ferrocarriles del Estado Argentino</i>
FMZO	<i>Federální ministerstvo zahraničního obchodu</i>
FMZV	<i>Federální ministerstvo zahraničních věcí</i>
IAPI	<i>Instituto Argentino para la promoción del Intercambio</i>
IKA	<i>Industrias Kaiser Argentina</i>
J. K.	<i>Jiří Kupka</i>
LIAZ	<i>Liberecké automobilové závody</i>
MMF	<i>Mezinárodní měnový fond</i>
MZO	<i>Ministerstvo zahraničního obchodu</i>
MZV	<i>Ministerstvo zahraničních věcí</i>
n. p.	<i>národní podnik</i>
NBC	<i>Nobrega, Becarri y Cía. SRL</i>
OZO	<i>organizace zahraničního obchodu</i>
PZO	<i>Podnik zahraničního obchodu</i>
RVHP	<i>Rada vzájemné hospodářské pomoci</i>
ÚV KSČ	<i>Ústřední výbor Komunistické strany Československa</i>
VRCV	<i>Vnitřní reprodukční cenové vyrovnání</i>
VÚK	<i>Výzkumný ústav kožedělný</i>
YCF	<i>Yacimientos Carboníferos Fiscales</i>
YPF	<i>Yacimientos Petrolíferos Fiscales</i>
ZST	<i>Země socialistického tábora</i>

1 Úvod

Československo (Česká republika) a Argentina se mohou pochlubit historicky poměrně dlouhými politickými, kulturními a hospodářskými styky. Cílem předkládané diplomové práce, jak z jejího názvu vyplývá, je tedy na základě archivních materiálů (především dokumentů Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR (dále jen AMZV) a dokumentů dnes již neexistujícího Federálního ministerstva zahraničního obchodu (dále jen MZO nebo FMZO)¹ zpracovat téma vzájemných ekonomických vztahů obou zemí v období mezi roky 1945 a 1989. Autorovou motivací ke zpracování zmíněného tématu se stala zejména možnost objevovat dosud nezveřejněné skutečnosti v poměrně čerstvě zpřístupněných materiálech FMZO,² a tím i svým malým dílem přispět k již vykonané práci předchůdců a k badatelské tradici Střediska ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Tato tradice je pevně spojena s tvorbou věnovanou vztahům mezi „českými zeměmi“ a Latinskou Amerikou (viz níže).

1.1 K literatuře

Velká vzdálenost, která by měla Československo (a dnes Českou republiku) a Argentinu spíše rozdělovat, naopak sehrála v některých kritických chvílích evropských a potažmo světových dějin opačnou pozitivní roli. Argentina na rozdíl od Spojených států amerických (USA) - tradiční cílové destinace evropských emigrantů - neomezovala po první světové válce imigraci tak drasticky jako severoamerická velmoc. válka se ve svých důsledcích promítla mj. do zavedení imigračních kvót a následná dvacátá léta reprezentovaná antiimigračními zákony (nejznámější je druhý tzv. Johnsonův zákon) a izolacionismem USA znamenaly, že touhy mnohých emigrantů po lepším životě byly ještě

1 Vzhledem k charakteru a cílům této diplomové práce autor zvolil jako primární prameny zkoumání právě archivy bytostně se zabývajícími zahraničím. Autor vycházel i z předpokladu, že otázky zahraničně-obchodní byly úzce koordinovány s Ministerstvem zahraničních věcí (dále jen MZV), které bylo zodpovědné za naplňování zahraničních politických zájmů socialistického Československa. Navíc Zastupitelský úřad (dále jen ZÚ) ČS(S)R v Buenos Aires byl hlavním zástupcem i československého obchodu, jelikož v jeho útrobách sídlilo obchodní oddělení, které však ponejvíce komunikovalo v Praze s FMZO vystupujícím jako hlavní koordinátor zahraničně-obchodních aktivit státu.

² Materiály dosud nebyly pracovníky Národního archivu (dále jen NA) rozřazeny, a tak práce s nimi byla umožněna jen díky vstřícnému přístupu Dr. Bohumíra Broma, za což mu patří mé velké poděkování.

více vkládány na „druhý břeh západu“³ a na něm hlavně do Argentiny, což do určité míry podněcovalo i ekonomické kontakty mezi lety 1918 - 1938.⁴ V roce 1945 žilo dle údajů Československého ústavu zahraničního v Argentině více než 20. tis. Čechů 25. tis. Slováků.⁵ Vlnám emigrace obyvatel z českých zemí do Argentiny ve 20. století se věnuje hned několik autorů, mezi nimiž lze zmínit jména jako: Josef Opatrný,⁶ Josef Polišínský,⁷ Bohumil

³ Termín pochází od Anny Houskové z knihy, kterou editovala: Druhý břeh Západu: výbor iberoamerických esejů, Mladá fronta, 2004.

⁴ Ještě větším impulsem pro růst vzájemných ekonomických kontaktů byla touha československých průmyslníků po dobytí nového trhu, ať už se jednalo o umístování průmyslových výrobků, vývoz zemědělských strojů, vývoz sklářských výrobků, vývoz chmele nebo výstavbu pivovarů.

⁵ Michal ZOUREK, Checoslovaquia y el cono sur 1945-1989: relaciones políticas, económicas y culturales durante la Guerra Fría. 2014, s. 156.

⁶ Josef OPATRŇÝ, Propaganda y contrapropaganda en los asuntos migratorios. Informaciones para los emigrantes en los textos de Ferdinand Missler, František Čech Vyšata y Anna Kodýtková. In: Josef OPATRŇÝ (ed.). Emigración centroeuropea a América Latina III. La propaganda proemigratoria y la realidad, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 13, Praha, Karolinum 2004, 25–53; Josef OPATRŇÝ, Emigración checa a Argentina en los textos de viajeros y novelas en las primeras cuatro décadas del siglo XX: el caso de Vladislav Forejt Alan. In: Josef OPATRŇÝ (ed.). Emigración centroeuropea a América Latina IV. Emigración en testimonios y novelas, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 17, Praha, Karolinum 2006, 33–53; Hned na počátku 20. století vznikla zpráva o potencionální agrikulturní činnosti českých rolníků v Argentině od tehdejšího člena Agrární strany a vedoucího výzkumné delegace Ferdinanda Klindery, který v roce 1912 vydal knihu *Český rolník napříč Argentinou*. Činnost Ferdinanda Klindery a vliv knihy na tehdejší české prostředí zkoumal Josef Opatrný a vydal studii v Iberoamericana Pragensia: Josef OPATRŇÝ, Proyecto de una colonia agrícola checa en Argentina: El viaje de Ferdinand Klindera. In: Ibero-Americana Pragensia, XXVIII, 1994, 133–149; v roce 2006 bylo toto téma rozvedeno v širších souvislostech československé emigrace: OPATRŇÝ Josef, Emigración checa a Argentina en los textos de viajeros y novelas en las primeras cuatro décadas del siglo XX: el caso de Vladislav Forejt Alan. In: OPATRŇÝ Josef (ed.). Emigración centroeuropea a América Latina IV. Emigración en testimonios y novelas, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum, 17, Praha, Karolinum 2006, 33–53.

⁷ Josef POLIŠENSKÝ, Prameny a problémy dějin českého a slovenského vystěholectví do Latinské Ameriky 1649–1945. In: Český lid 1981, 3 - 9.

Baďura,⁸ Ivan Dubovický,⁹ Vladimír Nálevka,¹⁰ Ivo Barteček,¹¹ Rudolf Míšek¹² či Vendula Hingarová.¹³ Opominout nelze ani díla našich emigrantů, nebo Čechů (Čechoslováků), kteří část svého života spojili s Argentinou.¹⁴ Česká literatura se může pochlubit i několika hodnotnými cestopisy¹⁵ věnované přímo Argentině, nebo cestám i po dalších zemích kontinentu.

⁸ Bohumil BAĎURA, Los checoslovacos en Argentina durante la Primera Guerra Mundial. In: Ibero-Americana Pragensia, XXIII, 1989, 213–237.

⁹ Ivan DUBOVICKÝ, La política emigratoria de Bohemia en relación con Argentina, 1848–1938. In: Ibero-Americana Pragensia, XXIII, 1989, 111–128 primera parte; Ibero-Americana Pragensia, XXIV, 1990, 151–185, segunda parte.

¹⁰ Vladimír NÁLEVKA, Los congresos eslavos de Buenos Aires y Montevideo en la segunda guerra mundial. In: Ibero-Americana Pragensia. Año IX, 1975, 107–121; Vladimír NÁLEVKA, Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války. In: Češi v cizině 8, 1995, 36. Vladimír NÁLEVKA, Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války. In: Češi v cizině 8, 1995, 36 - 44.

¹¹ Ivo BARTEČEK, Vystěhovalectví do Latinské Ameriky. In: Češi v cizině 9, 1996, 172–197.

¹² Rudolf MÍŠEK, Origen de la emigración checoslovaca a la Argentina. In: Ibero-Americana Pragensia. Año I, 1967, 123–131.

¹³ Vendula HINGAROVÁ, La emigración checoslovaca a Argentina en el Archivo de la Cancillería Checa – estudio de fuentes. In: Ibero-Americana Pragensia Suplementum 37, 2014, 241–263.

¹⁴ Anna KODÝTKOVÁ, 21 let v Argentině. Praha, Práce 1951; Boža ČVANČAROVÁ, Na tvrdém úhoru, Boža Čvančarová vzpomíná na dobu prožitou v Argentině a na začátky a vznik První Československé školy v Berisso. F.C.S: Praha, 1931; Miloslava ŠTĚPKOVÁ, Emigranti: sociální román ze života vystěhovalců. Praha, M. Štěpková 1930.

¹⁵ Alberto Vojtěch FRIČ, Mezi Indiány. Královské Vinohrady, Alois Koníček 1918; Indiáni Jižní Ameriky, Praha, Novina 1943; František ČECH-VYŠATA, V žaru pamp (Patnáct let v Jižní Americe I.), Praha, Kvasnička a Hampl 1927; František ČECH-VYŠATA, Divokým rájem (Patnáct let v Jižní Americe II.), Praha, Kvasnička a Hampl 1927; František ČECH-VYŠATA, Z tajů Kordiller (Patnáct let v Jižní Americe III.), Praha, Kvasnička a Hampl 1927; Vladislav FOREJT-ALAN, Od Kordiller k Mississippi: potulky českých novinářů-skautů po Americe, Praha, Šolc a Šimánek, 1930; Vladislav FOREJT-ALAN, Amerikou s prázdnou kapsou, Praha, Vladimír Orel 1941; Vladislav FOREJT-ALAN, Pampa Florida, Praha, Pražská akciová tiskárna, 1943; Josef Ladislav ERBEN, Po stopách dobyvatelů, osvoboditelů a diktátorů: cesty jihoamerickým zemědělem, Praha, Československá grafická unie 1937; F. A. ELSTNER, Tango argentino, dobrodružství dlouhé 36.000 kilometrů, které prožili don Francisco a dva gringos v zemi argentinské, Praha, Julius Albert 1942 (2. vydání); Jiří HANZELKA, Miroslav ZIKMUND, Tam za řekou je Argentina, Praha, Orbis 1956; Jiří HANZELKA, Miroslav ZIKMUND, Přes Kordillery, Praha, Orbis 1957; Jiří HANZELKA, Miroslav ZIKMUND, Velké vody Iguazú, Praha, SNDK, 1957; Václav ŠVARC, Lovec jaguárů, Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1956.

Odborný zájem přirozeně existuje i o československo-argentinské politické a ekonomické dějiny meziválečného a válečného období. V posledních několika málo letech se pak dynamicky rozvíjí zájem o vývoj vztahů mezi Československem a Latinskou Amerikou mezi lety 1945 – 1989¹⁶ a to hlavně v souvislostech studené války.¹⁷ Mezi autory zmiňovaných období se například řadí: Vladimír Nálevka,¹⁸ Jaroslav Bouček,¹⁹ Michal

¹⁶ Zvýšený zájem o studium nejnovějších dějin vzájemných vztahů jistě přinesl i grant Ministerstva zahraničních věcí ČR, na jehož řešení se podílely studenti doktorandského studia Střediska ibero-amerických studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy viz Josef OPATRŇÝ, Lucia MAJLÁTOVÁ, Matyáš PELANT, Michal ZOUREK, Československo a Latinská Amerika, Grant RM 07/02/11, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Praha 2013.

¹⁷ V tomto ohledu je vhodné zmínit studie zaměřené výzkum vztahů mezi Československem a jednotlivými státy Latinské Ameriky v období let 1945 – 1989. Studiím bylo věnováno celé číslo odborného časopisu *Central European Journal of International and Security Studies* a byly předneseny na konferenci *Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America*. Srovnej. Josef OPATRŇÝ, “Czechoslovak-Latin American Relations 1945–1989: The Broader Context”, 6–30. Kateřina BŘEZINOVÁ, “Turbines and Weapons for Latin America: Czechoslovak Documentary Film Propaganda in the Cold War Context, 1948–1989”, 32–52. Hana V. BORTLOVÁ, “Czech Tractors, Cuban Oranges: Economic Relations between Socialist Czechoslovakia and Revolutionary Cuba”, 54–71. Michal ZOUREK, “Political and Economic Relations between Czechoslovakia and the Military Regimes of the Southern Cone in 1970s and 1980s”, 74–96. Lukáš PERUTKA, “Arms for Arbenz, Czechoslovakia’s Involvement in the Cold War in Latin America”, 98–114. Matyáš PELANT, “Czechoslovakia and Brasil 1945–1989; Diplomats, businessmen, spies and guerrilheiros”, 116–136.

¹⁸ Vladimír NÁLEVKA, Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války, Praha, Univerzita Karlova 1972; dále lze uvést i Nálevkovi příspěvky do odborného časopisu *Iberoamericana Pragensia* mj. na výsostně zahraničně-politická témata. Srovnej. Vladimír NÁLEVKA, “Restablecimiento de relaciones diplomáticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina”. In: *Ibero-Americana Pragensia*, II, 1968, 93 - 113; Vladimír Nálevka, “Checoslovaquia y América Latina en los Años 1945 - 1948”, in: *Ibero-Americana Pragensia*, XVII, 1984, 205 – 214.

¹⁹ Jaroslav Bouček, “Negocios con armamento Realizados por la Empresa Škoda en América Latina”. In: *Ibero-Americana Pragensia*, XXII, 1988, 175 – 184.

Zourek,²⁰ Hana Bortlová,²¹ Petr Zídek,²² Lukáš Perutka²³ či výše zmínění povětšinou mladí badatelé pod poznámkou č. 14 a mnozí další. Pro autora této diplomové práce jsou navýsost relevantními zdroji práce s ekonomickou tematikou - od Vlastislava Beneše,²⁴ Jiřího Novotného a Jiřího Šouši,²⁵ nebo i postřehy diplomata Ludřka Kapitoly mohou pomoci co

²⁰ Zourkova disertace a následná publikace věnující se vztahům Československa a tří vybraných států Latinské Ameriky (Argentině, Uruguayi a Chile) je v současné době nejdetailnějším dílem, které se věnuje ekonomickým vztahům s Argentinou na základě studia archivních materiálů. Autor této diplomové práce Zourkovu historickou analýzu ekonomických vztahů nadále rozvádí. Michal ZOUREK, *Checoslovaquia y el cono sur 1945 – 1989: Relaciones políticas, económicas y culturales durante la Guerra Fría*, Karolinum, 2014; Michal ZOUREK, “Kde se nachází Che? Tajný pobyt Che Guevary v Československu”. In: *Dvacáté století – The Twentieth Century*, 1, 2012, 61–79.

²¹ Hana BORTLOVÁ, *Československo a Kuba v letech 1959–1962*, Praha, Universita Karlova v Praze, Filosofická fakulta 2011.

²² I když se tato práce nevěnuje obchodu se zbraněmi mezi ČSSR a Argentinou z důvodu nedostupnosti dostatečného množství archivních materiálů, je jistě vhodné připomenout studii exportu zbraní se věnující. Srovnej. Petr ZÍDEK, “Vývoz zbraní z Československa do zemí třetího světa v letech 1948–1962”. In: *Historie a vojenství*, 51, no. 3, 2002, 523–567.

²³ Lukáš PERUTKA, *Checoslovaquia, Guatemala y México en el período de la Revolución Guatemalteca*, Praha, Karolinum 2014.

²⁴ Vlastislav BENEŠ, *Laplatská skupina* In: *Latinská Amerika: I dodatky, Obchodně ekonomické sborníky – řada LA*, 62, IZO, Pressfoto, 1981.

²⁵ Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el Período de Entreguerras (Análisis de los índices estadísticos checoslovacos)”, in: *Ibero-Americana Pragensia*, 31, 1997, 243–257; Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y Chile y el Uruguay, Perú, Colombia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el Período de Entreguerras” (1a parte), in: *Ibero-Americana Pragensia*, 32, 1998, 219–238; Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y Chile y el Uruguay, Perú, Colombia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el Período de Entreguerras” (2a parte), in: *Ibero-Americana Pragensia*, 33, 1999, 175–174; Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “El Exportador Checo Más Importante de Máquinas Agrícolas a América Latina (1918-1938)”, in: *Ibero-Americana Pragensia*, XXIV, 1990, 261-277; Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “La Malta de Bohemia en América Latina en la Primera Mitad del Siglo XX”, in: *Ibero-Americana Pragensia*, XXVII, 1993, 63–78, primera parte; Jiří NOVOTNÝ, Jiří ŠOUŠA, “La Malta de Bohemia en América Latina en la Primera Mitad del Siglo XX”, in: *Ibero-Americana Pragensia*, XXVIII, 1994, 89–101, segunda parte.

nejlépe interpretovat primární prameny.²⁶ Práce Jaroslava Nykryna,²⁷ a Lenky Fojtíkové²⁸ jsou autorovi těchto řádků užitečné hlavně pro pochopení fungování zahraničního obchodu socialistického Československa.²⁹

Zvýšený zájem o vztahy mezi „českými zeměmi“ a Argentinou v širším slova smyslu reprezentuje i soubor oborově rozdílných studií vydaný v roce 2014 pod vedením Josefa Opatrného.³⁰ S dílem zkoumající Argentinu multidisciplinárním přístupem přispěla i Univerzita Palackého v Olomouci pod editory Vendulou Hingarovou a Danielem Nemravou.³¹

Mezi česky psanými přehledovými texty nelze nezmínit i díla Josefa Polišínského,³² Josefa Opatrného³³ a Jiřího Chalupy.³⁴

Zvláště podnětné jsou publikace Jindřicha Dejmka,³⁵ jenž se dlouhodobě věnuje československé zahraniční politice, jejím proměnám, ale i jejím osobnostem. Detailní znalost čsl. postojů na široká zahraničněpolitická témata po roce 1948 a hlavních představitelů naší diplomacie (včetně jejích ideologických architektů) je zvláště důležitá pro kvalitní interpretaci primárních pramenů. Biografický slovník se pak pro autora této práce stává důležitým pomocníkem v personáliích ministerstva zahraničních věcí socialistického

²⁶ Luděk KAPITOLA, *Argentina včera a dnes*, Melantrich, 1977.

²⁷ Jaroslav NYKRYN, *Zahraniční obchod ČSSR*, Nakladatelství Svoboda, 1988.

²⁸ Lenka FOJTÍKOVÁ, *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. C.H. Beck, xix, Beckova edice economies, 2009.

²⁹ Pojem „socialistický“ je pro potřeby autora dále v práci běžně užíván a je volně záměnný s pojmem „komunistický“. Tato práce oba pojmy využívá pro odlišení od států s liberální demokracií a tržní ekonomikou, jejíž protiklad – centrálně-plánovaná ekonomika – byl ve sledovaném období v různé míře společný pro všechny státy Rady vzájemné hospodářské pomoci (dále jen RVHP). Pro státy s tržní ekonomikou je běžně užíván termín „kapitalistický“. Zmíněné pojmy tak napomáhají přehlednosti textu.

³⁰ Josef OPATRNÝ, *Las relaciones checo-argentinas*, Karolinum, 2014.

³¹ Vendula HINGAROVÁ, ed., Daniel NEMRAVA ed., *Argentina napříč obory: současné pohledy*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

³² Josef POLIŠENKÝ, *Dějiny Latinské Ameriky*, Svoboda, 1979.

³³ Josef OPATRNÝ, *Amerika v proměnách staletí*, Libri, 1998.

³⁴ Jiří CHALUPA, *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*, Lidové noviny, 1999.

³⁵ Jindřich DEJMEK, *Diplomacie Československa I. Nástin dějin Ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918–1992)*, Praha, Akademia 2012; *Diplomacie Československa II. Biografický slovník československých diplomatů (1918–1992)*, Praha, Akademia 2013; Jindřich DEJMEK, *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992)*, Praha, CEP 2002.

Československa i s odkazem na konkrétní osoby působící na Zastupitelském úřadu ČS(S)R v Buenos Aires.

Ze zahraničních děl věnujících se převážně politicko-ekonomickému vývoji Argentiny v druhé polovině 20. století a obchodním vztahům Argentiny k socialistickým zemím se lze opřít o literaturu z per těchto autorů: Roberto Cortés Conde,³⁶ Mario Rapoport³⁷ či Guido di Tella.³⁸ Ojedinělý příspěvek přímo k ekonomickým vztahům mezi ČSSR a Argentinou přináší z latinskoamerického prostředí María Gentile.³⁹

1.2 Výzkumné otázky a hypotéza

Autora budou zajímat zejména vývojové tendence v oblasti vzájemného obchodu a jejich změny – objem vzájemného obchodu, jeho komoditní struktura, další typy ekonomické spolupráce, objem vzájemných investic, činnost československých afilací v Argentině a jejich rozvoj, nebo naopak příčiny jejich úpadku etc. Výzkumné otázky lze shrnout takto:

- 1) Jaké byly obchodní zájmy Československa na argentinském trhu a jakých změn doznaly mezi lety 1945 – 1989?
- 2) Jak se vyvíjel co do objemu vzájemný obchod mezi Československem a Argentinou v jednotlivých obdobích? Rozvíjel se kontinuálně, nebo v jakýchsi „vlnách“?
- 3) Nastaly ve sledovaném období nějaké změny v komoditní struktuře obchodu a proč?
- 4) Jaké vlivy vnitropolitické a zahraničně-politické negativně ovlivnily rozvoj vzájemných ekonomických vztahů?
- 5) Jak se rozvíjely ve sledovaném období československé afilace v Argentině?

³⁶ CORTÉS CONDE, Roberto, *The political economy of Argentina in the twentieth century*, xi, Cambridge Latin American studies, 92, Cambridge University Press, 2009

³⁷ Mario RAPOPORT, *El laberinto argentino, política internacional en un mundo conflictivo*, Eudeba 1997; Mario RAPOPORT - Claudio SPIGUEL, *Política exterior argentina, Poder y conflictos internos (1880–2001)*, Capital Intelectual, 2005.

³⁸ DI TELLA, Guido – DORNBUSCH Rudiger (eds.): 1989. *The Political Economy of Argentina, 1946 – 1983*. Oxford: St. Anthony's / Macmillan Series; DI TELLA, Guido – ZYMELMAN, Manuel: 1967. *Las etapas del desarrollo económico argentino*. Eudeba Editorial Universitaria: Buenos Aires; DI TELLA, Guido: 1973. *Los ciclos económicos argentinos*. Paidós: Buenos Aires.

³⁹ María GENTILE, “Argentina y Checoslovaquia: de la bipolaridad a la globalización”, in: *Papeles del Este*, 8, 2004, 1–12.

Vzhledem k nedostatečnému množství sekundární literatury nelze vyslovit relevantní hypotézu.

1.3 K primárním pramenům a jejich kritika

Materiály z FMZO jsou reprezentovány zejména korespondencí mezi obchodním zastoupením v Buenos Aires a ústředím v Praze, dále detailními ekonomickými a politickými rozbory situace v Argentině a v neposlední řadě komunikací mezi obchodním zastoupením a tehdejšími československými exportními podniky. Dokumenty FMZV taktéž obsahují detailní popisy politické a ekonomické situace a navíc diplomatickou korespondenci.

Určitým problémem při zpracování hlavních pramenů této práce – neroztříděných dokumentů FMZO a roztříděných dokumentů AMZV – jsou v materiálech uváděná ekonomická data, jež si navzájem mnohdy odporují (a to v rámci jediné instituce), nebo si odporují s daty uváděnými Ministerstvem zahraničních věcí. Autor se tak rozhodl ověřovat jednotlivá data pomocí více zdrojů – zejména archivních, ekonomickými ročenkami, statistickými přehledy dostupnými na stránkách Organizace spojených národů (dále jen OSN),⁴⁰ jejíž komplexnost a datová vybavenost jsou bezpochyby nejlepšími ve srovnání s databázemi Světové banky či Světové obchodní organizace. Přesto databáze OSN sahá pouze do roku 1962 a údaje starší neposkytuje. Velkou část dat a statistik však z objektivních důvodů nebylo možné ověřit pro neexistenci relevantních alternativních pramenů. Je proto nutné uváděná data vnímat kriticky a přistupovat k nim spíše jako k jakýmsi „orientačním bodům“, jež mají poukázat na specifické vývojové tendence v určitém období. Na druhou stranu souhrnná ekonomická data FMZO o vývozu a dovozu do Argentiny od roku 1962, které již lze ověřovat, jsou poměrně přesná, jelikož se databází OSN neshodují pouze v desetinných číslech.

Další komplikace spojená se čtením primárních pramenů spočívá v těžko odhalitelných osobních motivacích jejich autorů, což narušuje validnost jednotlivých zpráv. Je tak nutné zaměřit se se i na kritické srovnání dvou a více zpráv věnujících se stejnému tématu právě napříč ministerstvy. Jen omezené množství informací lze ověřit, jelikož sekundární literatura ke zvolenému tématu je velmi omezená. Lze tak činit pouze např. u

⁴⁰ UN Comtrade Database, dostupné na: <http://comtrade.un.org/data/> (25. 3. 2015).

popisu politicko-ekonomického vývoje Argentiny ve 20. století, což je sekundární literaturou dobře zpracované téma.

Přirozeně jsou dokumenty důkazem doby svého vzniku, což znamená, že je nutné se vypořádat i s určitou ideologickou zatížeností. Na druhou stranu jim většinou nechybí věcnost. Dokumenty od pracovníků FMZO lze z tohoto hlediska hodnotit o něco výše než dokumenty FMZV.

Dobrym příkladem sekundárního pramene poplatnému své době jsou knihy od Miroslava Kubína a Jana Varty.⁴¹ Tito dva cestovatelé a publicisté vydávaly své knihy pod hlavičkou Knihovničky Rudého práva a jejich texty jsou psány velmi „nesmlouvavým“, ale čtivým jazykem. V duchu marxistického učení o třídním boji uvozují své poznatky z Argentiny většinou bojem mezi „uvědomělými revolučními silami a imperialisty ovládanými kontrarevolucionáři a latifundisty.“ Kubínova „dikce“ a argumentační styl se v jeho dílech nemění, vždy se snaží čtenáři přiblížit exotickou zemi s nesmírným surovinovým bohatstvím a zároveň poukázat na politický boj uvnitř země mezi dvěma skupinami. „Souboj“ je čtenáři představován ve velmi zjednodušené formě a uměle přiblížen československé široké veřejnosti jako třídní boj, kde na jedné straně stojí „pokrokové skupiny“, jejichž zdravé jádro tvoří Komunistická strana Argentiny a na druhé straně je široká buržoazní skupina podporována imperialistickými Spojenými státy americkými.⁴²

Problémem technického rázu je fakt, že část materiálů FMZO je nedatována a autor na to upozorňuje v poznámce pod čarou (*b. d.*). Jiné dokumenty jsou pouze v nekompletním stavu a chybí jim pojmenování, což je řešeno po dohodě autora s archiváři Národního archivu prostým uvedením: *NA, MZO, Argentina nezpr.* Bližší specifikace nebyla autorovi povolena z důvodu budoucího rozřídění materiálů FMZO pracovníky Národního archivu. Autorem uměle vytvořené odkazování by pak bylo v přímém rozporu s označením archiválií v Národním archivu, což je nežádoucí.

Bohužel materiály FMZO jsou ve zkoumaném období nekompletní, a tak chybí např. celé období let 1983 – 1989, kde se autor musel spolehnout na materiály AMZV, které se z logiky věci nedotýkají zahraničně-obchodní problematiky tak silně jako materiály FMZO. Velmi podobná je i situace u druhé poloviny let šedesátých a nedostatečné množství

⁴¹ Miroslav KUBÍN, *Latinská Amerika - kontinent v pohybu*, Nakladatelství politické literatury, 1962; Miroslav KUBÍN – Jan VARTA, *Země za La Platou*. Nakladatelství politické literatury, 1964.

⁴² Miroslav KUBÍN, *Latinská Amerika - kontinent v pohybu*, Nakladatelství politické literatury, 1962, s. 12.

materiálů je obecně ke konkrétní problematice obchodních případů podniků zahraničního obchodu⁴³ v letech padesátých. Naopak dostatečný počet materiálů je k dispozici pro studium let sedmdesátých, což se autor rozhodl využít pro rozšíření této kapitoly o další podkapitoly věnující se konkrétním problematikám.

Z hlediska budoucího upřesňování problematiky obchodních vztahů Československa se země Latinské Ameriky v letech 1945 - 1948 se jeví jako relevantní i ruské archivy, které jsou však dlouhodobě velmi špatně přístupné pro badatele.

1.4 Struktura práce

Diplomová práce je rozdělena na pět kapitol a úvodní a závěrečnou část. Úvod práce je věnován vymezení zkoumaného tématu, literatuře, kritice pramenů, výzkumným otázkám a organizaci zahraničního obchodu socialistického Československa. Kapitoly 2 – 5 se věnují rozboru vzájemných ekonomických vztahů v jednotlivých desetiletích vyjma kapitoly druhé, jež prodloužena o druhou půlku čtyřicátých let. Závěr práce je věnován shrnutí a analýze zjištěných poznatků, zodpovězením výzkumných otázek a vyjádřením se k testované hypotéze.

1.5 Organizace zahraničního obchodu socialistického Československa

V roce 1945 bylo dekretem prezidenta republiky zřízeno Ministerstvo zahraničního obchodu (Federální ministerstvo zahraničního obchodu od roku 1968), které řídilo podniky zahraničního obchodu a mezinárodní zasilatelství a mělo své zastoupení v cizině. V oblasti zahraničního obchodu působily v Československu tzv. výsadní společnosti a to až do roku 1948, kdy byla provedena monopolizace odvětví a základním nástrojem zahraničního obchodu jako celé ekonomiky se stal centrální plán.⁴⁴ Později, v roce 1953, na základě reorganizace byly výsadní společnosti nazývány podniky zahraničního obchodu (PZO)

⁴³ Archiválie podniků zahraničního obchodu nejsou předmětem zájmu autora zejména z důvodu jejich špatné dostupnosti či přímo neexistenci (skartaci). Navíc činnost podniků je spojena s konkrétními obchodními případy, zatímco tato práce se zaměřuje na obecný vývoj vzájemných ekonomických vztahů mezi zeměmi.

⁴⁴ Plány byly rozřazovány podle několika hledisek: 1. Hledisko délky plánovacího období, 2. Hledisko územního rozčlenění plánu (plány země Rady vzájemné hospodářské pomoci a SSSR, dále plány pro nesocialistické země a plány pro rozvojové země), 3. Plány z hlediska devizových hospodářství – oblast clearingových měn a konvertibilních měn (způsob inkasa a plateb). Dále byly plány hmotné, přepravní a devizové více viz Jaroslav NYKRYN, Zahraniční obchod ČSSR, Nakladatelství Svoboda, 1988.

a ještě později v sedmdesátých letech se souhrnně s dalšími institucemi exportu nazývaly organizacemi zahraničního obchodu (OZO). Postupně bylo založeno až 27 PZO z nichž 17 se zabývalo vývozem a dovozem zboží.⁴⁵

Tuzemské výrobní podniky mohly vyvážet své zboží pouze prostřednictvím zmíněných specializovaných podniků. PZO se tak staly hlavním reprezentantem monopolu zahraničního obchodu a výrobní podniky se tak musely spolehnout pouze na nepřímý kontakt se zahraničním partnerem. Jak podotýká Vlastislav Beneš, mezi pracovníky PZO patřili hlavně tzv. politicky prověřeni lidé:

„Někteří pracovníci výsadky měli výjimečné postavení, neboť se mohli stýkat úředně (nikoli soukromě) s cizinci, a to i z kapitalistických zemí, a měli i jiné výhody. Byli to lidé takzvaně kádrově prověřeni, členové KSČ nebo lidé stranickými orgány odsouhlaseni. Většina řadových zaměstnanců však neměla výhody žádné. Jejich platy byly spíš podprůměrné, ale museli splňovat vysoké kvalifikační požadavky, zejména na znalosti jazyků a ekonomiky a techniky zahraničního obchodu. Na konci osmdesátých let pracovalo v organizacích zahraničního obchodu asi 28 000 lidí. To byl dostatečný počet odborníků zajišťujících zahraniční obchod.“⁴⁶

⁴⁵ Lenka FOJTÍKOVÁ, Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008), C.H. Beck, Beckova edice economies, 2009, s. 48 - 54.

⁴⁶ Vlastislav BENEŠ a kol., Zahraniční obchod, Grada, 2004, s. 15.

2 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem dokumentů v období let 1945 – 1959

V červenci 1947 bylo dosaženo shody na textu obchodní a finanční dohody mezi ČSR a Argentinou. Záznamy MZO hovoří o sérii obtížných jednání, která předcházela finálnímu podpisu smlouvy z druhého července. Tím, kdo celé jednání inicioval a měl eminentní zájem na podpisu konkrétní dohody, bylo Československo. Válkou zničená ekonomika středoevropského státu v tuto chvíli nemohla z logických důvodů okamžitě nabídnout produkty sloužící k naplnění Perónovi vize o industrializaci země (perspektivně však rozhodně ano),⁴⁷ ale naopak dramatický nedostatek krmiv a hlavně pšenice v Evropě byly důvodem, proč ČSR začala v praktické rovině plnit ustanovení o dovozu z Argentiny již čtrnáct dní po podpisu zmíněné smlouvy. Sousedství, v dokumentech často se objevující – zabezpečení výživy obyvatelstva – se stalo hlavním motivem pro sjednání této mezistátní smlouvy ještě před únorovým komunistickým pučem v ČSR.⁴⁸

Jenže ČSR nebyla zdaleka jedinou zemí, jež toužila po zabezpečení výživy vlastního obyvatelstva. Nepochybně jeden z ekonomických vítězů druhé světové války – Argentina – neměl nouzi o odbyt svých zemědělských produktů v období druhé světové války a všeobecně se očekávalo, že tento trend bude pokračovat i nadále. Za argentinskou pšenici a maso se v předválečném a válečném období platily takové sumy, že země do roku 1945 vytvořila jedny z největších zlatých zásob mezi všemi státy světa (i díky zásobování obou stran válečného konfliktu). Vždyť v roce 1946 obletělo svět dnes již notoricky známé Perónovo prohlášení: „*Chodbami Centrální banky se vůbec nedá projít, jak jsou zaplněné zlatými cihlami.*“⁴⁹ Juan Domingo Perón si v roce 1946 však po vyhraných prezidentských volbách v roce 1946 nepřipouštěl novou světovou ekonomickou realitu a důsledky pro argentinskou ekonomiku, které se společně s Perónovou politikou proměnily v bankrot země v padesátých letech.

Dychtivých zájemců o dovoz z Argentiny bychom ze strany cizích vlád napočítali přinejmenším desítky i těsně po skončení války. Obecně známy jsou prosby Franka a jeho doslova vyhladovělého Španělska směrem k Perónovi. Španělský „Caudillo“, jak generála

⁴⁷ Z hlediska střednědobé perspektivy je z mnohých dokumentů MZO patrné, že Argentina usilovala o provádění své průmyslové modernizace právě s přispěním ČSR viz dále.

⁴⁸ NA, MZO nezpr, Argentina, „Rozbor rozvoje hospodářských styků Československa s Argentinou“, b.d., s. 1.

⁴⁹ Jiří CHALUPA, Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile, Praha, Lidové noviny, 1999, s. 208.

Franca oslovovali jeho nejbližší vojenští kolegové během občanské války a on sám sebe oficiálně otituloval později,⁵⁰ apeloval na „hispanickou bratrskou soudržnost“ a nutnost vzájemně si pomáhat v těžkých chvílích. Perón byl údajně španělským vůdcem – a zejména Frankovými účelově užívanými formulacemi o potřebě sociální revoluce – natolik nadšen, že v říjnu roku 1946 oba politici podepsali mezistátní smlouvu, tzv. *el Pacto Franco-Perón*. Argentíně tak patří velká díky za mohutné dodávky hovězího masa a obilí v následujících letech a tím i zmírnění skutečně všudypřítomného hladu Španělů zapříčiněného i dlouhotrvajícím obdobím sucha. Perón také všemožně podporoval Frankův režim na mezinárodní úrovni, kde se Španělsko dostalo do mezinárodně-politické izolace⁵¹ a právě argentinští diplomaté napomáhali postupnému zapojování Frankova Španělska do mezinárodně-politických struktur. Když pak v roce 1947 navštívila Madrid charismatická Perónova manželka Eva, dostalo se jí z řad zfanatizovaných Španělů uvítání, jako kdyby ona sama byla spíše polobohyní než manželkou prezidenta tehdy zcela nepochybně nejvýznamnější a nejbohatší latinskoamerické země. Perón tím posiloval postavení své země jakožto „správného“ příkladu pro další latinskoamerické země a v roce 1953 byl Perón v Chile oslavován jako ten, který pro všechny bratrské státy konečně našel „třetí cestu mezi kapitalismem a socialismem“.⁵²

Perónova veřejná sebevědomá prohlášení o vynikajícím stavu veřejných financí v roce 1946 však byla velice krátkozraká. Argentina od roku 1947 a pak zejména od uvedení Marshallova plánu v život o rok později tvrdě doplácela na exporty obilí a masa z USA do zbídačené Evropy, na trh, který byl pro argentinský export zdaleka nejdůležitější z hlediska

⁵⁰ Celý titul generála Franka zněl *Caudillo de la España por la Gracia de Dios (Vůdce Španělska z Boží milosti)*. Od samotného boha tak „Caudillo“ odvozoval svou politickou moc a zároveň po Španělech žádal oddanost své osobě, dodržování jím zavedeného řádu a život v souladu s přísnou katolickou morálkou.

⁵¹ V prosinci 1946 Organizace spojených národů vyzvala všechny zahraniční diplomaty, aby opustily Madrid na protest proti Frankově režimu. Zároveň mezinárodní organizace přijala rezoluci, na jejímž základě neměl být „pohrobek“ evropského fašismu přijat za člena nové instituce. Rozvíjející se Studená válka a vyhlášení tzv. antikomunistické doktríny prezidentem Trumanem obhajující spolupráci s jakýmkoli typem režimu proti „komunistickému zlu“, dovedly Španělsko nejen do rodiny světových národů (prosinec 1955), ale daly vzniknout i strategickému partnerství mezi USA a Španělskem (i díky vřelým osobním vztahům mezi Dwightem Eisenhowerem a „Caudillem“), jehož symbolem se staly americké vojenské základny na území Španělska.

⁵² Jiří CHALUPA, *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*, Praha, Lidové noviny, 1999, s. 208, 214 - 215; Jiří CHALUPA, *Španělsko*, Praha, Libri, 2010, s. 157, 164; Jiří CHALUPA, *Španělsko v datech*, Praha, Libri, 2011, s. 404 – 405.

příjmů. Navíc se Argentina začala potýkat s vnitřní krizí v zemědělství a Perón značné prostředky státní pokladny topil v nepříliš ekonomicky racionálních obchodech, když se například rozhodl Argentincům zakoupit „nazpět“ arg. železnice od Britů za 2 mld. pesos (!) a telefonní společnost od newyorské ITT za 370 mil. pesos.⁵³ Přes veřejnou kritiku politiky USA a jejich ekonomických monopolů, kterou však Perón ustavičně omlouval při neformálních jednání s americkými politiky a představiteli i těch oficiálně nejnáviděnějších společností (např. s reprezentantem největšího monopolu – Standard Oil), byla arg. ekonomika závislá na dovozu technologií a zařízení z USA. Obchodní i platební bilance tak začaly vykazovat neuvěřitelně rychle taková deficitní salda, že se i devizové rezervy země dosahující téměř 1,7 mld. dolarů v roce 1946 – mimochodem třetina všech devizových rezerv v Latinské Americe té doby – začaly rychle tenčit.⁵⁴

Argentinští představitelé a vysocí úředníci ministerstva obchodu nebyli těmi, kteří by těsně po skončení druhé světové války objížděli svět a snažili se uzavírat obchodní dohody. Perón se minimálně do začátku roku 1948 domníval, že arg. nákupy zboží v USA povedou k exportním možnostem Argentiny na evropském trhu a že Trumanova administrativa umožní latinskoamerické zemi podílet se svými dodávkami na Marshallově plánu pro Evropu. Konkurence farmářů z USA však byla neúprosná, stejně jako krize domácího zemědělství a Perónovy naivní kroky v ekonomice, které sice umožnily růst životní úrovně dělníkům a městskému obyvatelstvu a tím se i zvýšily domácí spotřebu potravin, ale zároveň byla podtržena jediná stojná noha arg. ekonomiky – zemědělství zaměřené na export masa a obilí. Mezi roky 1948 – 1952 arg. podíl na světovém obchodu s obilím klesl z 23% na 9%, u kukuřice dokonce ze 64% na 23,5%. Ekonomika Argentiny tak směřovala i přes snahu zabezpečení půjček u Mezinárodního měnového fondu k bankrotu

⁵³ Toto znárodnění za náhradu, jak byl obchod prezentován veřejnosti, měla zapadat do Perónovy ideologie zvané „justicialismus“. Ani dnes však kvůli Perónově „myšlenkové kreativité“ a důrazu na rozličná témata napříč svými projevy není žádná zřejmá definice justicialismu. O neuchopitelnosti ideologie hovoří i vysvětlení „justicialismu“ ze strany Raúla A. Mendého: „*Je to doktrína, jejímž cílem je štěstí člověka uvnitř společnosti a tohoto štěstí lze dosáhnout harmonizováním materiálních a duchovních sil, individuálních i kolektivních, doplněných o křesťanské hodnoty.*“ Viz Jiří CHALUPA, *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile, Praha, Lidové noviny, 1999, s. 212.*

⁵⁴ Jiří CHALUPA, *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile, Praha, Lidové noviny, 1999, s. 209; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Jednání o čs.-argentinskou obchodní smlouvu, 7. 8. 1954; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, kniha 14, Zpráva o Argentíně a čs. argentinských stycích, 2. 6. 1955, s. 31–32.*

a Juan Domingo Perón ke svému politickému pádu a k exilové španělské přípravě na svůj velkolepý návrat do Casa Rosada o bezmála 20 let později.⁵⁵

2.1 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)

Platnost první obchodní dohody po skončení druhé světové války mezi ČSR a Argentinou byla plánována na pět let (do 31. 12. 1951) s tím, že byla rozdělena na pět samostatných ročních úseků, kdy kontingenty byly stanoveny odlišně pro každý rok. V oblasti dovozu ČSR existoval závazek odebrat minimálně 30 tisíc tun pšenice, nebude-li roční přebytek argentinské produkce nižší než 2 mil. 600 tisíc tun této komodity. Naopak v oblasti čsl. vývozu existovalo ustanovení o roční dodávce 15 tisíc tun váleného materiálu (plechy, pozn. J. K.) na argentinský trh.⁵⁶

Přehled závazků v dovozu a vývozu ČSR dle struktury⁵⁷:

Dovoz:		
<u>Produkt</u>	<u>1947 (množství)</u>	<u>1948 – 1951 (každý rok)</u>
<i>Kukuřice</i>	60 tis. tun	15 tis. tun
<i>Hovězí surové kůže</i>	12 tis. tun	12 tis. tun
<i>Vlna</i>	3 tis. tun	3 tis. tun
<i>Tříslika (Quebracho)</i>	15 tis. tun	15 tis. tun
<i>Lněný olej</i>	10 tis. tun	
<i>Jedlé oleje</i>	5 tis. tun	5 tis. tun
Vývoz:		
<u>Produkt</u>	<u>1948 – 1951 (každý rok)</u>	
<i>Chmel</i>	300 tun	
<i>Jehličnaté řezivo</i>	4 tis. m ³	
<i>Ploché sklo</i>	300 tis. m ²	
<i>Různé stroje a zařízení</i>	350 mil. Kčs	

⁵⁵ Tamtéž, s. 215- 226.

⁵⁶ NA, MZO nezpr, Argentina, „Rozbor rozvoje hospodářských styků Československa s Argentinou“, b.d., s. 1.

⁵⁷ Tamtéž, s. 1.

Takzvaný clearingový účet v korunách vedla Československá státní banka. Mezní úvěr byl 20 milionů pesos a úrok činil 3% ročně. Celá smlouva byla krytá zlatou doložkou.

V září 1948 byl podepsán dokument s názvem „Dodatečné ujednání k obchodní a finanční dohodě ze dne 2.7.1947“, kdy byl zvýšen mezní úvěr na 50 milionů pesos, což v této době mělo představovat asi 530 mil. Kčs. Z tohoto úhlu pohledu se tak zdá, že únorový nástup KSČ k moci v ČSR neměl bezprostřední vliv na obchodní vztahy s Argentinou. Veškeré dohody kontinuálně pokračovaly. Hned v červenci 1949 následovalo ujednání, jež neslo název „Dodatkový protokol k obchodní a finanční dohodě z 2.7.1947 a ze dne 28.9.1948“.⁵⁸

Dodatek vymezoval oběma stranám nové roční kontingenty s nutností je obnovit nejpozději tři měsíce před jejich vypršením. Dále se určilo, že smlouva se bude automaticky obnovovat až do konce roku 1951, pokud ji jedna ze stran nevyproví půl roku před ukončením její platnosti.

Nové kontingentní závazky byly určeny takto (z pohledu ČSR):⁵⁹

Dovoz:	
<u>Produkt</u>	<u>Částka</u>
<i>Pšenice a kukuřice</i>	275,5 mil. Kčs
<i>Maso</i>	41,5 mil. Kčs
<i>Hovězí kůže</i>	704,0 mil. Kčs
<i>Vlna</i>	89,0 mil. Kčs
<i>Quebracho</i>	104,0 mil. Kč
<i>Lněný olej</i>	30,0 mil. Kčs
<i>Lůj</i>	92,0 mil. Kčs
<i>Objem celkem</i>	<i>1.450,0 mil. Kčs</i>

Vývoz:

⁵⁸ Tamtéž, s. 1 - 2

⁵⁹ Tamtéž, s. 2

<u>Produkt</u>	<u>Částka</u>
<i>Různé strojírenské výrobky a zařízení</i>	500,0 mil. Kčs
<i>Chmel</i>	69,0 mil. Kčs
<i>Cement</i>	111,3 mil. Kčs
<i>Řezivo</i>	37,6 mil. Kčs
<i>Ploché sklo</i>	5,2 mil. Kčs
<i>Válený materiál</i>	306 mil. Kčs

Po vypršení stávající obchodní dohody se celých devět měsíců odehrával obchod mezi Československem a Argentinou bez nového smluvního základu. Na obou stranách existovaly odlišné představy o tom, jak by nová smlouva měla vypadat. Nakonec nová „Obchodní a finanční dohoda“ byla odsouhlasena 2. 9. 1952. Bohužel pro Československo, výraz „obchodní“ v názvu byl poněkud zavádějící. Smlouva například obsahovala pouze nezávazné výběrové zboží listiny. Dále omezovala působnost ČSR, když obsahem dohody byla doložka o monopolu *Instituto Argentino para la promoción del Intercambio* (dále jen IAPI) na odběr čsl. zboží, zakazovala reexport produktů⁶⁰ a nutila ČSR přepravovat zboží mezi oběma státy přednostně na nákladních lodích plujících pod argentinskou vlajkou. V neposlední řadě smlouva určovala vedení clearingů v korunách. Mezní úvěr byl nastaven ve výši 300 mil. Kčs⁶¹ s ročním úrokem 3 % a zlatou doložkou. Jak bylo zmíněno výše, smlouva byla spíše finančního než obchodního charakteru, a tak určovala i likvidaci dlužného salda přes mezní úvěr do konce roku 1953 – ve zboží jednu polovinu a druhou v běžných nákupech v Argentině. Platnost měla být do konce roku 1954 s každoročním automatickým prodloužením.⁶²

⁶⁰ Zákaz reexportů byla pro ČSR nepříjemná záležitost, jelikož byl doposud běžně využíván pro získávání deviz a vylepšování obchodní bilance, kdy stát v ideálním případě „levně“ koupil a přebytek „draze“ prodal třetímu státu.

⁶¹ Do plnění této smlouvy zasáhla měnová reforma na území Československa, takže výše mezního úvěru v „nové měně“ činila 43,2 mil. Kčs.

⁶² NA, MZO nezpr. Argentina, „Rozbor rozvoje hospodářských styků Československa s Argentinou“, b.d., s. 2 – 3; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, kniha 14, Zpráva o Argentině a čs. argentinských stycích, 2. 6. 1955, s. 31 - 34; AMZV, f. TOT Argentina 1945–1954, Mimořádná zpráva o uzavření dodávkové smlouvy mezi čs. PZO Technoexportem a podnikem argentinského ministerstva průmyslu, říjen 1955.

Dokument MZO pravděpodobně sepsaný v roce 1954⁶³ zaujímá k argentinskému trhu jasný postoj: „*Argentina představuje pro nás v současné době perspektivně jednu z nejdůležitějších zemí Latinské Ameriky. Je vývozcem důležitých surovin pro naše hospodářství (vlna, surové kůže, tříslika, maso, krmiva, obilí, tuky atd.*“⁶⁴

V první polovině padesátých let se v interních dokumentech MZO objevují stále silnější zmínky o snahách Argentiny o industrializaci země, která se projevovala zájmem o dodávky strojů a zařízení pro průmysl, těžbu, dopravu i zemědělství. Tato odvětví se jevila jako ideální pro československý export.⁶⁵

K největším čl. dodávkám investičních celků v 50. letech se řadilo zařízení pro přípravu uhlí (tzv. uhelné prádlo) – Río Turbio, výstavba obřího lihovaru v San Nicolás⁶⁶ a subdodávky pro výstavbu cementárny Santa Rosa.

Určitým znesnadněním obchodní činnosti na začátku padesátých let byl velmi chabý smluvní základ, na němž se obchod mezi oběma zeměmi odehrával. Obchodní dohoda z roku 1952 řešila především zadlužení ČSR v Argentině, neobsahovala žádné kontingenty, ani možnost obchodu s více dovozci (viz výše). Obchod bylo možné provádět jen se státní institucí IAPI, což se čl. strana snažila do budoucna zvrátit.

V roce 1955 (27. ledna) byla k velké radosti československých PZO a zaměstnanců obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires podepsána nová obchodní a finanční dohoda. Byla označována jako dlouhodobá, její platnost byla plánována na tři roky, což v této době byla v tehdejší praxi mezinárodního obchodu považováno za spíše delší smluvní perspektivu (ačkoli tento časový horizont nebyl delší než u smlouvy předcházející). Zbožové listiny byly

⁶³ V textu se hovoří o tom, že statistické údaje za rok 1956 „zatím nejsou k dispozici“ a že je potřeba využít dostupná data z roku 1953. Z toho autor vychází při stanovení roku vzniku nekompletního dokumentu, který nedisponuje žádnými přesnými identifikačními údaji ani shrnujícím názvem viz NA, MZO nezpr. Argentina, b.d. „4-styk s Československem“.

⁶⁴ Tamtéž, s. 3.

⁶⁵ Tamtéž, s. 3 – 4; NA, MZO nezpr, Argentina, „Rozbor rozvoje hospodářských styků Československa s Argentinou“, b.d., s. 3

⁶⁶ Osud bohužel tomuto lihovaru dopřál pouze zkušební provoz. Z důvodu výrazného zvýšení cen kukuřice na světových trzích nebyl lihovar spuštěn do normálního provozu. Celý příběh byl v roce 2004 popsán deníkem El Mirador a arg. internetovým serverem zabývajícím se historií. Srovnej: Buscando historia, dostupné na: <http://www.buscandohistoria.com.ar/coholera.htm> (6. 9. 2014); EL MIRADOR, Diario El Norte, 21. 3. 2004, s. 18.

množstevní (kontingentní) a jejich celkový objem dosahoval 64 mil. dolarů (230,4 mil. Kčs pro rok 1955). Mezní úvěr byl stanoven ve výši 46,1 mil. Kčs (s úrokem 2,75 %) a clearing byl veden v amerických dolarech. Bylo zrušeno opční právo IAPI⁶⁷ a ČSR, dalo by se říci na oplátku, písemně projevilo ochotu poskytnout finanční úlevy až do výše 15 mil. dolarů na nákup investičních celků. Na druhé straně se československým diplomatům nepodařil sjednat vývoz československých strojů za hotovostní platby, nýbrž skrze úvěrové krytí.⁶⁸

Smlouva počítala u vývozu ČSR explicitně s těmito položkami: válený materiál, stroje a náhradní díly. Dále se jednalo z pohledu MZO o menší položky jako: chmel, řezivo, papír, elektromateriál, dráty a pletivo. Dovoz měly tvořit zejména položky: kukuřice a jiná krmiva, vlna, kůže, maso, jedlé tuky a quebracho. Dalšími se měly stát mj. ovoce a rýže.⁶⁹

Struktura roční plánované obchodní výměny mezi ČSR a Argentinou v tříletém období 1955 – 1958 (obchodní bilance z pohledu ČSR)⁷⁰:

Dovoz:	
<u>Produkt</u>	<u>Částka</u>
Kukuřice	86,400 mil. Kčs
Maso	23,200 mil. Kčs
Hovězí kůže	21,600 mil. Kčs
Vlna	28,800 mil. Kčs
Quebracho	7,200 mil. Kčs
Ostatní krmiva	25,000 mil. Kčs
Vývoz:	
<u>Produkt</u>	<u>Částka</u>

⁶⁷ Československé vývozní podniky zvláště uvítaly možnost obchodování se soukromým sektorem, neboť tzv. jednání napřímo jim výrazně ulehčovalo prosazení se na argentinském trhu, resp. dosažení lepších obrátů.

⁶⁸ MZO nezpr, Argentina, „4-styk s Československem“, b.d.,

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ NA, MZO nezpr, Argentina, „Rozbor rozvoje hospodářských styků Československa s Argentinou“, b.d., s. 3; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Zpráva o zasedání čs.-arg. smíšené komise, konaném v lednu 1957 v Buenos Aires. Návrh na další postup, 7. 3. 1957; AMZV, f. TOT Argentina 1954–1959, Argentina – obchodní oddělení a delegáti PZO – demarše, 16. 7. 1955.

Různé strojírenské výrobky a zařízení	63,000 mil. Kčs
Chmel	5,700 mil. Kčs
Chemikálie	3,200 mil. Kčs
Řezivo	10,800 mil. Kčs
Válený materiál	110,000 mil. Kčs

Jak bylo v obecné rovině zmíněno výše, ČSR se dostala dle dokumentů MZO „do značné zadluženosti“. Tento schodek měl vzniknout především velkými nákupy krmiv a obilovin mezi lety 1949 – 1951. Ke konci roku 1951 měla ČSR uhradit argentinské straně dlužné saldo ve výši 89,6 mil. Kčs, byla však uzavřena další dohoda, která ho snížila do konce roku 1953 na výši mezního úvěru, tedy 43,2 mil. Kčs. Československo tento závazek nedokázalo splnit a po dohodě s národní bankou (Banco Central) byla lhůta prodloužena do poloviny roku 1954, kdy ČSR konečně dostala svým závazkům.⁷¹

Nicméně země ve středu Evropy toužila využít všech příležitostí k nákupům, které se jí nabízely. Uvolnění kvót k nákupům zboží dle nabíhajících disponibil znamenalo, že ČSR obdrželo cca 80 – 90 % čerpání mezního úvěru až do října 1954. Ve stejném měsíci byl mezní úvěr překročen o 7 mil. Kčs z důvodu nákupů vlny a kůží. Na konci téhož roku bylo zadlužení na clearingů sníženo asi na hranici mezního úvěru, nicméně ČSR následně zvýšila dovoz kukuřice a pšenice a bylo vytvořeno další pasivum ve výši 57 mil. Kčs, které bylo dále vedeno na zvláštním podúčtu, aby neovlivňovalo stav mezního úvěru. Jednalo se o účelovou účetní operaci, jež zabránila jinak automatickému omezení vzájemného obchodu.

Shrnující tabulka dosavadních styků od třicátých do padesátých let (vybrané roky; rok 1937 v předválečných Kč (v mil.); jinak v mil. Kčs)⁷²:

<u>Rok</u>	<u>Vývoz:</u>	<u>Dovoz:</u>
1937	187,3	240,6
1946	15	23,5

⁷¹ MZO nezpr, Argentina, „4-styk s Československem“, b.d.

⁷² Tamtéž.

1950	69,7	62,9
1951	102,4	92,8
1952	59,7	36
1953	29,5	16,3
1954 (odhad)	69,7	46,4

Podíl ČSR na celkovém argentinském dovozu byl v roce 1953 1,8 %, neboli 9,5 mil. dolarů z celkových 566 milionů dolarů. Celkový argentinský vývoz ve stejném roce činil 718 mil. dolarů s ani ne jedním procentem podílu ČSR (6,6 mil. dolarů). Ovšem za pozornost stojí dvě položky (každá na jedné ze stran bilance), které se z hlediska komoditní struktury vzájemného obchodu poměrně výrazně promítly do celkového objemu obchodování z pohledu Argentiny. Na straně vývozu (z pohledu Argentiny) je to kukuřice, kdy 10 % celkového vývozu komodity ze země bylo dovezeno do ČSR,⁷³ z druhé strany pak stojí za zaznamenání československý export více než 1 tis. traktorů, což činilo cca 10% z celkového dovozu traktorů do země. Jinými slovy československým traktorům patřila desetina argentinského trhu s traktory v roce 1953, což si můžeme dovolit tvrdit proto, že arg. národní výroba traktorů v této době de facto neexistovala.⁷⁴

Podíl ČSR na argentinském dovozu a vývozu z pohledu hlavních položek pro Argentinu⁷⁵:

Arg. vývoz:			
<u>Zboží</u>	<u>Celkem</u>	<u>Podíl ČSR</u>	<u>V %</u>
<i>Hovězí kůže</i>	151.300 t	3.759 t	2,5
<i>Vlna (praná)</i>	155.100 t	977 t	0,6

⁷³ Rok 1953 je v ekonomické literatuře často spojován s projevy ekonomické krize v Argentině. Vnitřní i vnější zadluženost země byly enormní a zároveň se perónistická vláda potýkala s odbytovými problémy, kdy export do USA i evropských zemí byl velmi omezený. Vysoký podíl ČSR na exportu z Argentiny tak lze vysvětlit Perónovou snahou o umístění tradičních zemědělských produktů v socialistických zemích viz např. CORTÉS CONDE, Roberto. 2009. The political economy of Argentina in the twentieth century. New York: Cambridge University Press, xi, Cambridge Latin American studies, 92, s. 122 – 193.

⁷⁴ MZO nezpr, Argentina, „4-styk s Československem“, b.d.

⁷⁵ Tamtéž.

<i>Kukuřice</i>	1,083.000 t	108.000 t	10,0
<i>Pšenice</i>	2,527.000 t	30.000 t	1,2
Arg. dovoz:			
<u>Zboží</u>	<u>Celkem</u>	<u>Podíl ČSR</u>	<u>V %</u>
<i>Stroje</i>	147 mil. dolarů	1,3 mil. dolarů	0,9
<i>Traktory</i>	10.055 ks	1.300 ks ⁷⁶	10,0
<i>Válený materiál</i>	368.868 t	7.520 t	2

Léta 1953 a 1954 se na dovozu ČSR z Argentiny promítly hlavně v těchto položkách: hovězí kůže, jedlé luštěniny, vlna, kukuřice, pšenice a quebracho. Hlavním dovozcem byl PZO Centrotex, následovaný Koospolem a Chemapolem. Kromě traktorů, ČSR do latinskoamerické země vyvážela ploché sklo, tužky, chmel, válený materiál, cement, řezivo a pochopitelně obráběcí stroje. V oblasti vývozu se angažovalo o poznání více podniků. Nejdůležitějšími byly Motokov, Ligna a Strojexport. S menšími obraty následovaly: Kovo, Chemapol, Keramika, Ferromet, Koopol, Centromise, Pragoexport, Skloexport, Jablonex, Artia, Státní film a Technoexport.⁷⁷

Plány MZO na vzájemný vývoj obchodu na léta 1955 – 1960 byly velmi smělé, a jak se později ukázalo, v některých položkách přímo fantaskní. Nárůsty dovozu i vývozu byly „narýsované“ velmi kontinuálně a prakticky nepočítaly s nějakými hospodářskými, nebo dokonce politickými otřesy v Argentině. Dovoz ČSR v oblasti krmiv se měl za pět let téměř zdvojnásobit na objem ve výši 120 mil. Kčs. Vývoz měl mít podobné tendence, kdy

⁷⁶ V dokumentech MZO z druhé poloviny padesátých let se dvakrát objevuje údaj o exportu traktorů do Argentiny. V roce 1953 údajně dosáhl výše dokonce 1 400 ks. K tomuto číslu je nutné přistupovat skutečně jako spíše k orientačnímu a čísl je v kontextu delších časových řad, souvislostí a jako nositele určitých trendů. Zmíněný údaj nenachází oporu v žádném dalším pramenu. Srovnej např.: NA, MZO nezpr. Argentina: „Směnná relace 1954“, 1954; NA, MZO nezpr. Argentina: „Argentina“, s. 2, 2.5.1954; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, kniha 29, Výhledový plán vztahů mezi ČSR a státy Latinské Ameriky, Pro schůzi kolegia MZV dne 26. 9. 1957, s. 11; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Zpráva o zasedání čs.-arg. smíšené komise, konaném v lednu 1957 v Buenos Aires. Návrh na další postup, 7. 3. 1957; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Zpráva o dokončení jednání argentinské vládní obchodní delegace v Československu, 28. 2. 1958.

⁷⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Rok 1953 - 1954“, b.d.

největších objemů měl dosahovat Ferromet – až 145 mil. Kčs v roce 1960, druhé místo měl udržet Strojexport před Technoexportem.⁷⁸

Rok 1957 z hlediska metody směnné relace přepočtené v poměru ke světovým cenám byl úředníky MZO vyhodnocen indexem 99,3, když index 100 představuje světovou cenu. Dokument poukazuje na zhoršení celkové relace oproti předcházejícím letům. Zhoršení mělo být způsobeno především relativním stoupanutím cen v dovozu (asi o 5%). Nad indexem se světové ceny pohybovaly v oblasti vývozu tyto PZO: Motokov (100,4), Pragoexport (110,8), Chemapol (100,3), Jablonex (103,4), Skloexport (173,4), Ligna (109,9), Centrotex (100,8) a Koospol (181). Pod průměrem zůstaly: Strojexport (87,4), Kovo (90,8), Ferromet (97,7) a Keramika (97,1). Dovozem do ČSR z Argentiny se v této době dle dokumentů MZO zabývaly pouze čtyři PZO – Chemapol (89,8), Ligna (114,4), Centrotex (96,4) a Koospol (104).⁷⁹

Autoři rozboru z obchodního úseku ZÚ se domnívali, že celkový index vývozu za rok 1957 byl ovlivněn především objemem vývozu strojírenských PZO, „*které nedosahují úroveň cen světových, i když se i u nich proti prvému pololetí projevilo relativní stoupanutí cen...ostatní vývozní PZO, tj. bez strojírenských, by vývozní index za rok 1957 zlepšily na 105,2.*“⁸⁰

Zajímavé však je podívat se na strukturu vývozu do Argentiny. Strojírenské PZO totiž byly zásadním nositelem československého exportu obecně a ne jinak tomu bylo v obchodní bilanci s Argentinou. Strojírnoství se na celkovém objemu vývozu podílelo v roce 1958 z 54% a podnik Ferromet pak z cca 19%. Z hlediska PZO Motokov stojí za pozornost položka „nákladní auta 7 tun“,⁸¹ neboť tyto vykazovaly index 71,8, tj. vývoz výrobku do Argentiny se pohyboval v relacích hluboko pod tehdejší světovou cenou.⁸²

V oblasti dovozu nad 1 mil. korun je zřejmé, že až na několik výjimek byl příznivě ovlivněn výsledek dovozu do ČSR i celková obchodní relace s Argentinou. Největší objem dovozu připadl na položku „kůže hovězí“ v hodnotě 23.618 Kčs (v tis.),⁸³ resp. tvoří 53%

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ NA, MZO nezpr. Argentina: „Rozbor obchodu s Argentinou za rok 1957“, 30. 4. 1958.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Velmi pravděpodobně se jedná o nákladní vozidla značky Škoda vyráběné tehdejším národním podnikem LIAZ (více viz kapitola „Kauza Škoda“).

⁸² NA, MZO nezpr. Argentina: „Rozbor obchodu s Argentinou za rok 1957“, 30. 4. 1958.

⁸³ Další hodnoty taktéž v tisících, pokud není výslovně uvedeno jinak.

v celkovém objemu dovozu. Mezi další významné položky patří: vlna ostatní (6.536 Kčs), oleje převážně pro technické účely (2.706 Kčs), třísliiva přírodní (2.692 Kčs), vlna jemná (2.165 Kčs), maso (1.786 Kč), oves (1.443 Kčs) a ostatní krmiva (1.437 Kčs). Tyto položky představovaly cca 95 % objemu dovozu z Argentiny do ČSR v roce 1957. MZO na závěr dokumentu doporučuje věnovat větší pozornost správné tvorbě cen u strojírenských PZO, resp. hledání vhodných vazeb na dovoz tak, aby se postupně docílilo zvýšení vývozních cen na úroveň cen světových, tímto krokem by se měla opět vyrovnat relace vývozu a dovozu.⁸⁴

V přehledu vývozu za rok 1954 zaujme tím, že do Argentiny byl z Československa vyvážen poměrně široký sortiment výrobků. Právě polovina padesátých let již byla dobou, kdy se Československo mohlo chlubit dynamicky se rozvíjejícím těžkým průmyslem a být silným protivníkem zahraniční konkurenci na třetích trzích. Technické zaostávání se začalo projevovat až v letech šedesátých a zcela evidentní bylo ve všech sektorech ekonomiky až v letech sedmdesátých a osmdesátých.

Portfolium vývozu do Argentiny za rok 1954 obsahovalo nejrůznější kovové prefabrikáty, nástroje používané ve stavebnictví a obecně stavební suroviny. Konkrétně mělo jít o ocelové profily a nosníky různých tloušťek, plechy, ale dokonce i cement a jehličnaté řezivo. Dále to byly nejrůznější upínací nástroje, svářečky, soustruhy, horizontky, hoblovky a obráběčky, frézky (odvalovací), brusky a v neposlední řadě tzv. kino přístroje, promítačky, laboratorní sklo, chatony, kyselina mravenčí či běloba. Za zvláštní zmínku stojí československý export chmele a v roce 1953 již zmíněná dodávka traktorů o celkovém počtu 1 400 kusů. Dokumenty se zmiňují o snaze navázat na dodávky traktorů většími objemy a snahou prosadit se s nákladními vozidly, což se hned v roce 1955 povedlo, i když je to spíše smutný příběh (viz Kauza Škoda).⁸⁵

V roce 1955 se v oficiálním dokumentu MZO objevuje zmínka o tom, že Argentina patří z obchodního hlediska do popředí zájmů úřadu a zmiňuje stručně, že dovoz za rok 1953 dosáhl celkového objemu 16 mil. Kč, zatímco vývoz byl téměř dvojnásobný, 30 mil. Kčs. Rok 1954 znamenal ještě další zintenzivnění styků, když se do ČSR dovezlo zboží za 46 mil. Kč a do Argentiny se vyvezlo zboží za 70 mil. Kčs.⁸⁶

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ NA, MZO nezpr. Argentina: „Směnná relace 1954“, 1954; NA, MZO nezpr. Argentina: „Argentina“, strana 2, 2.5.1954.

⁸⁶ NA, MZO nezpr. Argentina: „Argentina“, 2.5.1954.

Odhad pro rok 1955 byl velmi optimistický a předpokládal pětikrát vyšší vývoz oproti roku předcházejícímu. Výsledek mohl být ještě lepší (230 mil. Kč), kdyby ze strany ČSR nemuselo dojít ke kompensacím ve výši 72 mil. Kčs za vadné stroje a chassis.⁸⁷ Mezi ČSR a Argentinou se v letech 1953 a 1954 nejvíce obchodovalo se surovinami a polotovary (cca 45 % celkového objemu obchodu), pohonnými látkami, stroji, vozidly a náhradními díly. Mezi položkami dovozu jsou zastoupena krmiva, vlna, kůže, maso, tříslika, sádlo, máslo a dále luštěniny, drůbež, ovoce a glycerin.

Struktura a hodnota obchodu mezi ČSR a Argentinou za rok 1955 (v mil. Kčs)⁸⁸:

Dovoz:		
<u>Produkt</u>	<u>Množství</u>	<u>Hodnota</u>
<i>Vlna</i>	1.143 t	25,0
<i>Kůže</i>	10.685 t	26,4
<i>Tříslika</i>	437 t	0,9
<i>Kukuřice</i>	78.929 t	32,4
<i>Pšenice</i>	29 300 t	12,9
<i>Ječmen</i>	61.109 t	21,2
<i>Maso</i>	6.879 t	24,8
<i>Masová moučka</i>	2,609 t	2,6
<i>Celkem (suroviny, krmiva a potraviny)</i>		146,4
<i>Ostatní zboží (žíně, luštěniny, glycerin,...)</i>		3,5
<i>Dovoz celkem</i>		149,9
Vývoz:		
<u>Produkt</u>	<u>Množství</u>	<u>Hodnota</u>
<i>Válený materiál</i>	151.139 t	99,5
<i>Řezivo</i>	24.798 m ³	8,0
<i>Chmel</i>	200 t	1,96
<i>Chemikálie</i>		1,6

⁸⁷ Určité finanční náhrady IAPI za vadné součásti nákladních vozů Škoda.

⁸⁸ NA, MZO nezpr. Argentina, Hodnota a skladba dovozu a vývozu, b.d., s. 1.

<i>Celkem (suroviny a polotovary)</i>	110,9
<i>Stroje a náhradní díly</i>	52,8
<i>Ostatní zboží (sklo, cement, bižuterie, ...)</i>	4,0
<i>Vývoz celkem</i>	167,8

Struktura a hodnota obchodu mezi ČSR a Argentinou za rok 1956 (v mil. Kčs)⁸⁹:

Dovoz:		
<u>Produkt</u>	<u>Množství</u>	<u>Hodnota</u>
<i>Pšenice</i>	39.900 t	16,0
<i>Ječmen</i>	33.643 t	13,1
<i>Oves</i>	10.104 t	3,2
<i>Kukuřice</i>	1.987 t	1,1
<i>Maso</i>	3.976 t	11,8
<i>Živočišné moučky</i>	3.422 t	3,2
<i>Máslo</i>	323 t	2,4
<i>Vlna</i>	216 t	3,2
<i>Kůže hovězí</i>	12.033 t	26,7
<i>Tříslika</i>	1.483 t	3,4
<i>Celkem (základní suroviny)</i>		84,1
<i>Ostatní zboží (žíně, rohovina, ...)</i>		1,1
<i>Dovoz celkem</i>		85,2
Vývoz:		
<u>Produkt</u>	<u>Množství</u>	<u>Hodnota</u>
<i>Válený materiál</i>	15.991 t	18,2
<i>Chmel</i>	200 t	1,7
<i>Chemikálie</i>		1,1
<i>Celkem (suroviny a polotovary)</i>		21,0

⁸⁹ Tamtéž, s. 1 – 2.

<i>Stroje a náhradní díly</i>	64,5
<i>Ostatní zboží (ložiska, tkaniny...)</i>	10,5
<i>Vývoz celkem</i>	96

Zvyšující se důležitost argentinského trhu pro Československou republiku dokládají i ambice v oblasti personálního posílení nejen obchodního oddělení v Buenos Aires ale i technického střediska. V roce 1955 zastupovalo v obchodních otázkách ČSR v Argentině šest zaměstnanců MZO a devět zaměstnanců PZO. V oblasti technického úseku se mělo do Argentiny vyslat jedenáct techniků a celkem jich tak mělo v zemi pobývat třicet jedna – byli to zaměstnanci PZO Technoexport, Strojexport, Kovo a Motokov.⁹⁰

Rok 1958 byl z pohledu československého exportu do Argentiny považován tehdejším vedením MZO za velmi úspěšný. Mezi významné obchodní dodávky nejen výrobků patřily:

1) Investiční celky

- a. Tepelná elektrárna „Llavallo“ v celkové hodnotě 2 miliónů pesos⁹¹
- b. Tepelná elektrárna (uhelné prádlo) „Río Turbio“ v celkové hodnotě 2 miliónů pesos

2) Do země bylo dodáno cca 6 000 traktorů značky Zetor. Dokument poznamenává, že tyto traktory se těšily v Argentině velmi dobré pověsti.

3) S Argentinou obchodní misí v Praze byly v roce 1958 dojednány obchody v celkové výši cca 17 mil. pesos. Československo se tak zavázalo do Argentiny dodat kolejnice v celkové hodnotě asi 7,5 mil. pesos, trubky pro naftový (ropný, pozn. J. K.) průmysl v hodnotě asi 4 mil. pesos, zmiňovanou elektrárnu „Rio Turbio“ a stroje jako diesel-agregáty, kovoobráběcí stroje, kompresory atd.

⁹⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, „Směnná relace 1954“, 1954; NA, MZO nezpr. Argentina: „Argentina“, strana 3, 2.5.1954; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Zpráva o zasedání čs.-arg. smíšené komise, konaném v lednu 1957 v Buenos Aires. Návrh na další postup, 7. 3. 1957; AMZV, f. TOT Argentina 1954–1959, Argentina – obchodní oddělení a delegáti PZO – demarše, 16. 7. 1955.

⁹¹ V roce 1955 MZO používalo přepočítání pro argentinské peso na československou korunu v této podobě: *1 peso = cca 50 hal.*, viz NA, MZO nezpr. Argentina, „Vývoj zahraničního obchodu“, b.d.

Z druhé strany se ČSR zavázala z Argentiny odebrat argentinské maso v plné protihodnotě realizovaných strojů, což představovalo asi 6 tun masa v roce 1958 a 2,5 tisíc (dále jen tis.) tun masa v letech 1959 – 1960.

4) ČSR jako poskytovatel úvěrů

Československo poskytlo Argentině úvěr se splatností do pěti let na investiční celky. Dále byly poskytovány běžné čtyřleté úvěry na jednotlivé stroje nad hodnotu 15 tis. pesos a u dieselaagregátů nad hodnotu 30 tis. pesos.

5) Dokument podotýká, že Argentina je naproti tomu „*důležitým dodavatelem surovin pro náš průmysl (vlna, kůže, tříslika, borax atd.)*“.⁹²

Ministerstvo zahraničního obchodu přirozeně bedlivě a soustavně sledovalo i stav argentinské ekonomiky, vývoj zahraničního obchodu a snažilo se získávat co možná nejpřesnější údaje o bilaterálním obchodu mezi Argentinou a jejími hlavními kapitalistickými, ale i socialistickými partnery. Největšími obchodními partnery Argentiny v roce 1957 byly USA, Brazílie, Venezuela, Velká Británie, SRN, Itálie, Nizozemsko, Francie a Švýcarsko. Z hlediska vývozu byla Argentina nejvíce vázána na Velkou Británii, z hlediska dovozu pak na Spojené státy, které dovezly za rok 1957 zboží v celkové hodnotě třikrát převyšující druhý stát v pořadí – Brazílii.⁹³

2.2 Kauza Škoda

Z dokumentů Ministerstva zahraničního obchodu (dále MZO) můžeme vyvodit, že ohromnou pozornost československých úředníků a vysoce postavených představitelů zahraničního obchodu vyvolala zakázka podniku zahraničního obchodu Motokov v celkové výši přesahující 5 milionů dolarů z roku 1955.⁹⁴ Tento obchodní případ je jednoznačně nejlépe popsáným obchodem v rámci celého sledovaného období. Je tomu tak ale pouze díky problematičnosti celé zakázky a politické úrovni, na níž se spor vzniklý okolo dodávky vozidel řešil.

Zakázka to byla pro Motokov významná – dodání mj. 600 nákladních vozů Škoda typových označení 706 – 906. Problémy technického rázu, jež se u vozů objevily, však

⁹² NA, MZO nezpr. Argentina, „Argentina“, 10.11.1958; AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Argentina – vadné dodávky nákladních aut – zpráva pro bulletin, 21. 2. 1957, s. 2.

⁹³ NA, MZO nezpr. Argentina, „Argentina – zahraniční obchod v r. 1957“, 1958.

⁹⁴ Z toho 600 nákladních vozidel Škoda v celkové hodnotě 3,2 mil. dolarů (pozn. J. K.).

z celého obchodu dělaly noční můru nejen pro Motokov, zaměstnance čsl. ZÚ v Buenos Aires, ale rozvinutý obchodní spor zaměstnával i vysoké představitele MZO.⁹⁵

Příčin obchodního sporu mezi čsl. podnikem, arg. obchodním zástupcem a samotnými uživateli vozidel byla celá řada. Hned od počátku po dodání vozidel IAPI se jejich distribuce zpozdila kvůli reorganizaci obchodu v Argentině po revoluci v září 1955. Jakmile však byla vozidla nabídnuta argentinským uživatelům, byl o ně projeven velmi malý zájem. Delegát Motokovu v Buenos Aires, Rudolf Kocourek, mj. z uvedeného dovozoval: „Důvodem je velmi špatná pověst, které naše vozidla nabyla v provozu těch aut, která byla dodána v mezidobí na volném trhu zástupci, firmě Nobrega, Baccari y Cía. SRL.“⁹⁶ Automobily se tak arg. trh dostaly v druhé polovině 50. let dvěma distribučními kanály.

Ze zprávy Kocourka se zdá, že PZO Motokov ve spolupráci s MZO udělaly zásadní obchodní chybu, když se na jedné straně spolehly na spolehlivost argentinského partnera na volném trhu – firmu Nobrega, Baccari y Cía (dále jen NBC) a na druhé na kvalitu československých vozů. Jmenovaná firma odkoupila po uvolnění dovozu vozidel do Argentiny celkem 350 podvozků nákladních aut v celkově hodnotě cca 2 milionů dolarů, které zaplatila hotově akreditivem. PZO Motokov se společně s firmou NBC domnívaly, že tamní trh je schopen absorbovat násobně více vozů, ale NBC již nedisponovala dostatečným množstvím kapitálu na takový nákup. Motokov povolil argentinské společnosti zaplatit pomocí směnečného úvěru, na který však NBC i přes kontaktování několika bank nedosáhla.⁹⁷

Kocourek tak stroze podotýká, že byl společnosti NBC povolen úvěr bez bankovního avalu, jelikož *„tato platební podmínka sebou nenesla tehdy naprosto žádného nebezpečí,*

⁹⁵ NA, MZO nezpr. Argentina, Zpráva od Rudolfa Kocourka náměstkovi Marešovi: *„Záznam pro s. náměstka viceministra Fr. Mareše o situaci v nákl. vozech v Argentině,* 8. únor 1957.

⁹⁶ Tamtéž.

Tato věta je v dokumentu podtržena. Nejen z tohoto dopisu náměstkovi ministra, ale i z ostatních písemností ke kauze vedených, se zdá být zřejmé, že vedení MZO se aktivně vložilo do řešení sporu s argentinskou stranou a velmi pravděpodobně měla celá kauza i své důsledky pro personální politiku v rámci národního podniku LIAZ a snad i pro kontrolu výstupní kvality (tedy odhalování vyložených „zmetků“). Konkrétní zaznamenaný postih pracovníka, či exaktně zaznamenanou změnu v oblasti kontroly hotových výrobků, se však autorovi nepodařilo v primárních ani sekundárních pramenech nalézt.

⁹⁷ Z neudělení bankovního avalu lze usuzovat, že zamýšlená transakce byla skutečně velmi rizikovou. Zvláště když za udělení bankovního avalu dokonce osobně orodoval v Buenos Aires i ústřední ředitel Motokovu, jenž postupně navštívil Banco Francés e Italia a Banco Continental.

neboť jsme předpokládali, že naše zboží je odpovídající kvality a mimo to si měl PZO Motokov vyhradit na vozidla vlastnické právo až do jejich úplného zaplacení, jak delegát Motokovu několikrát navrhoval a žádal.“^{98 99} V celém obchodu tak bylo zainteresováno několik aktérů, zejména pak na argentinské straně, což se později ukázalo jako důležitý aspekt pro vyhocení celého sporu.

Došlá vozidla – Škoda 706 – 906) – se v provozu naprosto neosvědčila, jelikož vykazovaly „katastrofálně vysokou poruchovost“. Byly tedy téměř soustavně v opravě a rozhořčeným argentinským zákazníkům tak brána možnost výdělků,¹⁰⁰ což mělo za následek nesplácení úvěrů bance, ani zastupitelské společnosti – NBC, která prodala vozidla Argentincům taktéž na úvěr. NBC tak přestala vozy splácet také a navíc se přirozeně dožadovala urychlené nápravy od Motokovu v oblasti spolehlivosti vozů.¹⁰¹

Vážné, avšak nikoli okrajově se vyskytující poruchy spočívaly zejména v několikátém zadření válců, opakovaném prasknutí hlav válců a soustavném přehřívání motorů vozů. Takto vážné poruchy znamenaly, že uživatelé čsl. nákl. vozidel se snažily vrátit je zpět obchodnímu zástupci Motokovu, tj. firmě NBC. Ve zprávě je náměstek Mareš upozorňován, že je vyhrožováno soudními spory, udáním Banco Central, ministerstvu dopravy, ministerstvu obchodu, vymáháním ušlého zisku soudně, zapálením vozidel před československým zastupitelským úřadem apod. Řidiči těchto vozů se cítili býti podvedeni, protože jim mělo být prodáno vozidlo, které svému účelu nesloužilo. Vozidla byla rychle se organizujícími nespokojenými řidiči a majiteli v jedné osobě označována za „znovu nalakované československé válečné přebytky“, „hromadu starého šrotu“, či někteří viděli v nekvalitní výrobě československých strojů „následek sabotáží spáchaných v tuzemských

⁹⁸ NA, MZO nezpr. Argentina, Zpráva od Rudolfa Kocourka náměstkovi Marešovi: „Záznam pro s. náměstka viceministra Fr. Mareše o situaci v nákl. vozech v Argentině, 8. únor 1957, s. 1 – 2.

⁹⁹ Právě inkaso československých pohledávek ve výši 12-ti miliónů Kčs se ocitlo mezi lety 1956 – 1959 v nebezpečí a reálně hrozilo, že Československo bude muset tuto částku odepsat jako nedobytnou pohledávku.

¹⁰⁰ Jak podotýká Kocourek, jako důležitý v několika směrech se v této kauze ukázal i fakt, že konečnými odběrateli vozů se staly téměř nemajetné vrstvy, které si díky výhodným platebním podmínkám společnosti NBC mohli dovolit opatřit nákladní vůz. Jelikož však byli téměř nemajetní, nebyli schopni úvěr splácet, když jim jejich vozy nevydělávaly, nýbrž stály v servisech na opravách. I tento fakt přispěl k medializaci celého problému. NA, MZO nezpr. Argentina, Zpráva od Rudolfa Kocourka náměstkovi Marešovi: „Záznam pro s. náměstka viceministra Fr. Mareše o situaci v nákl. vozech v Argentině, 8. únor 1957, s. 1 – 2.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 1 – 2.

továrnách“. Pro soudní spory byly již v únoru 1957 shromažďovány podpisy postižených v rámci komor dopravců a mezi jednotlivci.¹⁰²

Zástupce Motokovu, Kocourek, podotýká, že původně splatnou směnku pro NBC v roce 1956, bylo nutné prodloužit. Zástupce, firma NBC, by byla – jak přiznává Kocourek – u případného soudního sporu ve výhodnější pozici, jelikož 95% problémů s nákladními vozy bylo prokazatelně na československé straně. Motokov, MZO i politická elita v ČSR se chtěla za každou cenu vyhnout soudním sporům. O určitých rozdílných pohledech PZO Motokov a MZO na vedení obchodních případů v zahraničí svědčí fakt, že si delegát Motokovu v Argentině stěžoval, že nedošlo ze strany centrálních orgánů v ČSR k protestování nehonorovaných směnek a že na dodávané zboží nebylo vyhrazeno vlastnické právo přesto, „že to bylo rovněž z obchodního oddělení několikrátě výslovně žádáno.“¹⁰³

Dle dostupných informací se v této kauze měl n. p. Liaz zříkat své odpovědnosti za vady s tím, že vozidla Škoda 706 – 906 nebyla schválena k vývozu.¹⁰⁴ Liknavý přístup k opravám nejlépe demonstruje doba, jakou výrobní podnik neřešil reklamace. Již v první polovině roku 1956 se objevily první reklamace, které údajně nebyly nijak vyřizovány ze strany výrobce. Vrcholem všeho pak mělo být, když do Argentiny konečně dorazily nepoužitá náhradní vozidla a díly přímo z výroby, na kterých byly zjištěny stejné nedostatky jako u vozidel dodaných v roce 1955 – tedy prasklé hlavy válců, zadřené válce, namontované zmetky, což měly potvrzovat i samotní montéři z výrobního závodu, kteří byli pověřeni servisováním vozidel v Argentině. Nejen spolehlivost, ale i nízká konkurenceschopnost tohoto československého výrobku je z textu patrná. Kocourek poukazuje na konkurenční vozy zahraniční provenience, které podávají podstatně větší výkony, ale netrpí vážnou poruchovostí.¹⁰⁵

Ze zcela původně technického problému se tak stal spor dodavatelsko-odběratelský až nakonec se jednalo o středně velkou politickou kauzu v Argentině (na kterou se nabalily i jiné korupční skandály a obecně vděčná témata tamních médií – hlavních argentinských novinářských titulů, jež velmi ochotně rozdmýchávaly oheň mezi zástupci Argentiny

¹⁰² Tamtéž, s. 1.

¹⁰³ Tamtéž, s. 2 – 3.

¹⁰⁴ Na tomto tvrzení je však zářející ta skutečnost, že tyto vozy se ještě před Argentinou objevily v exportech Motokovu do Brazílie a Chile.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 2 – 3.

a ČSR)¹⁰⁶ a v omezené míře i spor řešený na nejvyšší diplomatické úrovni mezi oběma zeměmi. O řešení problému z československé strany se osobně zasazovalo vedení Ministerstva zahraničního obchodu a po politické stránce své stanovisko a doporučení vydal dokonce Ústřední výbor Komunistické strany Československa (dále ÚV KSČ). V celé kauze bylo velmi aktivní nejen IAPI, ale i špičky argentinského Ministerstva průmyslu a obchodu. V interní korespondenci mezi zástupci ČSR v Argentině, zástupci PZO Motokov a zástupci MZO v Praze je uváděna „nedostatečná kvalita výroby“ jako hlavní a úvodní příčina celé kauzy. Kromě ekonomických důsledků pro PZO MOTOKOV, resp. ČSR, měly tyto „technické zmetky“, jak se v dokumentech uvádí, jít na vrub výrobce, tedy národního podniku LIAZ.¹⁰⁷

Jeden ze zástupců ČSR v Argentině, V. Cuda, sepsal v březnu 1958 dokument s názvem „Připomínky k dopisu ÚV KSČ“,¹⁰⁸ kde podrobuje skutečně tvrdé vnitřní kritice celý proces dodávek vozů do Argentiny avyjmenovává hlavní chyby z československé strany.¹⁰⁹ Uvádí, že si je vědom, že ÚV KSČ je o celé věci dostatečně informováno, ale že považuje za nutné, aby on (V. Cuda) jakožto člověk, který „situaci dostatečně cítí v denním styku, upozornil na případ, který zasluhuje důkladného rozboru také po politické stránce.“ Přitom uvádí:

„Nepochybujeme přitom, že po stránce právní, obchodní, výrobní, trestní, je dostatečně sledován (případ, pozn. J. K.) a jsou vyvozovány právem vážné důsledky. Tato záležitost může být v mnohém jako vzor pro politický rozbor, protože v sobě shrnuje snad všechny vlivy a následky, způsobené nedodržováním nebo špatným aplikováním zásad, při čemž ponechávám vůbec v této souvislosti stranou event. vědomé neplnění některých úkolů.“

110

¹⁰⁶ Viz Příloha 1 „Kauza Škoda v titulcích argentinských novin“.

¹⁰⁷ NA, MZO nezpr. Argentina, Dopis od J. Buzka (Motokov) Ottu Kocourovi (náměstek, MZO): „IAPI – výměna motorů – tajné provise“, 5.6.1959; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, kniha 14, Zpráva o Argentině a čs. argentinských stycích, 2. 6. 1955, s. 31–34. AMZV, f. TOT Argentina 1945–1954, Mimořádná zpráva o uzavření dodávkové smlouvy mezi čs. PZO Technoexportem a podnikem argentinského ministerstva průmyslu, říjen 1955.

¹⁰⁸ NA, MZO nezpr. Argentina, V. Cuda: „Připomínky k dopisu ÚV KSČ“, 12.3. 1958.

¹⁰⁹ Nutno poznamenat, že celý tento dopis je poměrně silně ideologicky zabarvený a explicitně opakovaně vyzývá k vyvození politických a personálních důsledků přinejmenším v národním podniku LIAZ.

¹¹⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, V. Cuda: „Připomínky k dopisu ÚV KSČ“, 12.3. 1958.

Cuda uvádí osm hlavních bodů, v kterých shledává příčiny reklamace z argentinské strany. První a zásadní důvod shledává uvnitř ČSR. Tvrdí, že chybí evidence v životnosti nákladních vozů, dále se jedná o nepřehlednost o spotřebě náhradních dílů a jasně deklaruje, že „rozhodující článek“ byl dodavatel, ne odběratel a uživatel. Stěžuje si, že nebyly dělány „patříčné závěry“ z řádně vykazovaných závad. Výroba (myšleno LIAZ) neshromažďovala zprávy o dobré či špatné funkci aut.¹¹¹

V druhém bodě kritizuje, že závady vozů LIAZ byly známy několik let a zjištěné závady u odběratele, tak nemohly výrobce překvapit, přesto je nikdo odborně neposuzoval a neprovedl nápravné kroky. V třetím bodě Cuda navazuje na předcházející a poukazuje na podobný případ v Brazílii, kam byly vozy dodány v roce 1954 a na nichž se objevily ty samé závady, které odhalili odběratelé. Následně byly závady vykázaný i vyslaným inženýrem LIAZu, přesto však nebyly provedeny náležité kroky z československé strany. Cuda spekuluje, proč tomu tak bylo, ale za pravděpodobné mj. považuje, že převládl „*chvástavý názor o bezvadnosti práce továrny a o výdělečných přehnaných tendencích kapitalistického odběratele, neschopnosti (osobní) provést nápravu, což vyžadovalo politickou odvahu a důslednost*“ a „*obecně nedostatek odvahy říci tvrdou pravdu, snad z obavy ze spoluodpovědnosti.*“¹¹²

Nicméně nedokonalosti a šlendrián Cuda neshledává pouze na československé straně. Za důležitou považuje i desorganizaci i jinak nedokonalého servisu argentinského zástupce. Co se týká MZO, tak Cuda shledává, že „*jednou z příčin byla také důvěra zahraničního obchodu, pokud jde o kvalitu vývozního fondu, který byl přijat.*“¹¹³

V textu je taktéž kritizováno, jakým způsobem se přistupuje k plnění plánu, implicitně je řečeno, že v továrnách se všichni orientují na prémie, resp. plnění plánu a tomuto tlaku pak ustupují i centrální složky moci v Československu. Svůj text Cuda zakončuje spíš jako moralista a komunistický ideolog v jedné osobě, než vysoký úředník státu, když uvádí „*jmenovatele všeho*“: *naprostá nevážnost, netečnost, zbedněnost, vůči varovným signálům a formální provádění nápravy, ...zbabělost podívat se pravdě do očí, trestuhodný postoj k vyšším (vládním) orgánům, kterým se vykazovali jen dobré výsledky, ...nedostatek sebekritičnosti vedoucích podniků, některých orgánům, kteří nedali*

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž, s. 2 .

slovo lidem, kteří na závady v práci poukazovali (konkr. polit. situace v Liazu).¹¹⁴

Kde je dobrá vůle, tam se řešení vždycky najde aneb touha po penězích vyhrává. Asi těmito slovy by se dal vystihnout konec velmi ožehavého a mediálně vděčného sporu, alespoň co se týče konfliktu mezi oficiálními čsl. orgány a těmi argentinskými (spory Motokovu s obchodním zástupcem pro arg. trh se táhl ještě několik dalších let). Dohoda mezi argentinskou a československou stranou se zakládala na tuzemské straně na faktu, že zrušit celou zakázku v základní hodnotě 3 200 000 dolarů (celkově i s náhradními díly cca přes 5 mil. dolarů¹¹⁵ by bylo pro stát nejen fiaskem finančním, ale zejména by to znamenalo velmi těžké poškození exportních zájmů ČSR v Argentině a možná i v celé Latinské Americe na dlouhou dobu. Celý spor se tedy musel nějakým způsobem „zamést pod koberec“ a to co možná nejrychleji, protože spor již trval několik měsíců a tlak na Motokov a československé zástupce v Buenos Aires ze strany médií, zákazníků i argentinských institucí se stále stupňoval, jak dokládá korespondence mezi MZO, ZÚ v Buenos Aires, Motokovem a argentinskými institucemi.¹¹⁶

Zástupci argentinských institucí však našly řešení. Dle dokumentů MZO bylo navrženo československé straně, že za určitých okolností by IAPI nemuselo od smlouvy na dodávku vozů odstupovat, když Motokov učiní plně zadost své dodavatelské povinnosti. Kladli si přitom podmínky, které vycházely z návrhů československých zástupců. Motokov proto u již dodaných vozidel se měl zavázat, že:

- 1) Vymění motory
- 2) Vypouzdří diferenciály
- 3) Vyztuží rámy skladovaných jednotek

Za tuto „drobnou“ oficiální změnu stanoviska buenosaireských institucí a vstřícnost si však argentinští činitelé řekli o nemalý „finanční obnos“, jak se píše v dopise adresovaném Ottu Kocourovi, náměstkovi ministra MZO, od J. Buzka, ústředního ředitele Motokovu z 5. června 1959. Úplata byla navržena argentinskými představiteli a následně schválená

¹¹⁴ Tamtéž, s. 2.

¹¹⁵ Nehledě na fakt, že československá strana vyčísnila náklady na dopravné celé dodávky vozů zpět a příp. export bezvadných strojů do Argentiny na nejméně dalších 1 300 000 dolarů.

¹¹⁶ AMZV, f. TOT Argentina 1955–1959, Argentina – vadné dodávky nákladních aut – zpráva pro bulletin, 21. 2. 1957, s. 2; NA, MZO nezpr. Argentina, Dopis od J. Buzka (Motokov) Ottu Kocourovi (náměstek, MZO): „IAPI – výměna motorů – tajné provise“, 5.6.1959.

vedením MZO s tím, že se zástupce Motokovu má dále snažit o její ponížení. Dosahovala skutečně vysoké výše, přihlédneme-li k tehdejšími relacím – 12 000 000 pesos, neboli 150 000 dolarů. Pohledem ekonomickým a zahraničněpolitickým pak však lze tuto částku považovat za velmi malou „daň“ za československý šlendrián v porovnání s ekonomickými a zahraničněpolitickými ztrátami, které mohlo Československo utrpět, kdyby k takové dohodě nedošlo. Buzek doslova píše: „*Poněvadž argentinské ministerstvo obchodu a IAPI samo má příliš mnoho argumentů a i konkrétních možností jak nás obchodně-politicky poškoditi, nezbude zmocněnci Motokovu, než aby tajně provise vyplatil a tím celý případ likvidoval...*“¹¹⁷

Buzek na konci svého dopisu dokonce přesvědčuje náměstka Kocoura o navrženém řešení jako nejlepším možném z ekonomického hlediska, když dokonce uvažuje o prodeji dotyčných „zmetků“ na místě: „*Dále pak vyměněné motory by bylo možno komercialisovati v Argentině, čímž by se snížily náklady na výrobu nových motorů.*“¹¹⁸

Nutno dodat, že problémy s kvalitou nákladních vozů se vyskytly i v Brazílii (viz výše). Československu se však na rozdíl od argentinského případu, nepodařilo danou situaci vyřešit bez značných ekonomických ztrát a újmou na prestiži. Při likvidaci reklamace v Brazílii byl Motokov nucen platit i celní a ostatní výlohy z vlastního rozpočtu. Lze se tak domnívat, že i z důvodu této špatné zkušenosti a ekonomické ztráty v jiné zemi Latinské Ameriky se Motokov chtěl vyhnout již druhé špatné referenci svých výrobků v regionu.¹¹⁹

Úplatek pro argentinské představitele se tak stal vítanou nabídkou pro alespoň částečné napravení reputace nejen před argentinskou a latinskoamerickou podnikatelskou sférou, veřejnou správou, ale i společností, která byla informována o tomto skandálu díky více než bohaté pozornosti ze strany celonárodních novinářských redakcí v Argentině. Je to však logické, uvědomíme-li si, že celý spor se táhl od dodání vozu v roce 1955 po uzavření dohody o uznání reklamací a argentinském odvolání požadavku na odstoupení od kupní smlouvy na dodávku vozů v roce 1959. Velmi nekvalitní čsl. výrobky nejprve těžce zasáhly do rodinných rozpočtů stovek arg. řidičů, aby následně média informovala i podezření z korupce v IAPI ze strany Motokovu a čsl. obchodního oddělení ZÚ.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 1 – 2.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 2.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 2.

2.3 Obchodní styky Argentiny s dalšími státy světa pohledem čsl. obchodních diplomatů

Československo přirozeně sledovalo se zájmem obchodní vztahy Argentiny i s jinými významnými zeměmi, ať už se jednalo o státy „západní – kapitalistické“, nebo ideologicky spřízněné – zejména členské země Rady vzájemné hospodářské činnosti (dále jen RVHP). V přehledu argentinských obchodních dohod s dalšími státy patří první zmínka Spojeným státům. Text zmiňuje, že neexistuje (1953) obchodní smlouva mezi Argentinou a USA. Naopak vyjmenovává hlavní artikly, které USA do Argentiny vyvážejí: železo, ocel, kovy, nafta, chemikálie, léčiva, stroje a to včetně traktorů a diesel lokomotiv a motorová vozidla.¹²⁰

Na argentinském trhu byly aktivní zejména některé státy východního bloku. Německá demokratická republika (NDR) obchodovala s Argentinou od září 1954 na základě obchodní dohody, která se opírala o vývoz chemikálií, elektromateriálu, nástrojů, ohnivzdorného materiálu, papíru a rentgenových filmů. Obchodní dohody měly i Rumunsko, Maďarsko, Jugoslávie a Sovětský svaz, jenž se soustředil na export ropy, uhlí a železného materiálu. Struktura dovozu z Argentiny do zemí kapitalistických i socialistických byla de facto stejná, lišila se jen v malých detailech. Například lněný olej a třísliiva odebíraly jen některé státy, naopak maso, kůže a vlnu kupovaly od Argentiny všechny země. Obecně lze říci, že z pohledu Argentiny, v jejím dovozu převládaly v první polovině padesátých let suroviny (cca 57 %) a stroje a náhradní díly (cca 26 %).¹²¹

Naopak Spolková republika Německo (dále jen SRN) uzavřela na tři roky bilaterální obchodní dohodu s Argentinou v listopadu 1954. SRN vyvážela zejména tyto produkty: železné prefabrikáty a výrobky pro stavebnictví, chemikálie, stroje a náhradní díly, celulózu a řezivo, papír, sklo, přesné nástroje, chmel, elektromateriál. Do SRN se exportovalo z Argentiny zcela shodné zboží jako do ČSR, tj. pšenice, krmiva, vlna, maso a kůže.¹²²

S Itálií provozovala argentinská vláda pouze tzv. kompenzační obchod. Za červen 1954 se dovezly do Argentiny překvapivě jen suroviny a základní výrobky – ocel pro výrobu trubek, hliník, surové železo a bílý plech. Japonsko uzavřelo, podobně jako SRN, bilaterální dohodu o obchodu s Argentinou již v roce 1954. Tato asijská země exportovala: železný

¹²⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, „Přehled Argentinských dohod s ostatními státy“, b.d., s. 1.

¹²¹ NA, MZO nezpr. Argentina: „Přehled Argentinských dohod s ostatními státy“, b.d., s. 3.

¹²² Tamtéž, s. 1 – 2.

materiál a prefabrikáty, chemikálie, hedvábí a stroje. Rakousko mělo taktéž platnou smlouvu o vzájemné obchodní výměně s Argentinou a vyváželo kromě zeleného materiálu, hliníku, trubek, rour a celulózy i výrobky s vyšší přidanou hodnotou: kuličková ložiska.¹²³

¹²³ Tamtéž, s. 2.

3 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem českých archiválií v období let 1960 – 1969

Toto období je pravděpodobně tím nejhorším z pohledu vzájemných politických vztahů¹²⁴ i samotné obchodní výměny. Argentina sužována vojenskými režimy, rychle se střídajícími ministry i samotnými vládami je dobou velkého zklamání z pohledu obchodních zájmů ČSSR. Růsty vzájemné obchodní výměny plánované ještě ke konci padesátých let vystřídal prudký propad obratu na polovinu během jednoho. Následně se Československu i kvůli politickému zhoršení vztahů nepodařilo navázat větším růstem až do konce 60. let. Pozitivní obrat přišel až s návratem Juana Dominga Peróna z exilu a jeho vítězstvím v prezidentských volbách v roce 1973.

Vývoj celkového obratu mezi ČSSR a Argentinou ve vybraných letech 60. a na začátku let 70. (v mil. Kčs)¹²⁵:

	<u>1961</u>	<u>1963</u>	<u>1965</u>	<u>1969</u>
<i>Obrat</i>	668,0	363,8	377,3	381,8
<i>Vývoz</i>	306,0	120,0	118,9	84,8
<i>Dovoz</i>	362,0	243,8	258,4	189
	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>	<u>1973</u>
<i>Obrat</i>	381,8	246,2	249,9	680,9
<i>Vývoz</i>	150,5	99,0	62,3	57,2
<i>Dovoz</i>	231,5	147,2	187,6	623,7

¹²⁴ Svůj negativní vliv sehrál i velmi pozitivní postoj Československa ke Kubánské revoluci, zatímco argentinská zahraniční politika reflektovala postoje USA.

¹²⁵ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 23, 16.9.1974; AMZV, f. TOT Argentina 1960–1964, Informace ke zprávě zvl. zprav. ČTK z 28. 1. 1963 o jednání čs. vyslance v Argentině se státním tajemníkem obchodu, 8. 2. 1963; AMZV, f. TOT Argentina 1965–1969, Poznámky k situaci a výhledu našeho zahraničního obchodu v Argentině, 15. 12. 1966.

Jak z tabulky vyplývá, pasivní obchodní bilance ČSSR s Argentinou se stala trendem celých 60. let, stejně tak jako nepříznivý, radikální pokles obchodu.¹²⁶ Vývojové šoky pro export znamenaly zejména roky 1962 (první vyvrcholení problémů v politické a hospodářské oblasti) a přirozeně rok 1966 jakožto pravé vyvrcholení politické a hospodářské krize ve vojenský převrat (i když vojenské vlády se střídaly i předtím dle toho, který generál si v armádě na svou stranu přiklonil více příznivců).¹²⁷ Tato změna v Argentině pak ovlivnila československý export i na začátku sedmdesátých let, zatímco československý dovoz netrpěl vážnými problémy.¹²⁸

Důsledky vojenského převratu z roku 1966 nebyly pro obchodní úsek ZÚ ČSSR příliš pozitivní, navzdory velkým očekáváním, které převrat v osazenstvu ZÚ vyvolával. Obchodní úsek píše o dosažení „vytoužené stabilizace“ ekonomiky země a jejího nezpochybnitelného uzdravování (vytvoření deviz, pozitivní bilance zahraničního obchodu, snižování zadlužování, hospodářský růst, zvýšení průmyslové produkce apod.), ale převrat znamenal i další zvýšení represe „komunisticky smýšlejících jednotlivců a firem“. Hned v roce 1967 byl schválen tzv protikomunistický zákon, který si dával za cíl rozdrtit veškeré komunistické smýšlení v zemi a to se muselo nepřímo dotknout i socialistických ZÚ v Buenos Aires. Pracovník ZÚ, Šístek, ve své mimořádné zprávě do Prahy vypočítává důsledky navrhovaného zákona pro obchodní zájmy ČSSR:

„Pro nás s tímto zákonem je nepříjemné, že federální police a její složky dostaly za úkol vypracovat seznamy všech „kolaborantů“ a to jak firem, tak i osob se zeměmi za železnou oponou... Vypracování seznamu má za následek, že tajná policie opatřuje nové informace o našich spolupracovnících. Týká se to především zástupců,

¹²⁶ Od roku 1960 probíhal obchod mezi ČSSR a Argentinou na bázi plateb ve volné měně.

¹²⁷ Zdánlivě se může zdát zajímavé, že vojenský převrat v Argentině byl obchodním oddělením ZÚ v Buenos Aires vnímán spíše pozitivně, přinejmenším neutrálně. I když se jednalo o nastolení pravicového autoritářského vojenského režimu, z prozkoumaných desítek dokumentů z tohoto období se zdá být zřejmé, že stabilita argentinského politického systému byla pro československé zájmy v daném teritoriu důležitější než naprostá ideologická odlišnost tamějšího režimu. Pragmatismus československé obchodní politiky k Argentině, se tak opět projevil a korespondoval s předcházejícím přístupem československé strany k argentinské politice a obchodu. Tuto tezi podporuje do velké míry i rozhovor Michala Zourka s tehdejším vrcholným diplomatem ČSSR a náměstkem FMZV zodpovědným za Latinskou Ameriku, Stanislavem Svobodou. Srovnej: Michal ZOUREK, *Checoslovaquia y el Cono Sur 1945 – 1989*, 2014, s. 452 – 469.

¹²⁸ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 23, 16.9.1974.

zákazníků, ale i jejich a našeho personálu. Někteří jsou přímo nařčení z provádění kontrabandu anebo z nezákonného pobytu v Argentině.

Pochopitelně, že protikomunistické organizace využívají této situace k různým nátlakům na lidi, aby s námi přestali spolupracovat s tím, že jim zařídí, aby nebyli uvedeni na seznámech kolaborantů.“¹²⁹

3.1 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)

Začátek 60. let byl v oblasti obchodu poznamenán politickými změnami v Argentině, které reprezentoval nástup prezidenta Frondiziho již v květnu 1958. Zprávy obchodního úseku ZÚ v Buenos Aires si často doslova stěžují na Frondiziho příklon k tzv. Brettonwoodským institucím, zejména pak na úzkou spolupráci mezi Mezinárodním měnovým fondem (dále jen MMF) a Argentinou. Tato spolupráce měla v novém pojetí hospodářské politiky zajistit stabilizaci národní ekonomiky a spolu s investicemi západních firem přinést žádaný ekonomický rozvoj země. MMF si vyžádalo celou řadu reforem, které nebyly žádoucí pro československé obchodní zájmy.¹³⁰

V jak politicky nepřehledné a nestabilní době se českoslovenští zástupci v Argentině pohybovaly, svědčí shrnutí vývoje přelomu let 1962 a 1963 z pera obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires: *„Právě minulý týden došlo opět k odstoupení ministra ekonomie ing. Alsogarye a všech ostatních pracovníků jeho ekonomického kabinetu. Dne 10. tm. byl jmenován jeho nástupce dr. Mendez Delfino dřívější prezident Banco Central. Ještě neuplynul ani týden a již došlo opět k narušení vnitropolitického „klidu“ zásahem brigádýrů argentinského letectva, který skončil odvoláním z funkce vrchního velitele letectva brigádýra Alsiny a jeho zatčením. Kromě toho došlo také k jistému rozporu mezi novým ministrem ekonomie a presidentem Guido, který proti přání ministra ekonomie potvrdil znovu do funkce ministra práce dr. Puente. Toto rozhodnutí si vyžádalo četné demonstrace pracujících, kteří dr. Puenteho označili jako nepřítel pracujícího lidu.“¹³¹*

¹²⁹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Informace od J. Šístka pro FMZO“, 26.7.1967.

¹³⁰ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 1, 14.12.1962.

¹³¹ Tamtéž, s. 9.

Sekundární literatura Frondiziho nástup k moci hodnotí většinou jako pokus o zvrácení všeobecného ekonomického, sociálního a politického úpadku země. Perón ani Argentinci samotní si nedokázali připustit, že již nikdy více nebudou dosahovat hospodářské a sociální úrovně těch, s kterými se měřily v meziválečném období – především s evropskými zeměmi západní Evropy. Argentina byla oslabena i zahraničně-politicky, a Frondiziho všeobecná snaha o liberalizaci měla zemi alespoň dostat z těch největších problémů, v které se nacházela. Cortés se dokonce domnívá, že to byl nejuspěšnější pokus o stabilizaci argentinské ekonomiky v dějinách země. Rozdělená společnost a vysoce konfliktní politické prostředí však znamenaly pouze krátkodobé fungování Frondiziho administrativy bez naděje na udržení liberálních změn jí zavaděnou. Období od pádu Peróna do jeho opětovného nástupu v roce 1973 tak může být označeno za „období rozdělené společnosti“.¹³²

Především došlo v obecné rovině k omezování „bilateralismu“ ze strany Argentiny a přikročení k liberalizaci jak zahraničního obchodu Argentiny, tak jejího národního hospodářství (i když u národního hospodářství se to týkalo jen vybraných sektorů a specifických zahraničních investic).¹³³ Byl zaveden volný platební styk a současně vstoupil v platnost nový dovozní režim, který zaváděl odstupňovaná rekarga (dovozní přírážky) a depozita¹³⁴ podle důležitosti zboží pro argentinské hospodářství a také s ohledem na ochranu národního průmyslu.¹³⁵

¹³² CORTÉS CONDE, Roberto. 2009. The political economy of Argentina in the twentieth century. New York: Cambridge University Press, xi, Cambridge Latin American studies, 92, s. 211, 244; AMZV, f. TOT Argentina 1965–1969, Poznámky k situaci a výhledu našeho zahraničního obchodu v Argentině, 15. 12. 1966.

¹³³ Obecně největším posunem v oblasti liberalizace uvnitř ekonomiky bylo omezování státního podnikání ve prospěch rozvoje činnosti soukromého sektoru.

¹³⁴ Depozita byla v platnosti jen po krátkou dobu, kdy se je Argentina rozhodla zase zrušit.

¹³⁵ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 1, 14.12.1962; více viz DI TELLA, Guido a Rudiger DORNBUSCH. 1989. The Political economy of Argentina, 1946-83. Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh Press, xvi; CORTÉS CONDE, Roberto. 2009. The political economy of Argentina in the twentieth century. New York: Cambridge University Press, xi, Cambridge Latin American studies, 92, s. 209 – 217.

Zahraniční společnosti¹³⁶ byly vpuštěny na argentinský trh bez jakýchkoli velkých dodatečných překážek a začaly zakládat vlastní firmy a zejména pak kapitálově vstupovat do již zavedených podniků. Jedním z motivů masového vstupu těchto firem na argentinský trh byla vidina příznivého měnového kurzu¹³⁷ pro opětovný vývoz výrobků ze země. Ten se však mohl odehrát až po obdržení dekretu o tzv. radikaci pro uskutečnění bezrekargového vývozu zboží investičního a strojírenského charakteru. Tento dekret se obvykle vydal po prokázání investic soukromé společnosti v argentinské ekonomice. Soukromé společnosti většinou investovaly do lehkého průmyslu, což dle čl. ZÚ nepřineslo kýženou pozitivní změnu (industrializaci) ekonomiky, ale minimálně mezi lety 1959 – 1961 jí to zajistilo ekonomický růst.¹³⁸

Velkého úspěchu Frondizi dosáhl v oblasti těžby ropy a zemního plynu. Právě za jeho vlády (a s přispěním zahraničního kapitálu) Argentina zvrátila nepříznivý trend, kdy těžba ropy nedosahovala ani výše importu ropy a pohonných hmot ze zahraničí. Nutno však přiznat, že zvyšování těžebních kapacit v Argentině bylo již programem Peróna, jenž veřejně podporoval YPF, ale nakonec se kvůli technologické zaostalosti arg. firmy dohodl s veřejně tak dehonestovanou Standard Oil Comapany.¹³⁹

Zprávy ZÚ si velmi detailně všímají a nelibě komentují „zvýšení politické závislosti na USA“. Tato zahraničně-politická orientace země z přelomu padesátých a šedesátých let byla vnímána velmi negativně nejen z ideologických důvodů,¹⁴⁰ ale i z důvodů omezení obchodních možností pro působení československých PZO za Frondizih vlády. Na jedné straně se skepsí (z krátkodobého hospodářského hlediska), na druhé s nadějí (ze střednědobého hlediska) v politické oblasti hleděli českoslovenští zástupci na poměrně negativní vývoj platební i obchodní bilance země. V roce 1961 obchodní bilance Argentiny

¹³⁶ V dokumentech obchodního zastoupení československého ZÚ se slovo společnost prakticky nevyskytuje, takže výhradně se o zahraničních společnostech hovoří jako o „zahraničních monopolech“. Jednalo se především o velké podniky se sídlem v USA, Velké Británii, či SRN.

¹³⁷ Pramen uvedený výše uvádí kurz 83 m\$ za 1 US\$.

¹³⁸ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 1 - 2, 14.12.1962.

¹³⁹ CORTÉS CONDE, Roberto. 2009. The political economy of Argentina in the twentieth century. New York: Cambridge University Press, xi, Cambridge Latin American studies, 92, s. 215.

¹⁴⁰ V interních dokumentech se několikrát objevuje zmínka o „bezvýhradním prosazování a propagování“ politiky USA v Latinské Americe, viz např. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 2, 14.12.1962.

zaznamenala pasivní schodek ve výši téměř 500 miliónů dolarů a v oblasti platební bilance dosáhly dluhy veřejného sektoru výše asi 2,8 mld. dolarů. Po přičtení závazků soukromého sektoru u zahraničních věřitelů činil celkový dluh skoro 5 mld. dolarů.¹⁴¹

Právě nepříznivá ekonomická situace země stála dle interpretací československého ZÚ za politickým pádem prezidenta Frondiziho v březnu 1962. Po posílení bývalých peronistů ve volbách, zasáhla armáda, jejíž představitelé výsledky voleb zrušili a Frondiziho zatkli. Na začátku šedesátých let tak armáda vystoupila do popředí politického života Argentiny a dosadila své lidi na klíčové pozice v zemi, což dále stupňovalo vnitropolitické napětí a prohlubovalo ekonomickou mizérii země. O nastalém chaosu ZÚ informuje ústředí v Praze: *„Během posledních měsíců došlo k výměně několika vlád, mnoha ministrů a vedoucích představitelů země, kde prakticky vládou argentinské vojenské síly, což možno nazvat „zastřenou vojenskou diktaturou“.*“¹⁴²

Začátek šedesátých let nemohl být po obchodní stránce pro Československo tak dobrý, jak si MZO představovalo ještě před nástupem Frondiziho do prezidentské funkce.¹⁴³ Přímo hrozná platební bilance Argentiny se stávala noční můrou pro neustále se měnící ekonomické ministry státu, a tak se svorně alespoň snažili řešit situaci maximálním omezováním argentinského dovozu a zaváděním četných dovozních přírážek a daní a zvyšováním vývozu zejména argentinských surovin. I když tato opatření napomohla snížit deficit argentinské platební bilance, měla na druhé straně za důsledek soustavné znehodnocování argentinského pesu,¹⁴⁴ pokles průmyslové a zemědělské výroby, omezování obchodní aktivity v důsledku nedostatku financí, nedostatečné množství bankovních úvěrů

¹⁴¹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 2, 14.12.1962.

¹⁴² Tamtéž, s. 2 – 3.

¹⁴³ Na druhou stranu roky 1960 a 1961 byly díky obrovské světové poptávce po obráběcích strojích vynikající i pro PZO Strojimport v Argentíně. Prodalo se rekordní množství těchto strojů (viz dále). Skutečnou pohromou pak byl rok 1962, kdy se zásahy reorganizací argentinských podniků a zejména velkými zásahy centrální vlády do ekonomiky stalo některé zboží de facto neprodejným. Pro příklad je dobré uvést právě dovážené obráběcí stroje, které stály argentinského odběratele na konci roku 1962 o 140 % více než na konci roku předešlého. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO STROJIMPORT“, s. 2, 12.12.1962.

¹⁴⁴ Dokument uvádí, že v březnu 1962 se 1 americký dolar prodával za 83 arg. pesos, zatímco v listopadu 1 dolar stál již 153 pesos, viz NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 6, 14.12.1962.

na financování investic, velké množství úpadků tamějších podniků,¹⁴⁵ ohrožení solventnosti argentinských bank a pokles důvěry v argentinskou národní měnu zejména v zahraničí.¹⁴⁶

Ekonomická situace se stávala natolik složitou, že MMF nesouhlasil s další půjčkou peněz, dokud Argentina nezačne provádět důležité strukturální reformy. Proto argentinská vláda vydala vládní dluhopisy, aby mohla alespoň zmírnit dopady omezování koupěschopnosti obyvatelstva, ačkoli to muselo opět žít s vědomím roztáčejí se spirály inflace.

Na začátku šedesátých let tak československý zastupitelský úřad doufal ve stabilizaci vnitropolitického prostředí (avšak marně) a očekával, že v případě následného oživení ekonomiky bude možné předpokládat zlepšení odbytových možností zejména v oblastech jako energetika, stavebnictví, potravinářství, kožedělný a chemický průmysl.

Konkrétně se tak mělo jednat o dodávky parních elektráren, frigorifik (chladících zařízení), cementáren, obuváren a koželužen. Strojírenství se na exportu mělo podílet položkami jako kompletní dodávky mlýnů, stavebních strojů, mlékárenských zařízení, kompresorů, bagrů a dieselaagregátů. V oblasti dopravy se nadále počítalo s exportem chassis pro nákladní vozy a autobusy. Ze surovin a polotovarů se mělo jednat o žáruvzdorný materiál, olejářské (ropné) trubky, ušlechtilou ocel a některé produkty (průmyslově-spotřební) PZO Kovo. Ještě větší zaměření mělo být do budoucna věnováno přímo jednotlivým provinciím (a jejich vedení), kde se měly soutěžit zakázky na dodávky kompletních investičních celků.¹⁴⁷

V oblasti dovozu zboží z Argentiny nedocházelo a nemělo docházet k žádným omezením, ale ústředí se mělo připravit na určité zvýšení cen z důvodu relativního nedostatku zboží na vnitřním trhu. Apeluje se tak na využívání dovozu k uskutečňování vlastních vývozních cílů: *„Z tohoto důvodu bude nutno včas a systematicky využívat našich nákupů obchodně politicky k podpoře a prosazování čs. vývozu. Toto je a v budoucnu může být prakticky za dané situace v Argentině naše jediná účelná zbraň... Z tohoto důvodu bude nezbytně nutné znát vždy s předstihem předpokládanou výši a sortiment našich nákupů PZO*

¹⁴⁵ O faktu, že ekonomická krize Argentiny byla skutečně zásadní, svědčí i fakt, že největší výrobce automobilů v zemi, firma Kaiser, musela během jednoho roku propustit 6 000 svých zaměstnanců.

¹⁴⁶ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 2 – 3, 14.12.1962.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 10 – 11.

Centrotex a Koospol, což dosud nebylo vždy ze strany našich dovozních PZO dodržováno.“¹⁴⁸

Výše zmíněná liberalizace argentinského trhu za administrativy prezidenta Frondiziho, měla za následek větší konkurenci pro československé výrobky v druhé největší jihoamerické zemi. Před tímto otevřením Argentiny cizímu kapitálu a výrobkům z celého světa, se obchodním zástupcům ČSR dařilo docilovat v průměru vyšších prodejních cen než na ostatních trzích. Dle vyjádření obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires docilované vývozní ceny ještě v roce 1962 v průměru odpovídaly cenám tamější zahraniční konkurence,¹⁴⁹ i když nebyly už tak dobré jako v předcházejícím desetiletí. Stížnosti směrem do ústředí se týkaly kvalitativních nedostatků některých výrobků, pro něž nebylo možné uvažovat o zvýšení vývozních cen. Jedním z produktů trpících závadami byly kompresory a to přesto, že se jich vyváželo stále více a nahrazovaly tak výpadky v exportu strojních zařízení. V oblasti nákupu byla konečná úroveň cen dovozních PZO stále ještě velmi dobrá, což v souvislosti s dobrou kvalitou argentinských produktů podporovalo myšlenky na prohloubení obchodní spolupráce, jakmile by to vnitropolitická situace umožňovala.¹⁵⁰

Obchodní činnost Československa byla ztěžována i událostmi neekonomického charakteru. Stále silnější vliv antikomunisticky zaměřené vojenské složky na moc měl za příčinu větší důraz oficiálních míst na tzv. zabraňování infiltraci – pronikání komunismu do země. ZÚ si tak stěžovalo na četné administrativní překážky při projednávání větších obchodních případů a vízových požadavků, uplatňované vůči zemím východního bloku.¹⁵¹

Zvláštní základní ceny pro výpočet dovozních přírážek při celním odbavování zboží (tzv. Comisión de valores)¹⁵² se staly v roce 1962 standardem. Partneri československých

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 11.

¹⁴⁹ Nejlepší položkou byla tzv. investiční celky, kde ČSSR dosahovalo docilovaných cen asi o 15 % vyšších než většina konkurence. Podobně dobře na tom byly tužky vyvážené Pragoexportem a mlýnské stroje.

¹⁵⁰ AMZV, f. TOT Argentina 1965–1969, Poznámky k situaci a výhledu našeho zahraničního obchodu v Argentině, 15. 12. 1966; NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, B) Celková úroveň, koncepce a kritika naší cenové politiky, s. 1 – 2, 14.12.1962.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 3 – 4.

¹⁵² V dokumentech MZO se tento termín jednak užívá přímo pro specifický druh dovozního cla (daně), nebo i pro samotnou instituci s tímto oficiálním názvem, jež určovala výši poplatku pro konkrétní kategorii výrobku a pro konkrétní argentinské odběratele.

fírem tak měli být odrazováni od spolupráce, jelikož neměli možnost si připravit předběžnou výslednou kalkulaci, neboť nevěděli, z jaké základní ceny budou povinni zaplatit dovozní přírážky. Dobrým příkladem, jak Comisión de valores zasáhla do téměř dohodnutého obchodu je dodávka ocelových válců pro olejářské lisy, kdy jejich cena byla argentinskou institucí označena za příliš nízkou a stanovila pro zákazníka Technoexportu placení rekarga z ceny téměř třikrát vyšší, čímž byl obchod de facto zrušen.¹⁵³

Další překážkou ve výkonu obchodních styků byly kontroly československých zástupců a některých odběratelů ze strany argentinské policie. Zvláště bedlivě byly sledovány dovozy československých afilací – Škody Platense a TARu a dodávky Motokovu celkově. Argentinská strana tyto kontroly obhajovala dle obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires s poukazem na „zabránění dodávek zbraní a komunistického propagačního tisku do země“.¹⁵⁴ Výše zmíněné „nepříjemnosti“ a jejich přibývání v průběhu šedesátých let mělo za následek dle vlastních zpráv československých diplomatů „nesystematické zpracovávání trhu“ a tudíž určité dílčí vyklízení argentinského trhu československými výrobky, i když to nebyla jediná příčina neúspěchu, který se v oblasti obchodu v dalším průběhu šedesátých let dostavil.¹⁵⁵

Dovoz do Argentiny podle zemí (v tisících dolarech)¹⁵⁶:

	<u>1959</u>	<u>1960</u>	<u>1961</u>
<i>USA</i>	191.059	327.446	383.237
<i>Velká Británie</i>	89.548	113.096	139.577
<i>Brazílie</i>	57.578	63.446	77.642
<i>Nizozemí</i>	21.224	19.213	24.609
<i>Itálie</i>	49.189	86.410	100.554
<i>Francie</i>	34.220	60.059	78.830
<i>SSSR</i>	22.524	14.264	13.299

¹⁵³ „Proces výběru“ firmy a určení rekarga se zdál být o to zvláštnější, že údajně jiný obchodní partner v témže oboru tyto potíže neměl. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO TECHNOEXPORT“, s. 3, 13.12.1962.

¹⁵⁴ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 4, 14.12.1962.

¹⁵⁵ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinskou republikou“, s. 23, 16.9.1974.

¹⁵⁶ NA, MZO nezpr, Argentina, „Dovoz“, b.d.

<i>SRN</i>		151.297	211.143
------------	--	---------	---------

Celkový zahraničně-obchodní obrat Argentiny ve vybraných letech (v mil. dolarů)¹⁵⁷:

	<u>1960</u>	<u>1963</u>	<u>1965</u>	<u>1969</u>
<i>Celkový obrat</i>	2.328,5	2.345,8	2.691,2	3.188,2
z toho:				
Vývoz	1.079,2	1.365,1	1.492,8	1.612,1
<i>Dovoz</i> ¹⁵⁸	1.249,3	980,7	1.198,4	1.576,1

3.2 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých podniků zahraničního obchodu (PZO, OZO)

Na začátku šedesátých let probíhal obchodní spor mezi PZO Motokov a firmou (dřívějším oficiálním zástupcem) Baylla. Tento konflikt se dostal až k arbitrážnímu řízení. Československý ZÚ ve své zprávě do pražského ústředí poukazoval v této kauze na nečisté praktiky firmy, kdy zostuzovala československé výrobky v argentinském tisku, rozhlasu i televizi.¹⁵⁹

Motokov viděl i na začátku 60. let obrovské možnosti v dodávkách nákladních automobilů¹⁶⁰ argentinským zákazníkům z důvodů obrovské nenasycenosti trhu

¹⁵⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 10, 16.9.1974.

¹⁵⁸ Paradoxem zůstávalo i na konci šedesátých let, že Argentina, země nesmírně bohatá co do množství přírodních zdrojů zejména v oblasti základních surovinách jako železná ruda, rudy barvených kovů, uhlí, ropa atd., prakticky všechny základní suroviny musela dovážet z důvodu nerozvinutých vlastních ložisek a celého těžebního průmyslu. ČSSR dlouhodobě očekávala zvýšení aktivity argentinské vlády v tomto odvětví a dělala si velké naděje na možnosti svěřeni průzkumů a částečně těžby některých ložisek v částečně vlastní režii.

¹⁵⁹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 4, 14.12.1962.

¹⁶⁰ V delším horizontu měl PZO Motokov zájem o export osobních automobilů do Argentiny. Pro jejich dovoz hrály v prospěch nízká hmotnost a nízká spotřeba benzínu, jehož cena na začátku šedesátých let neustále stoupala. Naopak zásadním důvodem, proč zatím osobní vozy nedovážet, bylo vysoké rekargo. Z podobných důvodů nebylo možné dovážet traktory, které měly ještě větší potenciál než osobní vozy. Jejich cena na argentinském trhu byla navíc velmi vysoká, pohybovala se dle výkonu strojů od 5 000 do 7 000 dolarů v roce 1962. Ještě komplikovanější situace panovala v tradičních dodávkách Motokovu – totiž motocyklů. Opětovně z důvodu rekarga nebylo možné do Argentiny motocykly dovážet (ani jeden v roce 1962), v letech 1960 a 1961

a neschopnosti centrální vlády naplňovat ve 12 tamějších montovných plánu na výrobu 60 až 70 tisíc kusů nákladních vozidel ročně. Z tohoto důvodu, kdy v Argentině jezdilo pouhých 400 tis. nákl. automobilů a 15 tis. autobusů (1962!), se centrální vláda rozhodla neuvalovat vysoké rekargo na dovoz těchto vozidel ze zahraničí (činilo pouze 40 %) ani v kritickém roce 1962. Nákladní vozy, Škoda 706 RT,¹⁶¹ se prodávaly skrze obchodního zástupce na splátky. Cena za hotové činila 1 850 000 pesos při kursu 120 pesos za dolar na konci roku 1962.¹⁶²

Zástupci Motokovu si byli vědomi negativních dopadů kauzy, která se odehrávala kolem vozů Škoda zejména v druhé polovině padesátých let, ale arbitráž pokračovala dále v letech šedesátých. Sami k tomu na konci roku 1962 podotýkají: „*Je známo, že v Argentině se musí znovu získávat důvěra v automobily Škoda. Je proto třeba dbát nejen na kvalitu, ale i vhodně přizpůsobovat prodejní ceny. Cenový výkaz z minulého roku ukazuje, že Motokov dodával nákladní vozy do Argentiny za ceny, které jsou vyšší než ceny základního trhu. Bylo proto přislíbeno, že dosavadní ceny budou upraveny směrem dolů o 4 – 5 %.*“ A optimisticky pokračuje: „*Tento požadavek na snížení cen je samozřejmě jen přechodného rázu. Po novém zaběhnutí se na trhu budou moci ceny zvýšit opět na původní výši. Prodejní a cenové možnosti jsou stále ještě ovlivňovány probíhajícím sporem s bývalým zástupcem, fou (firmou, pozn. J. K.) Baylla, která proti nám podniká mnoho špinavých akcí v tisku, rozhlase a rovněž v konkrétních případech na celních orgánech, které pak značně protahují celní odbavování zásilek, zejména náhradních dílů.*“¹⁶³

se pak dovážely hlavně motory, které montoval zástupce Motokovu do motocyklů značky ML. Do země se od roku 1954, kdy se v zemi začal rozvíjet tento průmysl, nedařilo dovážet ani jízdní kola, takže nepřekvapí, že v šedesátých letech se nedovezl ani jeden kus. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO MOTOKOV“, b.d., s. 3 – 4.

¹⁶¹ Nákladní vozy z LIAZu se bohužel pro československé obchodní zástupce po celém světě, potýkaly stále s problémy technického rázu, nebo spíše kvalitativními nedostatky výroby. Delegát Motokovu v dokumentech opětovně vyzýval k odstranění poruch, zejména spojek a brzd na nových vozech, aby bylo možné zlepšit prodeje. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO MOTOKOV“, b.d., s. 2.

¹⁶² Pro srovnání ceny konkurence za hotové (v pesos): Fiat (1 860 000), Thornycroft (1 990 000), OM (1 880 000), Scania Vabis L 75 (2 100 000), Volvo L-945 (1 950 000), Mercedes Benz (1 890 000). NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO MOTOKOV“, b.d., s. 1.

¹⁶³ Tamtéž, s. 2.

Z ostatních produktových skupin Motokovu do Argentiny byl vývoz nepatrný a soustřeďoval se na skutečně malé množství položek jako řetězy, pilníky a ruční nástroje.¹⁶⁴

Možnosti dodávek investičních celků do Argentiny na začátku nového desetiletí (šedesátých let) byly prakticky mizivé.¹⁶⁵ Kupříkladu za celý rok 1962 nebyly uzavřeny prakticky žádné větší kontrakty s Československem, ale ani s žádnými dalšími zeměmi. PZO Technoexport se ucházel o kontrakt na stavbu traktorárny v provincii Córdoba. K výstavbě nakonec nedošlo i kvůli údajně negativní kampani (doslova diskriminačního charakteru), která se měla spustit v médiích proti podniku ze socialistické země. Argentinským partnerům mělo být dokonce vyhrožováno. V jiném případě zase celnice zadržela asi 100 kg technické dokumentace na výstavbu tepelné elektrárny. Tento krok měl být iniciován ze strany Vojenské informační služby Argentiny a následné uvolnění dokumentace se událo až po zásahu vedení „Fabricaciones Militares“, což byl původní zákazník pro dodání tohoto investičního celku.¹⁶⁶

Technoexport vyhrál v roce 1962 otevřené výběrové řízení na stavbu cementárny v provincii Neuquén, ale argentinská strana neustále odsouvala termín podpisu smlouvy a toto čekání nakonec trvalo několik let. Ani v současně realizovaných projektech však nepanovala spokojenost, zejména pak s technickou, projektovou a administrativní přípravou v tuzemsku: *„Zejména při montáži úpravny uhlí v Rio Turbiu bylo mnoho nedostatků ve zpracování dodávky, v balení a montážní kolektiv rovněž sdělil, že řada součástí nebyla vůbec dodána. U obchodního případu Santa Rosa se projevuje ten nedostatek, že výkresy nejsou popisovány cizojazyčně, že řada návodů k přístrojům a technickým popisům mohla*

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 7.

¹⁶⁵ Delegát PZO Technoexport podotýká, že zájemci o velké investiční celky nekladli zásadní požadavky na cenu, nýbrž na úvěrové platební podmínky a garantování úvěru (zaručení se) ze strany Československa. Navíc se v Argentině všeobecně očekávalo, že tyto strategické investice, kterými se zabýval právě Technoexport, dříve nebo později budou uskutečněny, což tento PZO stavělo do trochu odlišné role než ostatní československé podniky působící na argentinském trhu. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO TECHNOEXPORT“, s. 2, 13.12.1962.

¹⁶⁶ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 6 – 7, 14.12.1962; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Pobyť čs. obchodní mise v Argentině, 12. 11. 1968.

být dodána pouze v jazyce českém. Ceny jsou rovněž ovlivňovány dodacími lhůtami, které jsou u našich investičních celků v průměru dosti dlouhé.“¹⁶⁷

Naopak na poli „špionážním“ Technoexport zaznamenal ze svého pohledu velký úspěch, když zajistil konkurenční kompletní technickou dokumentaci týkající se plynových turbín značky FIAT (modely TG 500 a TG 500 R). Tento materiál byl poslán do ČSSR První Brněnské ZKG k dalšímu zkoumání a technickým vylepšením tuzemských turbín.¹⁶⁸

Kromě velkých československých problémů s odbytem (zejména obráběcích strojů), se obchodnímu oddělení v Buenos Aires a PZO nedařilo prodávat ani další tradiční artikly jako například dieselmotory a dieselagregáty,¹⁶⁹ které byly až do roku 1960 hlavní vývozní položkou Strojexportu.¹⁷⁰ Tento důležitý PZO nahradil zmíněný strukturální výpadek jinými výrobky jako bagry, čerpadly a hlavně kompresory. Československo přistoupilo v roce 1962 ke snížení vývozních cen u některých výrobků (zejména u zmíněných dieselmotorů a dieselagregátů), aby lépe konkurovaly domácí výrobě¹⁷¹ a zároveň reagovaly na nedostatek finančních prostředků argentinských partnerů.¹⁷²

Přehled vývozu PZO Strojexport (v tisících Kčs)¹⁷³:

<u>1959</u>	<u>1960</u>	<u>1961</u>
14.926	13.691	17.522

¹⁶⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO TECHNOEXPORT“, s. 4, 13.12.1962.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁶⁹ Skutečný výpadek v dodávkách dieselagregátů dokladuje i fakt, že v roce 1961 byl dovezen do Argentiny jenom jedno toto zařízení (320 KVA) a to v hodnotě 170 000,- Kčs. Následně v roce 1962 byly prodány skrze Škodu Platense dieselmotor a dieselagregát v celkové hodnotě 500 000,- Kčs.

¹⁷⁰ Neúspěch byl dán zejména zvýšením rekarga na 150 % a zavedením domácí výroby tohoto zařízení.

¹⁷¹ Pojmem domácí výroba je myšlena výroba na území Argentiny na základě licenčních ujednání. Právě licence pro výrobu tohoto zařízení poskytl světové značky jako Fiat, Mann, Deutz, Petter, Perkins, nebo ŠKODA (Lancaster).

¹⁷² NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 7, 14.12.1962.

¹⁷³ NA, MZO nezpr, Argentina, „Cenově konjunkturální zpráva PZO STROJEXPORT“, s. 1, 11.12.1962; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Pobyt čs. obchodní mise v Argentině, 12. 11. 1968.

Hutní průmysl byl krizí de facto paralyzován (společně s textilním průmyslem). V československých skladech v Argentině ležel materiál o hmotnosti 800 000 tun, což zhruba odpovídalo roční standardní československé dodávce argentinskému průmyslu. Nyní byl tento materiál de facto neprodejný, jelikož oslabení pesa bylo vyšší než všeobecná inflace. Úsek dopravy nebyl zasažen tak silně jako hutní a textilní průmysl, přesto bylo během roku 1962 v zemi zavřeno 12 z 23 montážních firem automobilů. Významnějších prodejních úspěchů tak nebylo dosaženo a to přesto, že nákladní automobily byly nabízeny na dvou až dvouapůlletý úvěr o roční úrokové sazbě 18%. Problémem zůstávalo i výše zmíněné arbitrážní řízení a poškozená reputace značky Škoda.¹⁷⁴

Pro rok 1963 byly stanoveny (podobně jako pro roky předešlé) konkrétní úkoly pro jednotlivé podniky zahraničního podniku. Celkem v teritoriu působilo v exportu nebo importu 14 československých PZO. Jmenovitě se jednalo o tyto podniky: Technoexport, Strojexport, Strojimport, Motokov, Kovo, Omnipol, Ferromet, Keramika, Chemapol, Skloexport, Jablonex, Ligna, Pragoexport a Artia.¹⁷⁵

Technoexportu bylo nařízeno zaměřit se na přímý vztah provinčních bank k národní bance (Banco Central). Jednalo se zejména o přijímání garancí na dodávky zboží ze strany provinčních bank a vzájemnou provázanost s národní bankou, jelikož československá strana si uvědomovala rizika plynoucí z případného krachu některých finančních ústavů a bylo nutné se vyvarovat situaci, kdy by úvěr poskytnutý na československý projekt neměl být proplacen z důvodu krachu banky (a nesanození jejích závazků ze strany Banco Central).

Strojexport dostal za úkol průběžně sledovat ceny a „obstarávat konkurenční dokumentaci“ na velké stroje, bagry, kompresory, mlékárenská zařízení, mlýny a drtiče. Dále měl sledovat možnosti odbytu nových československých výrobků – jeřábu SMC-5 a nakladače HON-050. U Strojexportu se kladl skutečně obrovský důraz na přihlašování se do nejrůznějších tendrů, jelikož jeho šance na úspěch patřily mezi tuzemskými PZO mezi nejvyšší.¹⁷⁶ Zájmem MZO bylo prodávat prostřednictvím Strojexportu i licence na výrobu

¹⁷⁴ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, A) Všeobecná konjunktura, s. 7 - 8, 14.12.1962.

¹⁷⁵ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO STROJIMPORT“, s. 1, 12.12.1962; NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 2, 14.12.1962.

¹⁷⁶ Mimo to bylo možné v tomto odvětví dodávat větší série relativně drahých výrobků, a tak realizovat větší zisk, což mělo pozitivní dopad na přísun deviz Československu.

průmyslového zařízení v Argentině.¹⁷⁷

Strojimport měl zejména shromažďovat konkurenční cenové podklady na obráběcí stroje a detailně zjistit prodejní ceny zástupe firmy Schuchard, na jejichž základě měly být v roce 1963 upraveny exportní ceny československých obráběcích strojů.¹⁷⁸ Všeobecná vysoká konjunktura na obráběcí stroje v celém světě v roce 1960 se příznivě promítla i do odbytu v Argentině, nepříznivá ekonomická situace země však nedovolila již v letech následujících na tyto vysoké prodeje navázat.¹⁷⁹ Delegát Strojimportu v Argentině se přitom domníval, že v budoucnu budou převládat v prodeji především speciální stroje tvářecí, automatické linky a technické novinky, jejichž zavedení, jak si postěžoval, „jejichž zavedení do sériové výroby u nás trvá dlouhou dobu.“¹⁸⁰ Z dokumentů jasně vyplývá, že stroje byly dodávány zejména státním společnostem EFEA, FM a IKA.¹⁸¹

Přehled vývozu obráběcích strojů do Argentiny (v tisících Kčs)¹⁸²:

<u>1959</u>	<u>1960</u>	<u>1961</u>	<u>1962 (odhad)</u>
5.833	14.525	12.529	1.500

¹⁷⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 2, 14.12.1962.

¹⁷⁸ Dobrá kvalita, univerzálnost a zavedenost obráběcích strojů v argentinském průmyslu stály za faktem, že ještě na konci roku 1961 prodejní ceny těchto výrobků v Argentině dosahovaly 125 % průměrných světových cen. MZO společně se Strojimportem však byly nuceny tuto cenu tuto snížit. Ani tento krok však z pochopitelných důvodů neznamenal oživení prodeje a navíc argentinský průmysl si od začátku šedesátých let již vyráběl běžné univerzální a jednoduše stroje sám. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO STROJIMPORT“, s. 2, 12.12.1962.

¹⁷⁹ K tomu podotýká delegát Strojimportu v Argentině telegraficky, ale přesně: „Obtížná hospodářská a finanční situace na trhu všeobecně, charakterizovaná nedostatkem disponibilních finančních prostředků na nákupy, ačkoliv z počátku roku (1962, pozn. J. K.) poptávka po zboží ještě existuje. Pak v důsledku stále se zhoršující hospodářské situace – úplné zastavení investiční činnosti státních a soukromých podniků, následkem čeho později klesá i poptávka po strojích, nastává úplná paralysace obchodu.“ Tamtéž, s. 1.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 2.

¹⁸¹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 2 - 3, 14.12.1962.

¹⁸² NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO STROJIMPORT“, s. 1, 12.12.1962.

Motokov měl nadále odstraňovat kvalitativní nedostatky svých nákladních vozidel autobusů, aby bylo možno zvýšit prodejní ceny na argentinském trhu. MZO požadovalo detailní prozkoumání trhu s traktory a osobními vozy s ohledem tehdejší dovozní příirážky a neuspokojivý vztah tamějšího průmyslu. Zájmem bylo pokračovat ve vývozu motocyklových motorů, který byl přerušen kvůli problémům s „Comisión de valores“. Dále bylo tomuto PZO zadáno zabývat se „nepříznivými vlivy“ probíhajícího arbitrážního řízení a „operativně účinnými prostředky paralyzovat je na zdejším trhu.“¹⁸³

Podnik zahraničního obchodu Kovo se v roce 1962 těšil v některých exportních artiklech vcelku dobrému odbytu¹⁸⁴ na poměry bídného stavu argentinského hospodářství. Úkolem tak mělo být prosadit u zástupce zvýšení vývozní ceny u elektrických měřicích přístrojů a naopak zejména MZO mělo zajistit jejich větší výrobu v tuzemsku.¹⁸⁵ Neméně důležitým úkolem bylo prodávat více šicích strojů a jehel a provést průzkum trhu u ložisek a vytvořit tak předpoklady pro dosažení vyšších obrátů v rámci plného zastoupení vlastní afilací – Škodou Platense. Omnipol se zaměřoval na obchod s letadly, konkrétně bylo cílem pro rok 1963 předvést argentinským zájemcům a následně prodat („za nejvyšší možnou cenu docílitelnou na zdejším trhu“) větroně L-13 Blaník. Podobně jako u dalších PZO jedním z hlavních úkolů bylo zajišťování cenové a technické dokumentace konkurence.¹⁸⁶

Ferrometu byl přidělen zvláštní úkol národohospodářského charakteru. Měl totiž docílit vyššího devizového efektu pro zahraniční obchod Československa prostřednictvím prodeje ušlechtilých ocelí menším spotřebitelům skrze afilaci Škoda Platense. Jednalo se o nepřímé zvýšení cen a docílení kýženého cíle.¹⁸⁷ Na druhé straně se Ferromet musel vypořádávat se silnou konkurencí ve svém oboru – SRN dovážela ve velkém profilovou ocel a plechy, Japonsko tzv. předvalky na svařované trubky a nerezové plechy, Itálie se

¹⁸³ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 2 – 3, 14.12.1962; AMZV, f. TOT Argentina 1960-1964, Zpráva o skončení provádění Obchodní a finanční dohody mezi Československou socialistickou republikou a Republikou Argentina z 18. října 1957, srpen 1961.

¹⁸⁴ Zejména textilní stroje a ložiska si vedla z portfolia Kova nejlépe.

¹⁸⁵ Stejného požadavku na československou výrobu se dočkalo odvětví radiosoučástek – elektrolytické kondenzátory a autožárovky, kde byl z argentinské strany zájem o konkrétní typy. NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO KOVO“, s. 1 - 2, 13.12.1962.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 3.

¹⁸⁷ Tento mechanismus fungoval tak, že PZO prodal za exportní cenu afilaci a ta následně za vyšší cenu platnou na vnitřním trhu prodala výrobek konečným spotřebitelům.

specializovala na trubky bezešvé, petrolejářské, Francie na tyčovou ocel a plechy. Anglie dovážela do Argentiny tyčovou i ušlechtilou ocel stejně tak jako Rakousko. Ferromet měl zajišťovat cenové dokumentace konkurence zejména na ušlechtilou ocel, tvarovou ocel, trubky a profily. MZO si slibovalo od podniku i určité šance na umístění se v tendrech na dodávky hutnického materiálu (zejména trubek). Pro PZO Keramika byl největší zájem soustředěn na výběrové řízení podniku Somisa, který poptával žáruvzdorný materiál, jež mělo zájem dodat několik vzájemně si konkurujících podniků.¹⁸⁸

V oblasti zpracování ropy a chemie jako takové byl nejsilnějším československým hráčem PZO Chemapol. Zájem pro první polovinu šedesátých let byl soustředěn na dodávku dehtových barviv. Dlouhodobým problémem v této oblasti byla neschopnost MZO dohledat solidního partnera Chemapolu na argentinské straně v oblasti průmyslových chemikálií. Na začátku šedesátých let se v argentinských skladech hromadily nepřevzaté zásilky a Československo kromě průzkumu možností odbytu, muselo řešit i technické problémy obchodu s chemikáliemi. Chemapol se měl podílet na exportu produktů farmacie a vytvořit předpoklady pro úspěšný odbyt tohoto specifického zboží. Skloexport se soustředil na prodej dutého a plochého skla za účelem rozšíření prodeje a u výrobního závodu v tuzemsku zajistit výrobu tmavších odstínů skla, pro které byly v Argentině z pochopitelných klimatických podmínek velké odbytové možnosti.¹⁸⁹

Mezi tradiční československé exportní zboží patřila bižuterie, obchod s ní zajišťoval PZO Jablonex. Bižuterie, která „dobyła“ mnohé světové trhy, byla důležitým zdrojem deviz, a tak ani nepřekvapí, že mezi úkoly na rok 1963 bylo i sledování jejich návratnosti z titulu splatných závazků odběratelů. Ligna byla vývozcem zejména papíru a papírenských výrobků.¹⁹⁰ V Argentině se podobně jako některé další PZO potýkala s problémovým zastoupením (tentokrát se jednalo o společnost Azopardo). Každý takový problém měl samozřejmě velký vliv na odbyt, takže zástupci MZO i PZO byli z ústředí instruováni směrem co k nejrychlejšímu řešení vzniklých problémů s argentinským obchodním zástupcem. Nežřídká se však tyto spory dostaly až k dlouhotrvajícím soudním procesům, a

¹⁸⁸ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturní poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 4, 14.12.1962.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 4 – 5.

¹⁹⁰ Mimo to Ligna vyvážela hudební nástroje do Argentiny a to nejen argentinskému obyvatelstvu a uměleckým institucím, ale měla se zaměřovat i na prodej československých hudebních nástrojů diplomatům cizích států sloužících v Buenos Aires.

proto se z československé strany objevovala snaha o smírné řešení s tím, že nesměly být dotčeny finanční prostředky již do samotného obchodu vložené, což dosažení konečné dohody značně ztěžovalo. Pokud k soudu došlo, výsledek byl vždy nejistý, navíc do rozhodování soudů vstupovaly nezřídka i faktory nepravního charakteru nehledě na fakt, že obchodní spory, v kterých byly zapojeny československé obchodní společnosti, byly pravidelně se zájmem sledovány argentinskými deníky a negativní publicitě se Československo snažilo téměř za každou cenu vyhnout, zvláště po špatných a stále živých zkušenostech s argentinskými deníky z druhé poloviny padesátých let v „kauze Škoda“ (viz výše).¹⁹¹

Pragoexportu bylo na rok 1963 uloženo sledování dalších možností v oblasti vývozu tužek a kancelářských potřeb s ohledem na vyloučení problémů s celními poplatky (zejména se jednalo o Comisión de valores). Mělo se dále pracovat na prověřování možností exportu podlahovin, jelikož údajně existovala dřívější poptávka z argentinské strany. Československý filmový průmysl (skrze PZO Artia) spolupracoval s argentinskými partnery v pronájmu nahrávek filmů Microfon a uvažovalo se o dalším rozšíření akce v budoucnu.¹⁹² Uvažovalo se o dodávce fotokin (tzv. citlivého materiálu) dle ceny, kterou by bylo možné v Argentině za tento produkt utržit, a nadále se dodávaly tzv. syntetické kameny, kde dokonce bylo navrhováno zvýšit jejich vývoz pomocí úvěru poskytnutému argentinské straně.¹⁹³

¹⁹¹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, s. 5, 14.12.1962; AMZV, f. TOT Argentina 1960-1964, Zpráva o skončení provádění Obchodní a finanční dohody mezi Československou socialistickou republikou a Republikou Argentina z 18. října 1957, srpen 1961.

¹⁹² K filmovému průmyslu se váže i cesta československé delegace na Mezinárodní filmový festival v Mar del Plata (Argentina) a následně zájezd do Uruguaye v březnu a dubnu 1965. Jelikož se jedná spíše o záležitost kulturního charakteru a kulturní styky nejsou předmětem zájmu této práce, tak pouze telegraficky. Z celého pobytu vznikl po návratu delegace několikastránkový dokument - „Cestovní zpráva“ - který je uložen v Národním archivu (MZO nezpr, Argentina). Delegace se sestávala ze tří členů a vedla ji Irena Bouzová, pracovnice československého Filmexportu. Hlavním cílem této cesty bylo prezentovat (a prodat) nejnovější výtvořiny československé kinematografie na festivalu v Mar del Plata a případně doporučit některé filmy zahraniční proveniencie pro nákup a následnou distribuci po biografech v Československu. Další jednání pak proběhlo při cestě do Uruguaye a na zpáteční cestě při mezipřistání ve Španělsku.

¹⁹³ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam o pravidelné cenově-konjunkturální poradě obchodního oddělení“, C) Zhodnocení činnosti a návrh úkolů na příští pololetí, b.d., s. 5 – 6; AMZV, f. TOT Argentina 1960-1964,

4 Československo-argentinské ekonomické vztahy pohledem dokumentů v období let 1970 – 1979

Rok 1968 v ČSSR, ani na jeho dramatické události bezprostředně reagující dokument z roku 1970, „Poučení z krizového vývoje“ k zahraničněpolitickému postavení Československa v roce 1968, neznamenaly změnu obchodní politiky ČSSR vůči Argentině. Ještě předsrpnová „protiimperialistická zahraniční politika“ potvrzená v zahraničněpolitické části Akčního programu KSČ z dubna 1968 nic neměnila na obchodních cílech FMZO v Argentině. Vojenské autoritářské režimy spolupracující se Spojenými státy vadily čsl. představitelům pouze do té míry, že omezovaly rozvíjení čsl.-arg. obchodních styků. Maximální snaha FMZO o prohlubování vzájemné obchodní výměny je z čsl. dokumentů zcela zřejmá.¹⁹⁴

Přestože vývozní výsledky ČSSR do Argentiny nebyly za rok 1971 valné, obchodní oddělení měl posílit pátý delegát a pro zajištění administrativy měly být „zaměstnány minimálně 3 manželky“ na plný úvazek.¹⁹⁵

S celkovým výsledkem vývozu ČSSR do Argentiny ani zdaleka nepanovala spokojenost. „Socialistický závazek“ ZÚ v Buenos Aires zajistit vývoz ve výši 45 mil. Kčs nebyl ani zdaleka naplněn, jelikož bylo vyvezeno zboží v hodnotě 26 mil. 392 tis. Kčs. Strojírenské výrobky, které činily 90 % čsl. exportu, čelily propadu argentinské ekonomiky a tím doslova jejímu smrsknutí, které nejtíživěji dopadlo na průmysl. Pokud však nebudeme počítat rok 1970, tak ČSSR zaznamenávala vzestupný trend vývozu do Argentiny, což byl základ, na kterém zástupci FMZO chtěli stavět do budoucna.¹⁹⁶

Meziroční pokles zaznamenal i dovoz – z 62 mil. na 40 mil Kčs. Za povšimnutí stojí, že kromě poklesu dovozu u vlny a kůží se téměř zastavil dovoz masa. Rok 1972 skýtal jistou naději pro dodávky strojů do patagonských provincií – Chubutu a Santa Cruz – za podmínky, že se zlepší „jakostní stránka“ u dodávek zamýšlených strojů.

Zpráva o skončení provádění Obchodní a finanční dohody mezi Československou socialistickou republikou a Republikou Argentina z 18. října 1957, srpen 1961.

¹⁹⁴ Zdeněk VESELÝ: „Poučení z krizového vývoje“ k zahraničněpolitickému postavení Československa v roce 1968 (11. 12. 1970); Zahraničněpolitická část Akčního programu KSČ (5. 4. 1968). In: Československá zahraniční politika 1945 – 1989 (Dokumenty), s. 299 – 311.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 42.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 40.

Rok 1971 byl důležitý i pro vytvoření předpokladů pro zapojení čsl. afilace Škoda Platense do nákupů (do dovozu) ČSSR. Vůbec poprvé od druhé světové války byla afilace v Argentině pověřena nákupem komodity pro trh v ČSSR – konkrétně se jednalo o „masový extrakt“. Úvahy předpokládaly této afilaci postupně předat zodpovědnost za nákup u více položek.

Výše zmíněná idea souvisela i s nepříjemným faktem, který FMZO jako celek velmi citlivě vnímalo. Jednalo se o reimporty zboží. ČSSR velmi stálo o některé produkty, ale nebylo schopno si je v této době (a době předešlé) kupovat v požadovaném množství přímo od argentinských partnerů. Jednalo se zejména o oleje, olejninu a krmiva, což byly položky, jež tvořily dovozy většiny evropských zemí z Argentiny a ČSSR je od evropských zemí v případě nedostatečných přímých dovozů skupovalo pro svou potřebu a to pochopitelně za vyšší cenu. PZO Koopol byl pověřen řešením této dlouhodobě neuspokojivé situací, konkrétně se jím vyslaná delegace měla pokusit o navýšení přímých dodávek těchto strategických surovin.¹⁹⁷

Již na začátku 70. let je z dokumentů FMZO patrná snaha o vývoz investičních celků energetiky do teritoria Argentiny. Dokonce nabídka Škodaexportu z roku 1971 na výstavbu tepelné elektrárny obsahovala klauzuli, kde se v případě získání zakázky čsl. podnik zavazoval nakoupit průmyslové zboží argentinské výroby (zejména výrobky spotřeby) v hodnotě jednoho milionu dolarů. Zároveň s tím byla vyslovena nabídka, aby se argentinské firmy prezentovaly se svými výrobky na tradičním jarním Brněnském veletrhu. Byly to jednoznačně nabídky, které se měly líbit velké části argentinské politické reprezentace, která dlouhodobě prohlašovala, že Argentina nemá být pouze tradičním vývozcem zemědělských komodit, ale má mít i konkurenceschopný průmysl (hlavně lehký). I z toho lze usuzovat, že zájem ČSSR stavět v Argentině elektrárny, resp. zájem prosadit se v zemi s referenční nabídkou byl eminentní.¹⁹⁸

4.1 Zahraniční obchod ČSSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)

Konec šedesátých a začátek let sedmdesátých byl orámován neobyčejně silnou skepsí obchodního oddělení ZÚ ČSSR. Nyní již byl čsl. zástupcům v Buenos Aires zcela zřejmé,

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 41.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 41.

že očekávaná stabilizace hospodářských poměrů v Argentině po roce 1966 byla pouze přáním, které bylo otcem myšlenky. Politická nestabilita byla klíčovým prvkem, jenž zásadně negativně ovlivňoval prodeje československých produktů do Argentiny. Snad nejvíce o špatné situaci země vypovídá Křivdův povzdech z února 1972, který učinil ve své výroční zprávě za rok 1971:

*„Skutečně celý svět nemůže pochopit jak je možné, že Argentina, země s takovým přírodním bohatstvím a ekonomickým potencionálem, jde již po několik let stále do horší a horší ekonomické situace; má ve světě nejvyšší inflační koeficient, je snad jedinou zemí, kde devalvace vlastní měny předstihla devalvací dolaru a kde dolar ihned po své devalvací zpevnil, jako tradiční vývozce masa má již tři čtvrtě roku ob týden zákaz prodeje masa na vnitřním trhu.“*¹⁹⁹

Z hlediska obecné statistiky vývoje vzájemného obchodu je faktem, že na začátku sledovaného období, v roce 1970, Československo dosáhlo exportu do Argentiny ve výši 5,5 miliónů dolarů, zatímco Argentina dodala do ČSSR zboží v hodnotě 9 miliónů dolarů. Obchodní bilance tak výrazně hovořila ve prospěch Argentiny. Československé prodeje ze strukturálního pohledu nezaznamenaly žádnou výraznou změnu od let předešlých. De facto 90% celkového exportu tvořily stroje (zejména obráběcí), dále stroje pro užití v textilním, těžebním a hutnickém průmyslu a pro potřeby koželužství. Import byl tradičně zaměřen na zemědělské produkty.²⁰⁰

V klasické diplomatické korespondenci ZÚ zaslalo argentinskému ministerstvu obchodu dokument s názvem „Ayuda memoria“²⁰¹ se explicitně píše o zájmu a možnostech zvýšení vzájemného obchodu.²⁰² ČSSR nabádalo ke zdvojnásobení objemu obchodu

¹⁹⁹ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 2; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Zpráva o výsledcích jednání argentinské oficiální delegace v ČSSR a návrh zásad pro jednání československé delegace na připravovaném I. zasedání Smíšené čs.-argentinské komise duben 1974, s. 13.

²⁰⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, Ayuda Memoria, b.d., s. 1; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Zpráva o výsledcích jednání argentinské oficiální delegace v ČSSR a návrh zásad pro jednání československé delegace na připravovaném I. zasedání Smíšené čs.-argentinské komise duben 1974, s. 13.

²⁰¹ Volně bychom tento španělský „terminus technicus“ mohli přeložit asi jako „pro připomenutí“. Jedná se o text, jenž si dává za cíl adresátovi připomenout ujednání, nebo výsledky předcházejících diskusí. Text je psán tehdy, když se jedna ze stran domnívá, že společné závěry jednání jsou naplňovány nedostatečně, nebo vůbec.

²⁰² Zvýšená aktivita obchodního úseku ZÚ v Buenos Aires je patrná z novinových článků v La Razon nebo v El Herald de Buenos Aires z roku 1971 (viz příloha č. 2.). Články vznikly na základě výstupů z tiskové

v nadcházejících dvou až třech letech a o cíli dosáhnout vyrovnanější obchodní bilance než jak tomu bylo v roce 1970. Českoslovenští zástupci si byli vědomi výsadního postavení obráběcích strojů v celkovém exportu, ale navrhovali argentinské straně více spolupracovat v oblasti elektroenergetiky²⁰³, hutnictví a těžby. Nelze také opomenout program argentinské vlády na opětovnou (spíše stále po desetiletí proklamovanou, pozn. J. K.) industrializaci země, s čímž také souvisel prodej technologií („know-how“) argentinskému průmyslu.²⁰⁴

V 70. letech mj. pokračovalo úsilí Československa o uzavření mezistátní smlouvy o vědecko-technické spolupráci s Argentinou. Pro uzavření této komplexní smlouvy se však dlouho nedařilo nalézt pochopení na argentinské straně zejména z důvodu nestabilního politicko-ekonomického prostředí v zemi a neustále se měnících obchodních cílů a zaměření argentinského ministerstva obchodu.

Úvod sedmdesátých let vzájemných obchodním vztahům nepřál. Diplomaté z Buenos Aires často referovali o „komplikované politické situaci“, která zásadně negativně ovlivňovala hospodářství Argentiny a tím i československé obchodní zájmy. Tvrdá vojenská linie, která držela moc, nevypisovala žádné volby a společnost stále nenalézala východisko z problémů, které ji stále víc svíraly. Obchodní oddělení ZÚ v Buenos Aires v roce 1972 ve své výroční zprávě přiznává, že ani levicové odbory nenabízejí cestu z krize a poměrně nevybíravě, ale upřímně se o nich vyjadřuje: „...*jedinou politickou organizací pracujících jsou odbory, jejichž vedení je tak zkorumpované, že lze těžko hovořit o odborech jako o skutečném představiteli zájmů dělnické třídy.*“²⁰⁵

S lehkou nadsázkou můžeme přelom šedesátých a sedmdesátých let označit za lavírování politických elit mezi správou země pod tvrdou rukou vojenského velení a nostalgií po vládě samotného a mnohými Argentinci zbožňovaného Juana Dominga

konference československého ZÚ, kde byl prezentován zájem státu na zintenzivnění bilaterálních obchodních styků. Na tiskové konferenci mj. zaznělo, že Československo bylo na začátku 70. let druhým největším exportérem obráběcích strojů na světě.

²⁰³ ČSSR se jednalo zejména o výstavbu nových elektráren a dodávání kompletních technologických výzbrojí pro výrobu elektřiny do těchto zařízení.

²⁰⁴ NA, MZO nezpr, Argentina, Ayuda Memoria, b.d., s. 1 – 2.

²⁰⁵ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 1; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Zpráva o výsledcích jednání argentinské vládní delegace, vedenou ministrem ekonomie José Ber Gelbartem, a o výsledcích I. zasedání Smíšené čs.-argentinské komise, 5. 7. 1974; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 24, Zpráva o plnění plánu práce na I. pololetí 1975, 7. 5. 1975, s. 4.

Peróna.²⁰⁶ Sympatie a volání mnohých po návratu bývalého prezidenta ze Španělska neuniklo ani československému ZÚ, který na adresu Peróna dodává: „...je stále rozhodujícím elementem politického vývoje v Argentině. O přízeň Peróna usiluje jak současný samozvaný prezident generál Lanusse, tak i opoziční vojenské i peronistické buržoasní hnutí, tak i tajemník odborového hnutí CGT (Confederación General del Trabajo de la República Argentina, pozn. J. K.) Rucci.“²⁰⁷

Zpráva ZÚ z února 1972 se kriticky dívá na neustálé změny ve složení argentinské vlády. Největším problémem pro československé obchodní zájmy byly přirozeně změny na ekonomických postech: „Stále se střídající ministři samozřejmě nesledují stejnou ekonomickou koncepci, nýbrž každý se snaží, pokud mu na to vůbec zbude čas, prosadit koncepci vlastní, dosadit vlastní stoupence do svého a jemu podléhajících institucí a státních podniků.“²⁰⁸

V oblasti zahraniční politiky Argentiny znamenalo Lanusseho prezidentství určitý rétorický posun v otázce spolupráce s „nekapitalistickými“ zeměmi. Byla vyhlášena tzv. politika bez ideologických hranic, jež si kladla za cíl upřednostňovat ekonomické zájmy země před politickými zábranami. V praktické rovině Lanusse navštívil v krátkém sledu po sobě Chile, Peru, Ekvádor a v roce 1972 pak Kolumbii, Venezuelu a Brazílii. Dokonce se připravilo navázání diplomatických styků s Čínskou lidovou republikou. V otázce přístupu k socialistickým státům se však kromě rétorické podpory vzájemných vztahů příliš nezměnilo, nadále přetrvávaly závažné překážky pro vzájemnou výměnu zboží z předcházejícího období. Jen náznakem se zpružnilo vydávání víz československým

²⁰⁶ Ve skutečnosti však existovaly různé zájmy a skupiny v rámci armádního velení, které preferovaly různou podobu vlády a tím i přímo nabádaly ke sledování řady různých a navzájem se vylučujících scénářů vývoje Argentiny. Země se mohla např. vydat cestou vojenského převratu s cílem nastolit diktaturu „brazílského typu“ (inspirace režimem vládnoucím v Brazílii již od roku 1964), menší část důstojníků se pak přikláněla k vojenské diktatuře podobné té, která se prosadila v Peru v roce 1968 v čele s Juanem Velascem Alvaradem. Z Křivdovy zprávy implicitně vyplývá, že volby – vyhlášené prezidentem Lanussem na březen 1973 – se dost možná neuskuteční, protože jejich uskutečnění by bylo proti zájmům většiny důstojníků armády. Dnes už víme, že Juan Domingo Perón po svém všemi sledovaném návratu do vlasti tyto volby slavně vyhrál, ale ze svého vítězství se mohl radovat jen krátce, jelikož v roce 1974 zemřel. Naopak v armádě shromáždil největší síly okolo své představy o vládnutí Argentině Jorge Rafaela Videla., Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 2.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 2.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 2.

pracovníkům, nicméně argentinská strana při oficiálních jednáních se zástupci ČSSR připouštěla, že z její strany některé překážky (zejména pomalé vydávání víz) pro zintenzivnění vzájemného obchodního styku existují a deklarovala, že se jimi bude zabývat.²⁰⁹

V roce 1972 došlo ze strany argentinské vlády ke zkrácení investičního programu všem státním podnikům. Cílem tohoto opatření bylo zabránit vzniku nových devisových závazků vůči zahraničí, k čemuž mělo napomoci krácení dovozu. Toto opatření bylo československým ZÚ vnímáno velmi negativně, neboť si uvědomoval, že soukromý průmysl se podílí jako subdodavatel na většině dovážených investičních celků ze zahraničí, a tak i dodávky z Československa měly být nutně poníženy v důsledku tohoto opatření.²¹⁰

O dynamicky se rozvíjející inflaci argentinské ekonomiky v prvních třech letech 70. let svědčí fakt, že vláda opakovaně zvyšovala maloobchodní ceny a od roku 1971 do května 1972 pětkrát zvýšila plat zaměstnancům – celkem o 95 %.²¹¹

Činnost československého zastupitelského úřadu v Buenos Aires se tak stále více zaměřovala na možnosti uzavírání dílčích, sektorových dohod mezi oficiálními institucemi. Tyto tendence se nejsilněji projevily právě v letech 1972 – 1975, kdy zastupitelský úřad pravidelně informoval pražské ústředí o „neutěšené hospodářské situaci v zemi“.²¹² Jedna z mála velkých příležitostí pro československé podniky se tak naskytl v oblasti kožedělného průmyslu.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 3, 26.

²¹⁰ V této dedukci je možné spatřit určitý pragmatismus, který symbolicky pro přístup ČSR (ČSSR) k Argentině v ekonomických otázkách. Ideologie zde hrála pramalou roli, cílem bylo s Argentinou obchodovat a vyvézt do této země co možná největší množství velkých investičních celků. Pokud vstupovala ideologie významně do fungování ekonomických vztahů mezi oběma zeměmi, tak to s určitým odstupem můžeme říci o letech bezprostředně následujících po únorových událostech z roku 1948 v ČSR.

²¹¹ Křivdu v dubnu 1972 zaujala výstava argentinského spotřebního zboží u příležitosti návštěvy Argentiny ze strany delegace nákupčích západoněmeckých obchodních domů. Výstavu zahájil sám argentinský prezident Lanusse a Křivda tím poukazuje na velký zájem o podporu vývozu „netradičních“ výrobků z argentinské strany. Pokud je autorovi této práce známo, tak ČSSR nijak ve svých úvahách o struktuře svého obchodu s Argentinou nereflektovalo. Srovnej: NA, MZO nezpr, Argentina, „Situační zpráva od M. Křivdy (ZÚ) adresovaná D. Lhotskému (FMZO)“, 2.5.1972, s. 1 – 2.

²¹² Jeden z mnoha takových „povzdechů“ ZÚ nad přetrvávající ekonomickou (a dluhovou) krizí země lze dokumentovat například dopisem vedoucího obchodního oddělení Miloše Křivdy z 2.5.1972. Srovnej: NA, MZO nezpr, Argentina, „Situační zpráva od M. Křivdy (ZÚ) adresovaná D. Lhotskému (FMZO)“, 2.5.1972.

Federální ministerstvo zahraničního obchodu si cenilo pokroku, jehož dosáhlo v otázce navázání důležitých kontaktů na klíčových postech uvnitř hospodářských ministerstvech, čímž byl v mnohém usnadněn přístup k ministrům za účelem „intervencí“ a „konzultací“. Kontakty na středně a výše postavené argentinské úředníky se v politicky turbulentní době staly klíčové pro navázání kontaktů s neustále se měnícími ministry.²¹³ Svůj pozitivní vliv na tom měly i čsl. PZO, „...především Škodaexport a Strojimport na straně vývozu a Exico na straně dovozu. Svým velmi dobře připraveným vystoupením v licitaci elektrárny u Agua y Energia Electrica si Škoda upevnila svou pozici a celá československá obchodní politika získala na váze.“²¹⁴

Pomyslným vyvrcholením československého úsilí v obchodně-politické rovině byl příjezd československé obchodní mise do Buenos Aires na konci roku 1971.²¹⁵ Mise, vedená Danielem Lhotským (vedoucím Latinskoamerického odboru FMZO), projednala s argentinskými představiteli otázku uzavření nové obchodní dohody, jež měla být podepsána v roce 1972 (ve skutečnosti až v roce 1973). Představou čsl. delegace bylo, aby smlouva obsahovala paragraf o založení společné smíšené komise. Cílem jednání bylo uzavření mezibankovní dohody, což se podařilo (úvěrová linka na 5 mil. dolarů), dále vytvoření předpokladů pro nárůst nákupu polozpracovaných kůží a debata nad účastí Argentiny na Brněnském veletrhu konaném na jaře 1972. ČSSR usilovalo o přesvědčení

²¹³ Za nejdůležitější služební styky v roce 1972 obchodní oddělení ZÚ považovalo: ministra obchodu Girelliho, ministra průmyslu Casaleho, ministra veřejných prací Gordilla, ministra sociální práce Manriqueho, presidenta Centrální banky Argentiny Brignoneho, náměstka ministra zahraničí Estrany Gendreho, guvernéry provincií Chaco, Tucuman, Saun Luis, Chubut, Jujuy, Cordoba, presidenta vlivné vládní organizace Fabricaciones Militares generála Roccatagliatta a vlivného politika, bývalého ministra, konzervativního ekonoma a pravou ruku bývalého prezidenta Frondiziho v jedné osobě Álvara Alzogaraye.

²¹⁴ Podobně úspěšně byla hodnocena účast Škodaexportu v tendru na stavbu elektrárny Sorrento. Podnik do nabídky zahrnul vysoké procento participace argentinského průmyslu, což bylo vnímáno velmi kladně argentinskými institucemi stejně jako fakt, že se Škodaexport zavázal k odběru argentinských netradičních vývozní produktů v případě, že tendr se svou nabídkou vyhraje. Se svou nabídkou obsadil podnik celkové druhé místo a do budoucna toto umístění znamenalo dobrou výchozí pozici v dalších tendrech. NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 26 – 27; AMZV, f. TOT Argentina 1970–1974, Zpráva o výsledcích jednání argentinské vládní delegace, vedenou ministrem ekonomie José Ber Gelbartem, a o výsledcích I. zasedání Smíšené čs.-argentinské komise, 5. 7. 1974; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 24, Zpráva o plnění plánu práce na I. pololetí 1975, 7. 5. 1975, s. 4.

²¹⁵ V témže roce provedly návštěvu Argentiny i generální ředitelé podniků Exico a Strojimport. Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 27, 54.

argentinské strany ohledně rozvíjení vzájemných obchodních styků na bázi vzájemných výhod.²¹⁶

Velice špatná ekonomická situace na začátku 70. let neznamenal, že by se ČSSR nepokoušela na argentinském trhu prosazovat se svými výrobky. Naopak argentinský trh byl nadále považován za jeden z těch vůbec nejdůležitějších z latinskoamerických zemí, proto nepřekvapí, že samotné obchodní oddělení ZÚ uspořádalo každý rok několik samostatných tiskových konferencí věnovaných výlučně československo-argentinské spolupráci, čsl. zástupci zajišťovali kontakty v argentinských tiskových kancelářích a rozhlase tak, že byly vysílány relace o čsl. jednáních s argentinskými partnery. Na ZÚ byly pravidelně pořádány odborné konference s obchodní tematikou a v Obchodní komoře Buenos Aires byla uspořádána konference na jediné téma – o možnostech československého obchodu.²¹⁷

Rok 1971 z pohledu hospodářství Argentiny byl označován čsl. ZÚ za katastrofální. Zemědělská výroba – tradiční sektor argentinské ekonomiky – měl zažít snad největší krizi v historii země.²¹⁸ Českoslovenští diplomaté opět (podobně jako několikrát v letech šedesátých) hovořili o nejhorším roku, který kdy Argentina zažila. Tuto skepsi reprezentovaly jevy jako: zpomalení průmyslové výroby, pokles zemědělské produkce, pokles vývozu, růst deficitu platební bilance, prohlubování zcela bezprecedentní devisové zadluženosti státu vůči zahraničí, rekordní inflace²¹⁹ společně s rekordní devalváci

²¹⁶ Tamtéž, s. 26.

²¹⁷ Tamtéž, s. 27.

²¹⁸ Velkým problémem byl pokles stavů dobytka. Dle odhadů nejpozději v roce 1970 klesly stavy hovězího dobytka pod 50 mil. kusů a zároveň ve druhém pololetí stejného roku nestačilo tamější dobytkářství uspokojit potřeby vnitřního trhu. Viz NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 13 – 14.

²¹⁹ MZO uvádělo míru inflace u velkoobchodních cen v Argentině pro období let 1960 - 1971: 1960 (15,7 %), 1961 (8,3 %), 1962 (30,4 %), 1963 (28,7 %), 1964 (26,2 %), 1965 (23,9 %), 1966 (20 %), 1967 (25,6 %), 1968 (9,6 %), 1969 (6,1 %), 1970 (14,2 %), 1971 (39,4 %) viz NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 6; Více o makroekonomických datech vypovídajících o stavu argentinského hospodářství v roce 1971: NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 5 – 8.

argentinského pesa.^{220 221}

Velmi pozoruhodně s přihlédnutím k řízení československé ekonomiky působí neustálá kritika diplomatů ČSSR (objevující se po nejvíce v korespondenci mezi ZÚ a FMZO) k protekcionistickým opatřením a zásahům vlády Argentiny do vnitřního trhu. Uštěpačné poznámky a kritika ekonomického uspořádání země se v dokumentech (F)MZO objevuje v silné míře minimálně od roku 1958, kdy do prezidentského úřadu nastoupil Frondizi. Pojmy jako „produktivita průmyslu“, „působení ekonomických zákonů“, „snižování nákladů“, „zvýšení produktivity“ bychom spíše čekali ve zprávách diplomatů ze zemí, hlásících se k tržní ekonomice, nikoli ze strany diplomatů státu s přísně centrálně-plánovaným hospodářstvím. Tato kritika zaznívala i v roce 1968 a v roce 1972, kdy už normalizace udělala z ČSSR jeden z nejrigidnějších komunistických států po politické i ekonomické linii v tehdejší světě. Snad až komicky pak působí poznámky směřující ke kritizování ekonomické politiky vedoucí k úpadku malého a střední podnikání (a úpadkům celých podniků). Za celé sledované období se nejkritičtějšími poznámkami na adresu spravování ekonomiky Argentiny prezentoval Miloš Křivda, vedoucí obchodního úseku ZÚ v Buenos Aires na přelomu 60. a 70. let:

„Nekoncepční a v disproporcích se rozvíjející průmysl, chráněný silnými protekcionářskými opatřeními se dostává do konfliktu s produktivitou v jednotlivých odvětvích. Začínají působit ekonomické zákony, vynucující si nové proporce mezi odvětvími, koncentraci a nová seskupení kapitálu za účelem snížení nákladů a zvýšení produktivity. Malé i střední podniky jsou v úpadku nebo omezují svoji výrobní činnost.“²²²

Zahraniční obchod mezi ČSSR a Argentinou byl v roce 1971 značně paralyzován i očekáváním prodávajících ze stálého růstu cen, protože každý další týden, o nějž se

²²⁰ Kromě devalvace pesa se vláda v Buenos Aires rozhodla vytvořit systém několika devisových kurzů (vztah arg. peso – amer. dolar), které fungovaly paralelně vedle sebe (nově trojí kurz - pro obchod, pro finanční trh, pro turistické účely). Tyto tři kurzy se však později různě kombinovaly při různém platebním styku. Určit skutečný kurs pesa vůči dolaru bylo v této době takřka nemožné. O svérázném přístupu argentinské vlády k hospodářské a měnové politice svědčí Křivdova poznámka: „Není třeba jistě podotýkat, že vedle těchto legálních operací existuje ještě trh černý, který je v Argentině nazýván trhem paralelním a byl během celého roku vládou tolerován a kotizoval se v denním tisku.“ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 8.

²²¹ Tamtéž, s. 4.

²²² Tamtéž, s. 6.

posečkalo s obchodem, prodávající věděl, že za svůj výrobek dostane od kupujícího více peněz. Obchody tak neodkládaly jen československé afilace, ale v období všeobecné nestability se odsunuly i některé přímé obchody mez PZO a argentinskými společnostmi.

Československé ZÚ se muselo přizpůsobovat novým organizačním opatřením v argentinské státní správě a navazovat nové kontakty s lidmi, kteří měli zásadní vliv na rozhodnutí o přidělování nejrůznějších zakázek v průmyslu. Ministerstvo průmyslu a obchodu bylo s posunem priorit vlády k těžebnímu průmyslu rozděleno na samostatné ministerstvo průmyslu a dolů a samostatné ministerstvo obchodu (se subsekretariátem pro zahraniční obchod). Národní průmysl měl být podpořen starou bankou s novým názvem – Banco Industrial se přeměnila v Banco Nacional de Desarrollo a byly jí dány prostředky pro finanční podporu průmyslu.²²³

Konkrétní opatření – úplné zastavení dovozu luxusního zboží – z června 1971 (v délce trvání cca jednoho roku) se citelně dotklo československého exportu. Kompletní sortiment PZO Jablonex, Skloexport, Keramiky, Ligny, Centrotexu, Pragoexportu a Bohemia Works ze dne na den vypadl z československého vývozu do Argentiny. Od září do prosince argentinská vláda zakázala jakýkoli dovoz, což stejně argentinskou ekonomiku nechránilo od schodku obchodní bilance za rok 1971. ZÚ ČSSR se velmi obával, že argentinská zadluženost bude řešena pomocí bankovních půjček z USA a z MMF, což mělo vést k opětovnému zesílení obchodních zájmů firem se sídlem v USA, jimž by vláda v Buenos Aires měla tzv. jít na ruku. Československé obchodní zájmy v Argentině by tak tímto krokem velmi utrpěly.²²⁴

Přelom 60. a 70. let v průmyslu je jednoznačně charakterizován preferencemi v oblasti zvýšení kapacit metalurgie a investic do těžebního průmyslu tak, aby Argentina mohla využívat v mnohem větší míře přírodní bohatství nacházející se na jejím území, což se jí dlouhodobě nedařilo.

Zvyšující se těžba argentinské ropy na přelomu desetiletí nebyla schopna krýt domácí spotřebu (v m³)²²⁵:

	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
--	-------------	-------------	-------------	-------------

²²³ Tamtéž, s. 9.

²²⁴ Tamtéž, s. 9 – 10.

²²⁵ Tamtéž, s. 12.

<i>Těžba</i>	19.951	20.681	22.798	24.551
<i>Dovoz Arg.</i>	2.351	2.669	1.684	2.543

Plánem pro rok 1972 bylo uzavření obchodní dohody, zajištění argentinské účasti na Brněnském veletrhu spotřebního zboží, účastnit se všech veřejných výběrových řízení na dodávky energetických, metalurgických a důlních zařízení a komerční zajištění využití podepsané mezibankovní dohody. ČSSR taktéž doufala, že Argentina vyšle do tuzemska obchodní misi, jež by v Praze prohloubila vzájemné obchodní vztahy.²²⁶

Věřitelé Argentiny a výše jejich závazků (v miliardách dolarů) – rok 1970²²⁷:

Eximbank	369,0
MMF	235,6
USA	1,0
Banky USA	50,5
Evropské banky	51,3
Fondo Prestámo y Fomento	29,3
Letras SL. Petrol. Co.	13,6
BID	10,3
Asociación Int. Fomento	0,7
Celkový dluh za Evropu a Japonsko	214,2
BIRF	39,2
Proveduria y Cont.	1.073,8
Různé	53,9
Národní vláda	407,7
Provinční vláda	108,6
Celkový dluh Argentiny	2.658,6

²²⁶ Tamtéž, s. 28.

²²⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Zahraniční dluh“, b.d.; AMZV, f. TOT Argentina 1970-1974, Zpráva o výsledcích jednání argentinské vládní delegace, vedenou ministrem ekonomie José Ber Gelbartem, a o výsledcích I. zasedání Smíšené čs.-argentinské komise, 5. 7. 1974.

Teritoriální struktura zahraničního obchodu Argentiny s vybranými zeměmi v roce 1972 (v mil. dolarů)²²⁸:

<u>Země</u>	<u>Export</u>	<u>Import</u>	<u>Saldo</u>
<i>Brazílie</i>	186,7	175,0	11,7
<i>Chile</i>	162,9	55,6	107,3
<i>SRN</i>	225,6	246,4	- 20,8
<i>Francie</i>	118,5	77,7	40,8
<i>Itálie</i>	251,7	122,6	129,1
<i>Nizozemí</i>	115,6	52,6	63,0
<i>Velká Británie</i>	169,9	129,4	40,5
<i>Rakousko</i>	2,5	6,9	- 4,4
<i>Švédsko</i>	7,3	33,7	- 26,4
<i>Švýcarsko</i>	24,0	51,3	- 27,3
<i>Španělsko</i>	53,1	29,1	24,0
<i>USA</i>	184,8	385,0	- 200,6
<i>Kanada</i>	9,8	61,6	- 51,8
<i>Japonsko</i>	57,5	142,8	- 85,3

4.2 Zahraniční obchod ČSR s Argentinou v pojetí československých podniků zahraničního obchodu (PZO, OZO)

V letech 1971 a 1972 se FMZO rozhodovalo o nabídce společnosti Standard Motor Argentina spočívající ve spolupráci na výrobě nejrůznějších komponentů a výrobků využívaných v energetice. Nejzajímavější na celé spolupráci mělo být oficiálně deklarované spojení československého a argentinského průmyslu v nejrůznějších tendrech na výstavbu tepelných a vodních elektráren, po jejichž realizaci ČSSR tak toužila. Obchodní oddělení ZÚ bylo ze zamýšleného spojení nadšené a doufalo v posvěcení celého projektu ze strany FMZO: „...pak bychom měli obrovskou výhodu oproti jiným

²²⁸ NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 15 - 22, 16.9.1974.

konkurentům, neboť při stejných cenách a kvalitě je zajištění podstatné části zařízení v argentinském průmyslu trumfem nad trumfy.“²²⁹

Pokud měl být takový model životaschopný (nejen v oblasti energetiky), bylo dle postoje obchodního oddělení ZÚ nutné provést změny v jednání se zákazníky v Argentině. Obchodní oddělení chtělo, aby FMZO napříště sehrávalo v teritoriu Argentiny koordinátora při zpracování odpovědí na nabídky argentinských partnerů. Jinak měly být společné projekty ohroženy tuzemskou „komplikovaností vztahů mezi výrobními závody, OZO (organizace zahraničního obchodu, pozn. J. K.), bankou, FMZO aj.“²³⁰

V nejlepších letech dosáhl obrát u drtiček kamene 400 tis. dolarů, ale s výjimkou cementárny San Luis se nedařilo dodávat velké investiční celky (komplexní vybavení velkých provozů stavebnictví). Plán z roku 1972 počítal s výrobou drtiček, třídiček a jiného důlního zařízení v čsl. licenci u argentinské firmy Electra.²³¹ Současně s tím bylo arg. firmě nabídnuto kompletní vybavení provozu čsl. obráběcími stroji v hodnotě cca 1 milionu dolarů.²³²

Rozbor vývoje čsl. zahraničního obchodu z pohledu PZO mezi lety 1968 – 1971 (v tis. Kčs)²³³:

Vývoz:				
<u>PZO</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
<i>Strojimport</i>	1.400	8.000	14.700	7.030
<i>Škodaexport</i>	560	400	370	169
<i>Technoexport</i>	150	80	50	746
<i>Strojexport</i>	1.360	700	90	12

²²⁹ Tamtéž, s. 48.

²³⁰ Tamtéž, s. 48.

²³¹ Společnost Electra a odvětví obráběcích strojů byly vybrány ze dvou důvodů. Zaprvé FMZO hodlalo prodávat obráběcí stroje v Argentině minimálně ve stejné míře jako v předcházejících letech a bez argentinského partnera by toto z důvodu protekcionistických opatření nebylo možné a zadruhé proto, že navrhované „partnerství“ umožňovalo odbyt složitějších (a dražších) strojů z téhož oboru. Zpráva obchodního oddělení ZÚ to trefně označuje za vytvoření „trojského koně“ pro odbyt na arg. trhu. Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 47.

²³² Tamtéž, s. 46.

²³³ Tamtéž, s. 29.

<i>Pragoinvest</i>	2.160	600	3.340	891
<i>Kovo</i>	1.830	1.300	1.680	1.658
<i>Investa</i>	2.500	3.300	9.570	8.277
<i>Motokov</i>	820	200	480	352
<i>Merkuria</i>	560	1.100	1.800	1.701
<i>Ferromet</i>	1.920	3.600	4.140	1.401
<i>Chemapol</i>	500	400	560	547
<i>Čsl. Keramika</i>	70	400	470	113
<i>Skloexport</i>	160	400	220	17
<i>Pragoexport</i>	90	60	60	75
<i>Bohemia Works</i>	-	130	50	37
<i>Jablonex</i>	2.640	1.800	2.100	2.068
<i>Centrotex</i>	10	70	130	10
<i>Artia</i>	-	40	90	3
<i>Musicexport</i>	-	-	60	900
<i>Celkem</i>	17.020	22.620	40.085	26.007
<i>Růst ve srov. s předchozím r. (v %)</i>	+ 33 %	+ 77 %	- 34 %	

Hlavní položky vývozu dle objemu a celkovému podílu na vývozu (v tis. Kčs a %) ²³⁴:

<u>Komodita</u>	<u>1970</u>		<u>1971</u>	
<i>Obráběcí stroje (zej. těžké)</i>	14.700	37 %	7.030	27 %
<i>Text. a plet. stroje</i>	5.789	15 %	5.508	21 %

²³⁴ Tamtéž, s. 30.

<i>Kuličková ložiska</i>	1.300	3 %	1.728	7 %
<i>Poldi ocel</i>	1.600	4 %	360	1,4 %
<i>Drtiče kamene</i>	3.200	8 %	631	2,4 %
<i>Koželužské stroje</i>	1.500	4 %	473	1,8 %
<i>Bižuterie</i>	2.100	5 %	2.068	8 %

Vývoj čsl. zahraničního obchodu z pohledu dovozu mezi lety 1970 – 1971 (v tis. Kčs)²³⁵:

Dovoz:		
<u>Komodita</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
<i>Vlna</i>	11.723	9.035
<i>Maso</i>	20.230	569
<i>Kůže</i>	28.423	25.661
<i>Různé</i>	1.364	3.976
<i>Celkem</i>	61.740	39.241

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let patřilo výsadní místo v čsl. exportu podnikům Strojimport, Škodaexport a Technoexport. PZO Strojimport byl v roce 1971 druhým největším vývozním podnikem na argentinském trhu a jeho hlavní vývozní artikl – obráběcí stroje - tvořily hlavní komoditu celého čsl. exportu a to přesto, že jejich celkový prodej spadl na polovinu oproti roku 1970. Prodeje se v roce 1971 propadly až na 1 mil. dolarů, přesto Strojimport držel 25 % argentinského trhu mezi všemi dovozci obráběcích strojů. Ke zvýšení prodejů nedošlo z důvodů odkládání investice argentinských firem. Strojexportu se dotklo zastavení investic do rozšíření automobilek Ford a Mercedes,

²³⁵ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 29, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky vůči Argentině – příloha č. 2: Dosavadní vývoj hospodářských styků s Argentinou, 15. 12. 1975, s. 3; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 27, Jednání se státním tajemníkem pro vnější ekonomické vztahy Dr. Hugo Tettamanti které proběhlo dne 10. 12. 1975 v ČSSR, 19. 12. 1975, s. 3; NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 52; 16.9.1974.

postavení projektu na zvětšení státních loděnic i odložení modernizace průmyslových kováren.²³⁶

Ve stejném roce byl argentinský trh zařazen vedením Strojimportu mezi tzv. vybrané trhy, což znamenalo, že toto teritorium se nově těšilo zvýšenému zájmu společnosti. Obrat na rok 1972 byl stanoven pro argentinský trh na velmi optimistickou úroveň, 2 – 3 mil. dolarů. Argentinský obchodní zástupce Strojimportu se zavázal jednak k zaměstnání dvou čsl. techniků ve své firmě a především k zavedení nových tuzemských obráběcích strojů s numerickým ovládáním na argentinský trh. S novou technologií mělo být spojeno i zafinancování výstavy, uspořádání přednášek a turné čsl. inženýrů. Strojimport zkvalitňoval svou práci, když v Buenos Aires jeho zástupce zakládal specializovaná oddělení na soustavné zpracovávání argentinského trhu a do jeho centrály měly být nově vysláni dva čsl. specialisté – inženýr-technolog a servisní technik. Plánovaly se cesty čsl. konstruktérů na přednáškové a konsultační akce.²³⁷

Podnik Škodaexport v druhé polovině let šedesátých vstoupil na arg. trh a rychle se zde zabydloval v sektoru energetiky, což se projevilo v letech sedmdesátých. Stal se druhým nejdůležitějším PZO na úkor Technoexportu a v této době stále více marginálního Motokovu. Obchodní oddělení ZÚ v Buenos Aires se snažilo o revitalizaci jména „Škodovky“, jak se tomuto podniku soustředícímu se na odvětví energetiky přezdívalo.²³⁸ S významnou rolí Škodaexportu počítaly i dlouhodobé koncepce FMZO, jelikož se předpokládaly stále významnější prodejní možnosti výrobků energetiky – jmenovitě parních a vodních turbín a kotlů, kde bylo možno navazovat na dílčí dodávky z historie. V tomto období však dodávky omezoval fakt, že ČSSR nebyla členem Světové banky ani jiných institucí, které poskytovaly Argentíně úvěry na výstavbu těchto větších investičních celků.

²³⁶ NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 31; 16.9.1974.

²³⁷ Tamtéž, s. 43.

²³⁸ Důvodem pro nutnost oživení jména byl fakt, že značka Škodaexport dlouhodobě na argentinském trhu nepůsobila, resp. samotný podnik byl založen až v roce 1966, a tak neměl na tamější obchodní scéně žádné reference. Název „Škoda“ pak byl symbolem pro čsl. výrobky v Argentině. Tradičně kvalitní pověst výrobků s tímto logem však významně poškodila aféra okolo nákladních automobilů Škoda ve druhé polovině 50. let (viz výše).

Pro Škodaexport byl začátek sedmdesátých let snahou o získání referenční zakázky, na jejímž základě se měly v budoucnu dodávat celé investiční celky v energetice.²³⁹ Tendr na elektrárnu pro Sorrento na serióznost PZO dostatečně upozornil a v nadcházejících letech se očekávalo umístění nejvyšší. Škoda Platense se měla do budoucna stát podřízenou organizací Škodaexportu, protože její pracovníci měli nejlepší předpoklady pro získání těch nejkonkrétnějších informací z oblasti elektroenergetiky (komerčního i technického charakteru). Zpráva shrnuje úkol pro Škodaexport jednoznačně, když ve zprávě podtrhuje: „zúčastňovat se všech pro nás otevřených licitací.“²⁴⁰

Pozice Technoexportu se od poloviny šedesátých let soustavně zhoršovala. Prakticky se zaměřoval pouze na dodávky náhradních stolic pro v minulosti dodávané mlýny a vybrané náhradní díly. Možnosti prodeje v potravinářském, chemickém a petrochemickém průmyslu byly velmi malé. Socialistické země byly doslova vyřazovány z výše zmíněných oborů a nahrazeny výrobou na argentinském území, jež byla zainvestována ze západních zemí.

Československo se tak ani dále nesnažilo prosadit v exportu produktů, které si Argentina dokázala od přelomu šedesátých a sedmdesátých let vyrábět sama. Výjimkami byly aktivity Škody Platense, která se do budoucna snažila prosadit v dodávkách zařízení pro mlékárenský průmysl, dále se uvažovalo se o prodávání balících strojů.²⁴¹

Národní argentinský výrobní program taktéž zahrnoval celý tradiční vývozní sortiment Strojexportu. Jedinou výjimkou zůstávaly speciální velká elektrická rypadla. Škoda Platense, zástupce Strojexportu na argentinském trhu, marně hledala možnosti pro

²³⁹ Jakousi zajímavost - i když nevybočující z působení čl. PZO na jiných trzích – představuje, že např. PZO Škodaexport, tedy společnost usilující o prosazení se v Argentině, věnovala pro rok 1971 na reklamu částku ve směšné výši 300 dolarů! Výdaje na propagaci (reklamu) byly ve výlučné kompetenci PZO, a tak FMZO pouze doporučovalo zvýšit výdaje, aby se značka Škoda, která byla považována za značku Československa a „výrobků světové kvality“ (jak dokumenty často zmiňují), nadále prosazovala a byla dlouhodobě „viditelná“ argentinské veřejnosti i odborným a politickým kruhům. FMZO tak alespoň zafinancovala brožuru s názvem „Československo prodává a kupuje v Argentině“, která měla informovat o obchodních úspěších a působení ČSSR v Argentině jako celku. Publikace měla mít náklad 9 tis. výtisků, z čehož 8 tis. vyšlo jako příloha odborného měsíčníku a tisíc rozesílalo a rozdávalo obchodní oddělení ZÚ při nejrůznějších příležitostech. Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 50 – 51.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 45.

²⁴¹ Tamtéž, s. 33.

uplatnění některého z výrobků z vývozního portfolia Strojexportu, jehož vedení bylo přesvědčeno o nedostatečné obchodní činnosti právě čsl. afilace.²⁴²

Za progresivní PZO s velkými možnostmi byl považován Pragoinvest. Zpracování a výroba stavebních materiálů představovaly část rozvíjejícího a tudíž nesaturevaného argentinského trhu. Do budoucna bylo počítáno s prodejem těžkých stavebních i stacionárních kompresorů a reduktorů. Pragoinvest zastupoval mj. Přerovské strojírný, jejichž výrobní program měl skýtat značné možnosti prodeje v Argentině. Pragoinvest byl v zemi dobře zaveden hlavně díky svým dodávkám drtiček kamene. V roce 1971 se společnost zúčastnila tendru argentinského státního podniku Hierro Patagonico – Sierra Grande na drtící a třídící zařízení pro vznikající metalurgický závod. Nabídka PZO byla cca na 900 tis. dolarů a vyhlášení vítěze se chystalo na rok 1972.²⁴³

Pragoinvest se taktéž velmi zajímal o stále aktuální (a také několikrát odkládané) výběrové řízení státní firmy Somisa, která plánovala výstavbu nové vysoké pece. Tento průmyslový provoz měl být zásoben z velkodolu na vápenec, který měla těžit společnost Carbometal, jež hledala dodavatele důlních strojů. Předpokládaná výše zakázky měla činit přes 1 milion dolarů. Skrze Škodu Platense pokračoval Pragoinvest v dodávkách stavebních kompresorů a do úvah podniku a FMZO se dostala výroba kompresorů právě v místě prostřednictvím čsl. afilace.²⁴⁴

PZO Pragoinvest dodal již na začátku 60. let cementárnu do provincie San Luis. Bohužel pro čsl. podnik se cementárna ani jedenáct let po svém dokončení nedočkala spuštění. Pragoinvestu tak na začátku 70. let chyběla důležitá reference směrem k dalším zakázkám. Ani opakovaná jednání zástupců čsl. společnosti s vládou provincie nevedlo ke zdárnému konci, což údajně konkurence využívala jako argument v tendrech, kde byla soutěžena výstavba podobného charakteru. I přes velký pokles celkových prodejů v roce 1971 (na čtvrtinu oproti roku 1970) se měl Pragoinvest do budoucna těšit zvýšeným

²⁴² Tamtéž, s. 34; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 29, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky vůči Argentině – příloha č. 2: Dosavadní vývoj hospodářských styků s Argentinou, 15. 12. 1975, s. 3; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 27, Jednání se státním tajemníkem pro vnější ekonomické vztahy Dr. Hugo Tettamanti které proběhlo dne 10. 12. 1975 v ČSSR, 19. 12. 1975, s. 3.

²⁴³ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 34 – 35.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 35.

preferencím – oproti jiným PZO, zejména Motokovu – pro prodeje na argentinském trhu ze strany FMZO.²⁴⁵

Podnik Kovo i v sedmdesátých letech pokračoval s exportem grafických strojů, rentgenových jednotek (RTG) a radiosoučástek. Na vývozním portfoliu tohoto PZO se dá dobře demonstrovat obecná obchodní strategie ČSSR v Argentině v sedmdesátých letech. Vzmáhající se argentinská výroba v mnohých odvětvích, které buď v zemi neexistovaly, nebo nebyly absolutně konkurenceschopné v 50. a 60. letech se nyní díky zahraničnímu kapitálu rozvíjely. Právě RTG jednotky se stále více vyráběly v samotné Argentině a ČSSR hledalo řešení, jakým způsobem využít komerčně vlastního „know-how“ v této oblasti a zároveň eliminovat poklesy vývozu těchto zařízení, které se zdály již na počátku let sedmdesátých naprosto zřejmé čl. ZÚ. Proto se v roce 1972 zrodil na čl. obchodním zastoupení v Buenos Aires plán na vyrábění tuzemských RTG jednotek v rámci afilace TAR, pro kterou od šedesátých let de facto nebylo využití. Uskutečnění tohoto plánu však vážlo jednak na odlišném názoru tuzemského výrobního podniku, v tomto případě Chirany Piešťany a dále na skepsi PZO Motokov udržovat afilaci TAR nadále v chodu (viz dále).²⁴⁶

PZO Investa se stal v roce 1971 jedním z nejdůležitějších čl. vývozců na argentinský trh. Hlavními odbytovými položkami byly již po několik let pletací a textilní stroje. Tyto dvě komodity se těšily oblibě na argentinském trhu. Postupně – dle rychlosti rozvoje trhu – se měly v průběhu sedmdesátých let do vývozu dostávat i koželužské a obuvnické stroje. Investa byla zodpovědná i za vývoz kuličkových ložisek, jejichž prodej zajišťovala afilace Škoda Platense. Nespokojenost panovala v Investě v personální rovině, kdy byl argentinskou stranu zrušen pobyt (vypovězeno vízum) delegátovi Koutskému a nový delegát měl na jeho místo nastoupit až v polovině roku 1972. FMZO nebylo spokojeno s výši prodejů PZO, ačkoli se, co do objemu zakázek jednalo o nejúspěšnější čl. vývozní podnik.²⁴⁷

Investě se však nevyhnula kritika ze strany FMZO, že se vedení podniku nezajímalo detailně o možnosti argentinského trhu, ačkoli Argentina měla mít všechny předpoklady pro ještě větší čl. odbyt textilních a pletacích strojů. Obchodní oddělení ZÚ usilovalo o získání do svých řad právě nového delegáta z Investy, který by se z 80 % věnoval z této problematice

²⁴⁵ Tamtéž, s. 35.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 36.

²⁴⁷ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 36, Stručný rozbor vývoje hospodářské a obchodní spolupráce ČSSR s Argentinou v roce 1977, 20. 3. 1978; NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 36 – 37, 16.9.1974.

a pomohl tak k dosažení cíle, který navrhovalo obchodní oddělení na úrovni ročního obratu ve výši 1 milionu dolarů. Dosažení dohody na tomto cíli však bylo s podnikem v nedohlednu.²⁴⁸

Motokov své silné postavení z padesátých a začátku šedesátých let v teritoriu ztratil. V sedmdesátých letech už do Argentiny prodával pouze ojediněle náhradní díly, jen marginálně autopříslušenství. Pokusy o obnovení platnosti částečně nevyužité licence na nákladní auta se nezdařily. Afilace Motokovu, TAR, se dokonce stala předmětem sporu mezi FMZO a Motokovem. Ministerstvo opakovaně vydávalo instrukce směřující k zásadní přeměně afilace na výrobní podnik v duchu využití výrobních kapacit pro výrobu původem tuzemských produktů v afilaci tak, aby byly ceny konkurenceschopné na argentinském trhu a aby bylo učiněno zadost argentinským protekcionistickým opatřením v dovozu. Dle ZÚ však Motokov usiloval o postupnou likvidaci TARu, která začala propouštěním jeho personálu, „*což je diametrálně protichůdné s úmyslem FMZO a obchodního oddělení... V Praze se o výrobní náplň TARu, podle návrhu obchodního oddělení, nestará nikdo, natož aby někdo projevoval iniciativní zájem a snahu přispět k vyřešení této otázky.*“^{249 250}

Možnosti, které nabízela výroba v licenčním režimu, nebyly využívány a konkurence tak rychle zaplňovala místa, která se nově v Argentině objevovala. Tato afilace byla poměrně palčivým problémem už několik let, když její kapacity byly využívány stále méně. Po ukončení arbitrážního sporu mezi zástupcem Baylla a Motokovem se nabízela i varianta převedení TARu pod jiný podnik, jenž by měl zahraniční obchod jako svou hlavní náplň, protože Motokov se v této době mnohem více zaměřoval na domácí obchodní činnost.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 44.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 36 – 37.

²⁵⁰ Kritika obchodního oddělení ZÚ směřovaná k PZO, resp. organizacím zahraničního obchodu byla někdy velmi ostrá. Zejména na začátku 70. let se objevovala často v souvislosti okrajovým postavením Argentiny v plánech jednotlivých PZO a upřednostňováním jiných i západoevropských trhů. Kritikové volali i po menší autonomii PZO při určování vlastních priorit a silnější roli FMZO co do možností koordinace jejich činnosti. Zde je možné uvést kritiku směřovanou na zpracování argentinského trhu co do možností nákupu spotřebního zboží a implicitně lze tušit pisatelova narážka na neplnění cílů obchodní politiky ČSSR ze strany některých OZO: „*Trh spotřebního zboží v Latinské Americe, vhodného pro dovoz do ČSSR není zpracován, protože čs. OZO se orientují téměř výhradně na evropské a často překupnické židovské firmy, které operují v celém světě a nemají zájem na prosazování zájmů čs. obchodní politiky.*“ Srovnej: NA, nezpr. Argentina, problémy uzavírajícího se trhu surovin, kůží a vlny v LA.

Merkuria byla kritizována za svůj rigidní výrobní program. Tato společnost, podobně jako celá čsl ekonomika, nerefletovala změny světové ekonomiky (přecházení k lehkému průmyslu, automatizaci, a po ropných šocích ke zvyšování energetické účinnosti průmyslu). Naplno se projevovaly i nevýhody centrálně-plánované ekonomiky. Normalizace tuto kritiku v Československu poněkud „skryla“ do interních dokumentů čsl. institucí a těmi nejsilnějšími kritiky pochopitelně byli ti, kteří stáli v „první linii“ zahraničního obchodu a viděli ekonomický vývoj za hranicemi ČSSR. Křivdova kritika, jakožto hlavního reprezentanta obchodu ČSSR v Argentině, byla nepochybně upřímná:

*„Lze těžko pochopit, že místo toho, aby se náš průmysl operativně přeorientoval na takové jednoduché komodity, jejichž prodej již téměř 10 let ve světě stále letí, jako je ruční nářadí, naše dodací možnosti se rok od roku zkracují. V letošním roce je situace dokonce taková, že zástupce musí rušit získané objednávky, neboť přesahují fondové limity dodatečně sdělené podnikem.“*²⁵¹

Argentina na začátku 70. let nezavedla – na rozdíl od mnoha jiných komodit - drastická protekcionistická opatření na dovoz speciální oceli. Její dovoz zajišťovala Škoda Platense ve spolupráci s PZO Ferromet. Podnik dále dodával plechy a velké stavební profily, avšak surové železo a některé další speciální stavební prvky tuzemské výroby byly dodávány na argentinský trh skrze SRN. Dílčím úspěchem v roce 1971 bylo vypořádání dluhu Ferrometu vůči argentinským železnicím. Bylo dohodnuto, že Ferromet dodá v roce 1972 do Argentiny zvedací vozíky a autojeřáby v hodnotě 230 tis. dolarů. Obecně lze říci, že FZMO předpokládalo, že Ferromet v budoucnu výrazněji promluví do celkového vývozu ČSSR do Argentiny.²⁵²

Chemapol se na argentinském trhu nijak výrazně neprosazoval na rozdíl od polské, maďarské a rumunské konkurence, kdy vývoz chemikálií tvořil jejich hlavní část vývozu do země. Velkého a nečekaného úspěchu za rok 1971 dosáhl PZO Musicexport, když do Argentiny vyvezl dechové nástroje pro tamější armádu. Objem tohoto obchodu přesáhl hodnotu exportu celého Pragoinvestu.²⁵³

²⁵¹ Tamtéž, s. 38.

²⁵² Tamtéž, s. 39.

²⁵³ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 36, Stručný rozbor vývoje hospodářské a obchodní spolupráce ČSSR s Argentinou v roce 1977, 20. 3. 1978; NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 39 - 40, 16.9.1974.

Jablonex se potýkal se zákazem dovozu svého druhu zboží více než 6 měsíců v roce 1971, přesto se mu podařilo dosáhnout „velmi uspokojivého“ výsledku z pohledu FMZO. V roce následujícím PZO jednal se svým argentinským prodejním zástupcem o změně podmínek smlouvy o zastoupení, což se negativně projevilo na jeho prodeích. FMZO se stavělo k aktivitám Jablonexu na odepření nároků vznášených zástupcem velmi rezervovaně, dokonce hovořilo o „oprávněných požadavcích“ zástupce a více méně se tak interně stavělo proti způsobu jednání vedeného Jablonexem. Je nutno v obecné rovině zdůraznit, že vztah mezi jednotlivými PZO a jejich zástupci na trhu Argentiny byl plně v gesci obchodních oddělení (a delegátů) konkrétních PZO. ZÚ (včetně obchodního oddělení) a FMZO mohlo čsl. PZO urgovat, příp. doporučovat varianty řešení, ale přímo do těchto vztahů nezasahovalo. Poměrně velká míra autonomie PZO se tak zdá být zřejmá, ale obchodní oddělení se snažilo tuto praxi minimálně pozměnit (viz dále). Zcela jinak tomu bylo v případě, kdy nějaký obchodní spor dvou firem přerostl do ekonomické, nebo dokonce politické roviny mezi oběma státy, tak jak se to stalo např. v kauze prodeje nákl. automobilů Škoda (viz výše).²⁵⁴

Federální ministerstvo zahraničního obchodu sledovalo v souvislosti s argentinským vývozem v první řadě činnost čtyř zásadních podniků: Strojimportu, Škodaexportu, Pragoinvestu a Investy. Obchodní oddělení ZÚ v Buenos Aires volalo silně po pevnější „koordinační“ úloze FMZO směrem k výrobním podnikům v ČSSR a v dohlížení na probíhající spolupráci s argentinskými firmami: *„Ukazuje se nutnost intenzivnějšího zasahování ze strany FMZO do otázek výrobní kooperace našich podniků s argentinskými firmami. FMZO bude pravděpodobně muset hrát v těchto případech úlohu koordinátora, organizátora společných pracovních porad, znalce místních poměrů a celostátních čs. zájmů.“*²⁵⁵

4.3 Vznik Smíšených československo-argentinských obchodních komisí – nová kvalita vzájemných ekonomických vztahů mezi ČSSR a Argentinou

Druhá Perónova vláda znamenala po politicky i obchodně těžkých šedesátých letech, kvalitativní skok v oblasti rozvoje vzájemných vztahů. Zejména Perónova ochota pěstovat a

²⁵⁴ Tamtéž, s. 39.

²⁵⁵ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 36, Stručný rozbor vývoje hospodářské a obchodní spolupráce ČSSR s Argentinou v roce 1977, 20. 3. 1978; NA, MZO nezpr. Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 42, 16.9.1974.

posílit vzájemné vztahy se socialistickými zeměmi a plán Perónovy vlády na energetickém posílení země – de facto elektrifikaci země znamenaly „znovuobjevené“ obchodní styky mezi oběma zeměmi a expanzi čsl. Škodaexportu na argentinském trhu.

První zasedání Smíšené československo-argentinské obchodní komise proběhlo v září 1974, kdy byla domluvena hlubší obchodní spolupráce, kterou měla dokládat i další formální jednání v budoucnu, jež se měla odehrávat na pravidelnější bázi, než spíše na nahodilé, jak tomu bylo doposud. ČSSR se mohla radovat z podepsání protokolu o dodávkách energetických zařízení (investičních celků) argentinskému průmyslu. Argentinská strana pak byla spokojena s čsl. závazkem na dlouhodobě zvýšený nákup průmyslového (spotřebního) zboží, což se mělo projevit jeho větším podílem v celkovém nákupu ČSSR.

Nová obchodní dohoda mezi ČSSR a Argentinou vstoupila v platnost v květnu 1976. Jednalo se v pořadí již o jedenáctou obchodní dohodu mezi oběma státy.

V září 1977 se v Praze konalo druhé zasedání Smíšené československo-argentinské komise. Argentinskou delegaci vedl Emundo Sangenis, náměstek státního sekretáře pro vnější ekonomické vztahy. Na druhé straně se jednání zúčastnil náměstek ministra zahraničního obchodu, Jaroslav Jakubec. Mimo jednání komise se Sangenis setkal ministrem zahraničního obchodu, Andrejem Barčákem. Dále se setkal i s náměstkem ministra zahraničních věcí, Dušanem Spáčilem a náměstkem ministra pro technický a investiční rozvoj, Janem Gábelem. Právě tato schůzka měla symbolizovat zájem obou států na prohloubení vědecko-technické spolupráce.²⁵⁶

Na schůzce komise si obě strany potvrdily dodržování dlouhodobých kontraktů (horizont 3 – 5 let). ČSSR potvrdila, že bude pokračovat v nákupu vyšších proporcí průmyslového netradičního zboží (zejména spotřebního), tak jak bylo dohodnuto v minulosti. Z textu závěrečné zprávy je patrné, že čsl. straně šlo primárně o dodávání investičních celků do Argentiny, za což slyšela opětovně vyřečené na požadavky argentinských představitelů na odebírání tzv. netradičního – tedy nesurovinového – zboží. Taktika ČSSR byla zřejmá a dala by se shrnout do tvrzení, že pokud budou zadávány zakázky na výstavbu argentinských elektráren přímo čsl. dodavatelům a ČSSR nebude

²⁵⁶ NA, MZO nezpr. Argentina, Závěrečný protokol z II. zasedání Smíšené československo-argentinské komise, 1977, s. 1 – 2.

vystavována mezinárodním tendrům a tedy silné konkurenci, tak československá vláda bude ochotna každý rok držet vyšší podíly dovozu argentinského spotřebního zboží.²⁵⁷

*„V případě, že i nadále bude postupováno stejným způsobem jako při plnění původních závazků a energetická zařízení budou v ČSSR nakupována bez mezinárodních soutěží v přímých nákupech, je ochotna čs. strana i v budoucnu přijmout jistý poměr podílu na dovozu z Argentiny mezi tradičním a netradičním zbožím, který by byl vyjádřen vždy na období 1 roku v reversálním dopise mezi vedoucími delegací.“*²⁵⁸

Argentina od druhé poloviny šedesátých let nechtěla být vnímána „pouze“ jako zemědělská velmoc zásobující světový trh nezpracovanými, nebo polozpracovanými komoditami, toužila po emancipaci modernizujícího se průmyslu a po uplatnění hesla „Industria Argentina“ ve světě. Obchody s Československem, které nabízelo kvalitní výstavbu energetických zařízení za relativně dobré ceny, mělo argentinskému průmyslu zajistit odbyt a otevřít dveře alespoň do dalších socialistických zemí.

ČSSR explicitně vyjádřila zájem o vývoz investičních celků. Chtěla vybavit energetickými zařízeními, stroji a výrobními prostředky argentinskou stranou tyto připravované energetické projekty, nebo chcete-li elektrárny:

Lujan de Cuyo o výkonu 125 MW, hydroelektrárna Arroyito o výkonu 3 x 40 MW s použitím Kaplanových turbín, hydroelektrárna Alicura o výkonu 3 x 257 MW s použitím Francisových turbín, hydroelektrárna La Brava o výkonu 2 x 200 MW Francisových reversních turbín. Z tuzemské strany byl i zájem na spolupráci při výstavbě cementáren, vápenek, koželužen, obuvnických a textilních závodů. Diskutovalo se i o výrobě sofistikovanějších obráběcích strojů v Argentině a o spolupráci při výstavbě závodu na výrobu turbín a generátorů, který argentinská strana plánovala jako součást svého plánu rozvíjet v zemi těžké strojírenství.²⁵⁹

Československá delegace při jednáních zmínila i dohodu o vědecko-technické spolupráci podepsanou v květnu 1974. Smlouva však nebyla ani o tři roky později ratifikována, a tak nemohla být naplňována. Činnosti jako geologická prospekce, ekonomických vyhodnocení využívání neželezných ložisek, nekovových surovin

²⁵⁷ Tamtéž, s. 2 – 3.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 3.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 4 – 5.

a vzácných kovů stály na místě stejné spolupráce v hydrogeologii a geologickém inženýrství. Po ratifikaci smlouvy se mělo spolupracovat i ve veterinární oblasti.²⁶⁰

U příležitosti konání Smíšené československo-argentinské komise v listopadu 1979 na FMZO se úřad zabýval možnostmi dovozu tradičních i méně tradičních surovin – potravin z Argentiny.

Byly analyzovány možnosti dovozu těchto položek: sóji, masového extraktu, ovocných šťáv všeho druhu, jablek, hrušek, konzervovaných ryb, citrusových plodů a citrusových plodů. Sója se v druhé polovině 70. let dovážela výhradně z USA z důvodu jakostních a druhových. Argentinská sója měla mít údajně hořkou slupku, což nevyhovovalo čsl. čokoládovněm, které ji společně s čokoládovými boby výhradně zpracovávaly. I když ČSSR dovezla ročně okolo 5 tis. tun sóji, tak s Argentiny nic a její dovoz nebyl plánován.²⁶¹

Jiná situace panovala u hovězího masového extraktu. ČSSR ho dlouhodobě výhradně dovážela z Argentiny (v roce 1979 cca 15 tun). Stejně množství bylo plánováno k odebrání v roce 1980 od arg. firmy CAP, jelikož cenové nabídky konkurence (Swift) byly až o 100 % vyšší. Ovocné šťávy se z Argentiny oficiálně nedovážely z důvodu drahého dopravného, ČSSR je nikdy ani nepoptávala. Podobná situace panovala i dovozu jablek a hrušek s tím rozdílem, že toto ovoce ČSSR výhradně kryla z vlastních zdrojů a dovozů z ostatních zemí východního bloku.²⁶²

Potencionálně se FMZO zajímalo o dovoz konzervovaných ryb z Argentiny. Na přelomu let 70. a 80. dominantně převažovaly dovozy ze Španělska a Jugoslávie. Zvažovaný dovoz produktu z Argentiny byl možný přes afilace, ale až ve chvíli, kdy by se vyřešily kvalitativní problémy na straně dodavatelů – vzorky argentinských konzervovaných ryb neodpovídaly československým hygienickým normám, což bylo fatální pro započnutí dovozu.²⁶³

Pozitivnější situace převládala u dovozu citrusů. Československo jich dováželo 130 tis. tun ročně z nejrůznějších koutů světa. V roce 1979 odebralo z Argentiny citróny

²⁶⁰ Tamtéž, s. 4 – 5.

²⁶¹ AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, kniha 234, Zaměření a hlavní úkoly čs. zahraniční politiky vůči Argentinské republice, 24. 7. 1982; NA, MZO nezpr. Argentina, Informace na Smíšenou čsl.-argentinskou komisi – zasedání dne 5. 11. 1979 na FMZO, 5. 11. 1979, s. 1.

²⁶² Tamtéž, s. 2.

²⁶³ Tamtéž, s. 2.

o celkové hmotnosti přes 9 tis. tun a na rok 1980 jich plánovalo dovézt téměř 10 tis. tun.²⁶⁴

V roce 1979 byl FMZO udělena generelní výjimka (souhlas) pro nepřímý dovoz vlny z Argentiny skrze evropské afilace ČSSR. V roce 1979 tak nepřímo dovezl Centrotex 96 tun vlny z Argentiny v hodnotě přesahující 7,5 mil OP Kčs. Do poloviny roku 1980 pak nepřímým dovozem přišlo z Argentiny dalších 10 tun vlny v hodnotě přesahující 500 tis. OP Kčs.²⁶⁵

4.4 Podoba československých afilací v 70. let

V roce 1970 přetrvával palčivý problém s vydáváním víz pro československé techniky a pracovníky afilací.²⁶⁶ Ve zmiňovaném roce působilo v Argentině více než 30 firem, které se nějakým způsobem podílely na československém exportu. Zvláštní statut díky svému ukotvení v Argentině a smíšenému kapitálu měl z pohledu FMZO čsl. afilace (Škoda Platense S.A. a TAR S.A.). V obou těchto firmách pracovalo více než 40 argentinských pracovníků. Dle dokumentu FMZO byla doba potřebná pro získání argentinských víz pro československé obchodníky a techniky naprosto výjimečně dlouhá a zásadně ztěžující působení československých afilací na argentinském trhu. Právě tyto těžkosti při získávání víz byly československou stranou v dokumentu adresovanému argentinské straně nazvány doslova „největší brzdou pro normální rozvoj vzájemné obchodní výměny mezi oběma zeměmi“.²⁶⁷

Z druhé strany je třeba vnímat neochotu Motokovu jakýmkoli způsobem rozvíjet afilaci TAR, která se nacházela na rozcestí mezi zavřením (krachem) preferovaným jeho vlastníkem, nebo pokračování činnosti v jiném oboru, což si přálo FMZO.

V roce 1975 působily v Argentině již tři československé afilace: Škoda Platense, TAR a CURTARSA. Škoda Platense se stala odnoží OZO Transkata, ale obchodní činnost prováděla na vlastní účet. Zastupovala OZO Pragoinvest, Strojexport, Motokov, Investa, Omnia, Kovo, Ferromet, Chirana a Kerametal. Na celkovém čsl. vývoze se podílela z 22 %.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 2 – 3.

²⁶⁵ NA, MZO, nezpr. Argentina, Dovozy vlny z Argentiny cez evropske filiálky, 18. 8. 1980, s. 1 – 4.

²⁶⁶ Naopak Československo vydávalo víza argentinským občanům prakticky okamžitě. I z toho lze vyvozovat určitý pragmatický vztah ČSSR k Argentině, nezátížený ideologií a rozdílnými politickými východiskami obou zemí.

²⁶⁷ NA, MZO nezpr. Argentina, Ayuda Memoria, b.d., s. 2 – 3.

Celkový akciový kapitál společnosti činil 500 tis. Peso Ley a majiteli akcí byly OZO Transkata (460 tis. Peso Ley) a Poldi Steel, London (40 tis. Peso Ley).²⁶⁸

Majoritním akcionářem TARu v roce 1975 již nebyl Motokov, ale OZO Fincom. Celkový akciový kapitál se rovnal 2 mil. Peso Ley, přičemž 80 % akcií držel Fincom a 20 % OZO Chirana. Tyto dvě společnosti se však v Argentině nikdy veřejně neprezentovaly jako majitelé afilace. Oficiálně prezentovaným majitelem byla společnost registrovaná ve Švýcarsku – FAB.²⁶⁹ Afilace se zaměřovala na výrobu RTG přístrojů, zdravotnické techniky a dovoz komponentů a náhradních dílů. Oprava a servis nákladních automobilů značky Škoda byl stále rychleji utlumován a stal se zcela marginální obchodní činností afilace. V TAR pracovali dva čl. zaměstnanci v roce 1974 a personální stav měl být posílen o dva další v nadcházejícím roce. na začátku roku 1975 TAR využíval 79 stálých zaměstnanců – Argentinců. V letech 1973 a 1974 byla společnost ztrátová (podobně jako v letech předcházejících). Roční ztráta se vždy pohybovala okolo 170 tis. dolarů a roční obrat k 31. 12. 1974 činil 651 tis.²⁷⁰

Fincom v roce 1975 vlastnil i nejmladší čl. afilaci v Argentině – CURTARSA. Byl ovšem minoritním akcionářem, když se jeho podíl oproti založení firmy snížil o dalších 12 %, vlastnil pouze 20ti % akciový podíl společnosti.²⁷¹ Společnost zaměstnávala v roce 1974 okolo 260 stálých zaměstnanců a jednoho zástupce Fincomu ve vedení. Oficiálně měl Fincom v první řadě zajišťovat vývoz poločiněných kůží z CURTARSA do ČSSR, což vysvětlovalo pouze omezenou kapitálovou angažovanost, kterou si přálo FMZV.

Z uvedených tří afilací pouze Škoda Platense byla schopna splňovat podmínky univerzálního zástupce bohatou paletou vyvážených výrobků do Argentiny. S touto komplexností počítalo FMZV i do budoucna. Dodavatelské portfolio společnosti bylo v roce 1975 opravdu široké: kuličková a válečková ložiska, ocel a železné materiály, grafické

²⁶⁸ NA, MZO nezpr. Argentina, Budování čs. komplexních obchodních afilací – Argentina, b.d., s. 1; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 39, Informace o pobytu delegace ČSA v Argentině, 2. 11. 1979.

²⁶⁹ Případně FAP – v dokumentech se objevují několikrát obě varianty.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 1; NA, MZO nezpr. Argentina, Púll: Základní informace o čs. afilacích a smíšených společnostech v zahraničí, b.d.

²⁷¹ Celkový akciový kapitál CURTARSA v době založení byl 3 mil. pesos. Jeden milion vložil Fincom a dva miliony Holanco ze skupiny Holander. Zisk za polovinu hospodářského roku dosáhl 28.2.1975 výše 1,849.416,47 pesos. Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, Kudrna: Základní informace o čs. afilacích a smíšených společnostech v zahraničí, b.d.

stroje, kompresory, stavební stroje a náhradní díly k nim, auto svíčky, motocyklové řetězy, mlékárenské a koželužské stroje a nově se v polovině 70. let přidal prodej hliníku a dusíkatých umělých hnojiv (močoviny). Kromě role oficiálního zástupce pro výrobky z ČSSR, Škoda Platense vedla svou obchodní činnost na vlastní účet. Afilaci vedl vždy občan ČSSR a mimo to zaměstnávala cca čtyřicet místních stálých pracovních sil.²⁷²

V roce 1974 vyvezla ČSSR do Argentiny výrobky v hodnotě 10,9 mil. dolarů. Škoda Platense se na tomto vývozu těšila rekordnímu podílu přesahujícímu 30 %. V roce 1975 si ze zhruba stejně velkého koláče ukousla podstatně méně, pouhých 13 %. Na čsl. dovozech se společnost v roce 1974 podílela pouze jednou položkou – argentinským vínem (v objemu 134 tis. dolarů). O rok později se k vínu ještě přidal nákup kožené galanterie²⁷³ a celková částka tak povyskočila na 398 tis. dolarů.²⁷⁴

Afilace patřila ke středně velkým obchodním a zastupitelským firmám na argentinském trhu. Ze všech tří čsl. afilací byla nejznámější a také se těšila nejlepšímu jménu. FMZO dokonce hovořilo o značce „prestižní“. Argentinský trh ročně spotřeboval ložiska v hodnotě 28 mil. dolarů. Škoda Platense se v dovozu tohoto zboží řadila mezi tři nejvýznamnější importéry, když třetina celého trhu patřila místním výrobcům (v licenci vyrábějící společnosti MAR, REX a SKF). Za zmínku stojí i desáté místo mezi distributory ocele a železného materiálu. V ostatních dovozních segmentech představovala spíše marginálního hráče v teritoriu v období sedmdesátých let.²⁷⁵

Jak již bylo zmíněno výše, Škoda Platense byla budována na „komplexních základech“ minimálně od konce předcházejícího desetiletí. Se vzrůstajícími prioritami FMZO na argentinském trhu v oblasti průmyslů energetického, textilního a chemického se také budovaly patřičné tři pilíře – sekce v rámci afilace. První byla interně pojmenována jako sekce energetická a energetického strojírenství, druhou byla sekce textilních strojů a třetí sekce se zaměřovala na prodeje chemických surovin a poloproduktů.²⁷⁶

²⁷² NA, MZO nezpr. Argentina, Budování čs. komplexních obchodních afilací – Argentina, b.d., s. 1 – 2; ; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 39, Informace o pobytu delegace ČSA v Argentině, 2. 11. 1979.

²⁷³ Několik dokumentů zmiňuje ještě dovoz masového extraktu skrze Škoda Platense. Srovnej.: NA, MZO, nezpr. Základní informace o čs. afilacích a smíšených společnostech v zahraničí, b.d.

²⁷⁴ NA, MZO nezpr. Argentina, Budování čs. komplexních obchodních afilací – Argentina, b.d., s. 2 – 3.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 3.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 4.

Prvně jmenovaná sekce vznikla v roce 1974 za účelem maximalizace šancí ČSSR v tendrech na výstavbu nových elektráren v Argentině. Tzv. mezigestorem afilace byla OZO Transakta, která uzavřela dohodu s potencionálním dodavatelem energetického zařízení OZO Škodaexport. Na základě této dohody afilace zřídila sekci, v níž na plný úvazek pracoval jeden zaměstnanec Škodaexportu s tím, že jakmile by se dařilo vyhrávat větší množství kontraktů, tak tato sekce by doznala personálního posílení v řádu několika dalších pracovníků energetického podniku. Pro úplnost je třeba dodat, že v roce 1975 činil objem kontrahovaných dodávek energetického zařízení do roku 1980 výše 37 mil. dolarů.²⁷⁷

Taktéž v roce 1974 došlo k dohodě mezi OZO Transkata a OZO Investa na postupném vytváření sekce pro prodej textilních, tkalcovských a kožedělných strojů. Sekce byla koncipována nejen jako prodejní, ale i servisní a poradenská. Předběžně došlo i k dohodě na výrobě některých náhradních dílů v Argentině.

Třetí sekce v roce 1975 ještě neexistovala. Existovala pouze předběžná dohoda mezi OZO Transkata a bratislavským OZO Chemapol na prodeji dusíkatých hnojiv, močoviny, polypropylenu a PVC v Argentině.

Dokument mj. uvádí tři důvody, proč se ČSSR rozhodla budovat afilace Škoda Platense jako tzv. komplexní – se širokým záběrem:

„a) vybudovat silnou, dobře prosperující zastupitelskou firmu na argentinském trhu, která by především zpracovávala trh novými formami,

b) vzhledem k cyklickým výkyvům situace v Argentině, mít na argentinském trhu hospodářsky silnou a důležitostí postavení dobrou firmu, která by za každé situace ochraňovala čs. zájmy v Argentině,

c) použít afilaci z hlediska obchodně-politických zájmů a prostřednictvím ní zajišťovat potřebné čs. nákupy zboží za výhodných podmínek, zejména nákupy netradičních tovarů.“²⁷⁸

Přehled zastupovaných vývozních společností Škodou Platense a objemy prodeje zboží v roce 1974 (v tis. dolarech)²⁷⁹:

<u>OZO</u>	<u>Vývoz</u>	<u>Zboží</u>
------------	--------------	--------------

²⁷⁷ Tamtéž, s. 4.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 4 – 5.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 2.

<i>Pragoinvest</i>	2	náhradní díly
<i>Kovo</i>	19	grafické stroje
<i>Motokov</i>	21	autosvíčky a moto. řetězy
<i>Investa</i>	294	kuličková a vál. ložiska
<i>Investa</i>	312	koželužské stroje
<i>Kerametal</i>	2 519	hliník
<i>Ferromet</i>	105	ocelové a želez. materiály
<i>Celkem</i>	3 300	

Přehled zastupovaných vývozních společností Škodou Platense a objemy prodeje zboží v roce 1975 (v tis. dolarech)²⁸⁰:

<u>OZO</u>	<u>Vývoz</u>	<u>Zboží</u>
<i>Pragoinvest</i>	60	náhradní díly
<i>Strojexport</i>	16	náhradní díly (st. stroje)
<i>Motokov</i>	21	autosvíčky a moto. řetězy
<i>Investa</i>	250	koželužské stroje
<i>Omnia</i>	642	kuličková a vál. ložiska
<i>Kovo</i>	15	grafické stroje
<i>Ferromet</i>	150	ocelové a želez. materiály
<i>Chemapol Blava</i>	160	dusíkatá hnojiva
<i>Kerametal</i>	58	hliník
<i>Celkem</i>	1 372	

4.5 Obchod s kůžemi – strategický obchodní zájem ČSSR

Argentina byla tradičně jedním z největších dodavatelů surových hovězích kůží pro čl. průmysl. Koncem šedesátých let představoval dovoz z Argentiny cca 60 % veškerého dovozu. Velký pokles na počátku 70. let, kdy dovoz této komodity z Argentiny klesl na méně než 10 % byl způsoben faktem, že vývoz surových kůží byl omezován, arg. vláda se

²⁸⁰ Tamtéž, s. 3.

přikláněla k vývozu komodity ve vyšším stádiu zpracování s vyšší přidanou hodnotou pro národní ekonomiku. To byl hlavní důvod, proč již v roce 1972 ČSSR dovážela z Argentiny prakticky výhradně polo zpracované hovězí kůže, ve formě tzv. crustu a tento dovoz představoval téměř čtvrtinu veškerého importu z Argentiny.²⁸¹

Přehled vývozu hovězích kůží z Argentiny mezi lety 1965 – 1971 (v mil. ks)²⁸²:

	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
<i>surové hovězí kůže</i>	6,7	7,9	8,5	8,3	8,2	7,5	2,6
„Crust“	0,3	0,7	1,2	1,9	3,1	3,5	7,4
<i>Celkem</i>	7,0	8,6	9,7	10,2	11,3	11,0	10,0

Právě kožedělný průmysl na přelomu šedesátých a sedmdesátých let zaznamenával v Argentině prudký vzestup. V druhé polovině sedmdesátých let už byl schopen zpracovat celou produkci surových kůží. Zastupitelský úřad předpokládal, že místní průmysl se bude muset začít zabývat otázkou zpracování odpadů, které při vydělávání surových kůží vzniká. V souvislosti s tím tak Křivda oslovil ředitele Výzkumného ústavu kožedělného (dále jen VÚK), Jaroslava Horáka, s nabídkou na komercializaci nových technologií vyvinutých v tehdejšímu Gottwaldově. Argentina v roce 1973 měla dosáhnout na zpracování zhruba 10 miliónů kusů hovězích kůží, přitom zpracování kolagenových odpadů i odpadů chromem činěných kůží bylo v latinskoamerické zemi na skutečně nízké úrovni. Zároveň se Československo ucházelo o technickou asistenci s výstavbou závodu na umělá střeva.^{283 284}

²⁸¹ NA, MZO nezpr, Argentina, Žádost o souhlas se zřízením čs. kapitálové účasti v a. s. CURTARSA Curtiembre Argentina S.A.I.C – Jáuregui (provincie Buenos Aires), Argentina, Příloha č. 1 (Teritoriálně komoditní struktura), 31.7.1973, s. 2; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 39, Zpráva OBO za II. pololetí 1978, s. 39.

²⁸² NA, MZO nezpr., Argentina, Cestovní zpráva ze služební cesty generálních ředitelů – Ing. J. Petráka, Ing. M. Hallo aj. Juránka – do Argentiny a Uruguaye ve dnech 29. 11. – 19. 12. 1971; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 39, Zpráva OBO za II. pololetí 1978, s. 39.

²⁸³ NA, MZO nezpr, Argentina, „Dopis od M. Křivdy (ZÚ) adresovaný J. Horákovi (VÚK)“, 16.1.1973.

²⁸⁴ Tyto poznatky tak dokreslují určitou změnu v argentinském hospodářství, zejména v kožedělném průmyslu, jelikož v roce 1971 Křivda do Prahy píše „o nevalné perspektivě vývozu surových kůží z Argentiny“. Samozřejmě, že Československo mělo primární zájem o kůže, které si pak samo zpracovalo a využilo ve

V roce 1973 se v Argentině zrodila třetí československá afilace a právě s kožedělným průmyslem byla bytostně spojena. Kolegium ministra FMZO v červenci 1973 řešilo kapitálovou účast ČSSR v argentinské soukromé společnosti na zpracování kůže.²⁸⁵ Koželužna CURTARSA Curtiembre Argentina s působností v provincii Buenos Aires se jevila jako strategická investice. Vývoz surových kůží z Argentiny byl cly natolik kontinuálně znevýhodňován, že se prakticky jiné řešení ani nenabízelo, pokud ČSSR chtěla nadále využívat argentinské suroviny pro potřeby čsl. průmyslu a trhu. Ministr s návrhem na kapitálovou účast ve výši přes 19 mil. Kčs VRCV za 33 % podíl souhlasil i proto, že zahraniční konkurence ve velkém skupovala a budovala koželužny se stejným záměrem a hrozilo, že ČSSR o argentinské dodávky kůže přijde úplně, nebo je bude složité a draze „překupovat“ z jiných evropských zemí.²⁸⁶ Cíl celého plánu vysvětluje materiál PZO Fincom:

„Podnikatelský záměr sleduje zabezpečování dovozů polozpracovaných a zpracovaných kůží přímou čs. účastí v koželužně v Argentině... Nedostatek surovin pro čs. kožedělný a kožešnický průmysl, omezený zdroj pracovních sil, vysoké náklady na výstavbu

vlastním průmyslu, příp. reexportovalo zpracované s již přidanou hodnotou. Srovnej. NA, MZO nezpr. Argentina, „Novinové výstřižky k hospodářské situaci“, 23.4.1971.

²⁸⁵ Zásadním obecným předpokladem bylo, že by Argentina do roku 1980 měla produkovat každý rok průměrně 15 mil. kusů hovězích kůží. Pro vnitřní trh Argentiny bylo upotřebitelných maximálně 5 mil. kusů a tamější průmysl byl schopný již v první polovině sedmdesátých let zpracovat cca 10 mil. kusů kůží ročně. Prostor pro vývoz těch surových – nevydělaných – se tak rychle zmenšoval. Srovnej.: NA, MZO nezpr. Argentina, NA, MZO nezpr, Argentina, Žádost o souhlas se zřízením čs. kapitálové účasti v a. s. CURTARSA Curtiembre Argentina S.A.I.C – Jáuregui (provincie Buenos Aires), Argentina, Příloha č. 1 (Teritoriálně komoditní struktura), 31.7.1973, s. 1.

²⁸⁶ ČSSR neměla čím nahradit příp. další výpadky dodávek hovězích kůží (zejména „mokrosolených“) z Argentiny, jelikož první polovina sedmdesátých let zastihla uruguayský kožedělný průmysl v nebývalé krizi (zejména první léta nového desetiletí), např. tamní zpracovatelský průmysl pracoval na 50 % vytížení oproti standardnímu stavu a ceny byly neúměrně vysoké. Uruguayská vláda dokonce v roce 1970 povolila dovoz hovězích kůží pro potřeby domácího průmyslu. Brazílie by mohla výpadek dovozu z Argentiny nahradit jen velmi omezeně, navíc potřeby dodávek tamějšímu průmyslu se neustále zvyšovaly a ČSSR vycházela z předpokladu, že Brazílie samotná bude do budoucna zvyšovat import této komodity z okolních zemí. Tyto trendy měly obecně vést k rychlejšímu uzavírání latinskoamerických trhů s kůžemi a bylo tak nutné se kapitálově etablovat uvnitř těchto trhů. Přeorientování se na jiné trhy v Evropě či jinde nedávalo ekonomický smysl, navíc „laplatská hovězina“ byly považována za nejkvalitnější mezi kůžemi. Srovnej: NA, MZO nezpr. Argentina, Uruguay, s. 24 a NA, MZO nezpr. Argentina, Problémy uzavírajícího se trhu surovin, kůží a vlny v LA, b.d.

nových koželužen a ochrana životního prostředí (vody) směřuje k zajišťování výroby kožené obuvi a kožených výrobků dovozem polozpracovaných a zpracovaných kůží. “²⁸⁷

V této věci ministr Barčák upozornil vedení PZO Fincom, že veškeré náklady a rizika čl. účasti nese tato firma a že podíl tak musí zaplacen z devizových prostředků navrhovatele transakce a musí být schválen Státní bankou československou, která jako jediná byla oprávněna vydat devizové povolení.

Společnost Exico, která výhradně importovala kůže z Argentiny do ČSSR se v této věci – na první pohled ze zvláštních důvodů – nakonec neangažovala. Vždyť Exico bylo zodpovědné za zásobování tuzemského průmyslu v dostatečném množství mj. hovězími kůžemi, bylo by tak přirozené, kdyby celou věc zaštitila svým jménem. Ještě v roce 1970 vznikl dokument s názvem „Podnikatelský záměr – Argentina – účast na výstavbě a provozu koželužny“, kde Exico figurovalo jako zaštiťující organizace.²⁸⁸ Oficiální důvod, proč však v této věci po roce 1971 nebyla ze strany společnosti vyvíjena žádná aktivita, je nasnadě, neboť Exico mělo základní cíl dovážet kůže rentabilně tak, aby i po jejich dopracování v provozech ČSSR nebyl jejich dovoz prodělečný. Výstavba koželužny však nepočítala pouze s dodávkami do ČSSR za přijatelné ceny pro Exico, neboť argentinští partneři si od začátku vymínili, že se bude prodávat za nejvyšší možné tržní ceny, tedy i jiným společnostem z jiných států, aby bylo možné dosahovat co nejvyššího zisku. Exico se tak podnikatelského záměru vzdalo již po skončení cesty jeho generálního ředitele do Buenos Aires na konci roku 1971 a přenechalo tak silně „kapitalistickou“ iniciativu mnohem dravějšímu a v investicích zběhlejším Fincomu.²⁸⁹

Zda důvody vedení Exica byly oprávněné a vážně míněné, nebo nikoli však nelze zcela přesně určit. Je totiž pravdou, že ČSSR v průběhu šedesátých a na začátku sedmdesátých let postavila na svém území několik koželužen a chtělo je – podle některých kritických hlasů z FMZO - z politických důvodů využívat „za každou cenu“, ačkoli výstavbu

²⁸⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, Žádost o souhlas se zřízením čs. kapitálové účasti v a. s. CURTARSA Curtiembre Argentina S.A.I.C – Jáuregui (provincie Buenos Aires), Argentina, 31.7.1973 a NA.

²⁸⁸ NA, nezpr. Argentina, Podnikatelský záměr – Argentina – účast na výstavbě a provozu koželužny, 12. 8. 1970; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 44, VII. zasedání čs.-argentinské smíšené komise pro hospodářskou spolupráci, 24. 10. 1983.

²⁸⁹ NA, MZO nezpr. Argentina, NA, MZO nezpr, Argentina, Žádost o souhlas se zřízením čs. kapitálové účasti v a. s. CURTARSA Curtiembre Argentina S.A.I.C – Jáuregui (provincie Buenos Aires), Argentina, Příloha č. 1 (Teritoriálně komoditní struktura), 31.7.1973, s. 8 – 9.

nových koželužen v ČSSR kritizovalo FMZO oficiálně s tím, že „je to neekonomické“: „V samotném ČSSR dnes existuje řada vážných důvodů, které hovoří pro provedení urychlené změny. Dovoz poločinů znamená značnou úsporu v investicích, v pracovních silách na mokřích provozech, v nákladech, chemikáliích apod. FMZO v roce 1969, 1970 a 1971 upozorňovalo na tyto tendence a přesto byly povoleny stavby nových koželužských kapacit.“²⁹⁰

Predikce závislosti ČSSR na dovozu hovězích kůží z Argentiny v 70. letech (v tunách)²⁹¹:

<u>Rok</u>	<u>Dovoz celkem</u>	<u>Dovoz z Arg.</u>	<u>Z Arg. v %</u>
1970	33.259	9.065	26
Výhled (predikce)			
1971	34.086	8.800	26
1972	41.421	10.300	25
1973	42.012	10.300	25
1974	44.609	10.200	23
1975	46.876	10.300	22
1980	48.734	10.600	22

4.6 Těžba a provádění geologických průzkumů

Další velmi zajímavou oblastí pro československé hospodářství byla v sedmdesátých letech bezpochyby těžba a provádění geologických průzkumů v Argentině. Ne snad, že by Československo vlastními silami těžilo suroviny, ale podílelo se na dodávkách velkých investičních celků a jednotlivých zařízeních pro důlní průmysl. V roce 1971 argentinský ministr průmyslu a dolů, C. Casale, vznesl na československou stranu oficiální dotaz, zda by ČSSR bylo schopné nabídnout provedení a financování geologického průzkumu některých

²⁹⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, b.d.

²⁹¹ NA, MZO nezpr. Argentina, Podnikatelský záměr – Argentina – účast na výstavbě a provozu koželužny, 12. 8. 1970, s. 12.; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 35, Hodnocení práce ZÚ Buenos Aires za rok 1977, 23. 1. 1978, s. 3-4; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 39, Zpráva o výsledcích jednání o dohodě o hospodářské a technické spolupráci mezi vládou ČSSR a vládou Argentinské republiky, 22. 3. 1979.

nalezišť, zejména barevných a vzácných kovů. Mělo se v souhrnu jednat o geologický průzkum, vyhodnocení nalezišť, projekci těžby, obohacování, eventuálně tavení rud.²⁹²

Tato nabídka byla vnímána československými orgány velmi pozitivně, ale také trochu s rozpaky, protože přesahovala finanční možnosti ČSSR, resp. míru rizika následného zmaření vložené investice, jež by Československo chtělo podstupovat. Vlastní odhad Casaleho na zainvestování projektu představoval 20 miliónů dolarů v průběhu pěti let, což byly skutečně vysoké, avšak dle dostupných informací reálné náklady. Ministr Casale byl jedním z argentinských politiků, kteří prosazovali určitý odklon od investic západních soukromých společností do těžebního průmyslu, protože poměrně negativně vnímal vysokou závislost země právě na půjčkách a investicích z USA, Velké Británie či SRN. Casale tak byl mužem, jehož českoslovenští zástupci rádi viděli na vlivných politických postech.

Není nejmenších pochyb, že Československo chtělo využít ochoty argentinských institucí ke spolupráci, protože úsek těžby hrál v přístupu FMZO k Argentině zcela zásadní roli. Došlo tedy k podání nabídky na financování geologického průzkumu v omezeném rozsahu, zaměřeném především na kovy, kde ČSSR disponovala patřičnými zkušenostmi a o jejichž eventuální odběr by měla perspektivně zájem. Ještě tu byla jedna okolnost, která hrála zásadní roli v rozhodnutí předložit nabídku. Křivda ji sám ve své zprávě vypichuje:

*„Nepotřebuji jistě zdůrazňovat, že tento druh spolupráce je nejlepším způsobem jak si zajistit dlouhodobě odbyt našeho zařízení v důlním a metalurgickém průmyslu (drtičky, obohacovací a paletizační instalace, hutní závody atd.).“*²⁹³

Právě zkušenost Československa z oblasti geologie, těžby a hutnictví byly společně s větší finanční dostupností pro argentinské podniky oproti západním partnerům a zahraničně-politickou diverzifikací nákupu rozhodující pro zájem argentinských institucí o československé experty a výstavbu. ČSSR se například již v šedesátých letech podílela na geologických průzkumech pro projekty jako cementárna El Gigante, nebo projekt Sierra Grande, případně Carbometal.²⁹⁴

Konečný návrh pro argentinskou stranu pak zahrnoval značně okleštěnou základní variantu ministra Casaleho. FMZO na začátku navrhlo vyslat dvě až tři dvojice geologů,

²⁹² NA, MZO nezpr. Argentina, „Zpráva od M. Křivdy (ZÚ) adresovaná D. Lhotskému (FMZO), 10.11.1971.

²⁹³ Tamtéž, s. 1 – 2.

²⁹⁴ Zvláštní uznání od argentinských zákazníků měli získat zejména inženýři z košického Interprojektu, Jasaň a Selar; Tamtéž, s. 2.

kteří by pracovali v týmech společně s argentinskými odborníky a financování se mělo omezit pouze na placení tuzemských odborníků, „jejichž skutečné náklady na pobyt s rodinou, letenky i pohyb v Argentině by nepřesáhl částku 30.000 dolarů ročně za 1 odborníka s rodinou.“²⁹⁵

4.7 Obchodní vztahy socialistického Československa s vojenskou juntou Jorgeho Videly

Po nuceném odchodu Isabely Perónové z prezidentské funkce v roce 1976 a nástupu vojenské junty vedené generálem Videlou se obchodní dohody, ale i základní zahraničněpolitická a ekonomická východiska Argentiny ocitly v období jakéhosi zvažování a poměřování sil uvnitř arg. armády, čímž byly přirozeně ohroženy i československé obchodní a především exportní zájmy. Československý zastupitelský úřad byl v očekávání, jaký vnitropolitický vývoj bude následovat, když si ani pět měsíců po nástupu Videly k moci nebyl čsl. ZÚ jist dalším vývojem. Obchodní oddělení se obávalo zejména další „pravicové radikalizace“ a posílení té části vojenských kruhů,²⁹⁶ které byly podstatně více pro sledování kurzu politiky Spojených států, než byli lidé okolo gen. Videly. Situace byla popisována jako:

„Krajně vážná s reálným nebezpečím kontrapuče zprava a to i přesto, že současné vedení je nuceno pravicovým tlakům dosud ustupovat. Současný vojenský režim prožívá zatím nejtěžší krizi od převzetí moci a řešení, která jsou zakládána, určí další charakter vývoje možná už do konce roku, možná později. Možné alternativy jsou buď udržení se vlády stoupců gen. Videly, možná s některými úpravami a přesuny kádrovými nebo změny podstatněji doprava. Nechybějí ani hlasy některých pokrokových činitelů, kteří nevylučují při nahromadění nepříznivých okolností ani možnost tvrdších střetnutí dokonce občanské války. Tuto poslední úvahu se neodvažují komentovat, spíše uvádím jako jeden z krajních názorů.“²⁹⁷

²⁹⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁹⁶ Obecně známy dnes již jsou neshody mezi pozemními vojenskými složkami na jedné straně a vojenským námořnictvem a letectvem na straně druhé. Ani tyto jednotlivé součásti armády však nebyly vnitřně zcela koherentní.

²⁹⁷ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 44, Operativní informace o výsledcích obchodně-politických jednání československé delegace vedené náměstkem ministra zahraničního obchodu s. Ing. Jaroslavem Jakubcem v

Rétorika argentinských politických představitelů se stále více vymezovala vůči socialistickým zemím. Tisk byl stále více zaplavován kritikou ekonomického vedení státu za Peróna, ale kritika se snášela i na nedostatečně „pravicové vedení ekonomiky“ generálem Videlou. Nejvyhraněnější argentinské hlasy volaly proti účasti země na konferenci tzv. neangažovaných států.²⁹⁸

Na druhé straně čsl. úřad shledával určité možnosti spolupráce s vojenskou složkou, reprezentovanou právě gen. Videlou. Vojenská junta údajně měla zájem na dotažení některých energetických dohod z první poloviny 70. let, zatímco částečně nově obsazované úřady a ministerstva „civilními kádry“ kladly vzájemné spolupráci velké překážky. Největší problém z hlediska ZÚ tak byl shledáván v energetickém sektoru, kdy arg. sekretariát energetiky záměrně zdržoval dotažení některých dohod, nebo přímo plnění již těch podepsaných.²⁹⁹

Zahraničně-politická orientace Argentiny byla pro Československo v létě 1976 spíše velkou neznámou, než čímkoli jiným. Určité oživení vztahů se sousedními státy za účelem zvýšení arg. prodejů bylo ZÚ zaznamenáno stejně jako kontaktování USA a ekonomicky silných států za účelem odsunutí splátek úvěrů. V oblasti vnitřní politiky si ZÚ všiml činnosti několika teroristických skupin s různým zaměřením, které brutálně vraždili skupiny civilistů.³⁰⁰ Je popisována např. vražda asi třiceti lidí, kteří byli roztrháni náloží a přeživší následně zastřeleni.³⁰¹

Stav vnitřní ekonomiky byl natolik špatný, že ZÚ očekával zvýšení počtu stávek v důsledku prudkého poklesu reálných mezd zaměstnancům (údajně byly nejnižší za poslední desetiletí). Napětí ve společnosti se mělo nadále zvyšovat s plánovanou reformou veřejného systému, jež počítala s propuštěním více než 200 tis. státních zaměstnanců. Problémem zůstávala vysoká inflace a rostoucí deficit státního rozpočtu. Většina výrobních závodů pracovala na 60 – 70 % kapacity, protože neměly zajištěn odbyt v chřadnoucí ekonomice. Tento jev velmi negativně ovlivňoval vývoz čsl. obráběcích strojů.

Argentině, Uruguayi a Brazílii ve dnech 13.–25. 6. 1982; NA, MZO nezpr. Argentina, Stručná charakteristika současné politické a hospodářské situace, 25. 8. 1976, s. 1.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 2.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 2.

³⁰⁰ Už v této době se na veřejnosti objevily názory některých ultrapravicových politických představitelů „na nutnost tvrdšího řešení problémů – např. likvidace 40 tis. lidí.“ Tamtéž, s. 5.

³⁰¹ Tamtéž, s. 2.

V oblasti zahraničního obchodu byl nadále omezován dovoz hlavně u tak pro Československo důležitých položek jako stroje a investiční celky. Prioritu dostal export Argentiny do zemí Latinské Ameriky (a to včetně Kuby) než kamkoli jinam. Karibský ostrov, vedený Fidelem Castrem, se tak měl těšit většímu zájmu ze strany arg. vojenské junty, než ostatní socialistické státy.³⁰²

V souvislosti se změnou vnitropolitickou situací v Argentině se krátkodobé úkoly čsl. obchodního oddělení taktéž částečně proměnily. Největší změnou byla změna zaměření vědecko-technické spolupráce, s čímž bylo spojeno i složení technického střediska při obchodním oddělení. Vojenská junta prakticky po celý rok 1976 nejevila zájem o spolupráci na této úrovni, a tak ČSSR mělo vyvinout takovou iniciativu, která by přesvědčila argentinskou stranu ke spolupráci na podkladu čerstvě platné dohody.³⁰³

Žádné změny se nedočkal dlouhodobý cíl v oblasti zajišťování dodávek energetickému sektoru a prodeje investičních celků. To však vyžadovalo přizpůsobit se novému politickému směru Argentiny. Hlavní úsilí mělo směřovat do včasného dodání již kontrahovaných tepelných a vodních elektráren v požadované kvalitě provedení. Obchodní oddělení se muselo přizpůsobit novým podmínkám veřejného soutěžení energetických dodávek. Závazek ČSSR na nákupy netradičního argentinského zboží nebyl v roce 1976 řádně zpracován a tento úkol si žádal urychlené řešení v roce 1977. Kromě zajištění II. zasedání smíšené čsl.-argentinské komise bylo třeba zajistit doplnění obchodních dohod tak, aby více vyhovovaly pohledu vojenské junty na obchodní problematiku a smlouva tak mohla být v co možná nejkratší době plněna.³⁰⁴ Zvýšit se měla i aktivita čsl. zástupců v provinciích. Zachována byla i priorita vývozu strojírenských výrobků a u nestrojírenských OZO měly být preferovány prodeje Ligny, Chemapolu Bratislava a Ferrometu.³⁰⁵

V roce 1978 pokračoval čsl. vývoz strojírenských položek (až 95 % celkového objemu vývozu) a v jejich rámci dodávky investičních celků (hlavně energetického zařízení). Celkový čsl. vývoz ve zmiňovaném roce činil slušných 488 mil. Kčs OP / VRCV (téměř 35

³⁰² Tamtéž, s. 2 – 4.

³⁰³ NA, MZO nezpr. Argentina, Úkoly pro OBO – Buenos Aires na rok 1977.

³⁰⁴ Obchodní dohoda z roku 1973 vstoupila v platnost až v roce 1978. Dohoda o vědecko-technické spolupráci mezi oběma státy byla podepsána v roce 1974 a vstoupila v platnost v roce 1976, nebyla ovšem téměř plněna až do začátku 80. let viz kapitola „Vznik Smíšených československo-argentinských obchodních komisí – nová kvalita vzájemných ekonomických vztahů“. Úvěry se neposkytovaly na bázi mezibankovní dohody.

³⁰⁵ NA, MZO nezpr. Argentina, Úkoly pro OBO – Buenos Aires na rok 1977, b.d.

mil. dolarů) a dovoz dokonce 513 mil. Kčs OP / VRCV (více než 36,5 mil. dolarů). Pasivní trend vývoje obchodní bilance tak nadále pokračoval. ČSSR se do budoucích let připravovala na větší odběr „netradičních výrobků“, tedy hotových výrobků nezemědělské provenience, resp. produktů zpracovatelského průmyslu.³⁰⁶

4.8 Oblast spolupráce se socialistickými zeměmi v 70. letech

Až do října roku 1971 platilo, že spolupráce mezi socialistickými zeměmi byla velmi omezená a to přes obecné deklarace, že je nutno využívat společných zájmů. Socialistické státy měly odlišné preference směrem k vývozu na argentinský trh, jinými slovy např. struktura vývozu ČSSR byla naprosto odlišná od struktury ostatních socialistických zemí. Československo patřilo bezesporu k těm nejaktivnějším obchodníkům z východního bloku a teritoriu Argentiny přikládalo velkou důležitost.³⁰⁷

Obchodní radové socialistických zemí se scházely pravidelně asi jednou za měsíc.³⁰⁸ Jak zmiňuje obchodní rada ČSSR v Argentině, Křivda, spolupráce se omezovala na výměnu informací a názorů na politickou a ekonomickou situaci, na vývoj trhu se surovinami a strojírenskými zařízeními a na společnou koordinaci nákupu kůží.³⁰⁹ Křivda si ve zprávě do Prahy stýská: „*Domnívám se, že vzhledem k politické situaci v Argentině a k malému zájmu*

³⁰⁶ NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, 1979, s. 2.

³⁰⁷ V jedné ze zpráv PZO Technoexport z roku 1962 je přímo zmínka o tom, že u investičních celků k žádným střetům s ostatními socialistickými zeměmi dosud nedošlo. V dokumentu je explicitně delegátem upozorněno, že pouze v jednom případě se tendru zúčastnilo společně s ČSSR i Polsko, ale jeho nabídka „*zaujala jedno z posledních míst.*“ NA, MZO nezpr, Argentina, „Záznam pro souhrnnou konjunkturální a cenovou zprávu za PZO TECHNOEXPORT“, s. 3, 13.12.1962.

³⁰⁸ V této době se už ze zřejmých politických důvodů schůzek neúčastnili zástupce Jugoslávie a zástupce Rumunska. Rozdíl byl však v tom, že zatímco rumunský zástupce byl na tyto schůzky zván, jugoslávský po odklonu Tita od politické linie Moskvy, nikoli.

³⁰⁹ V 70. letech existovaly podmínky pouze pro koordinaci nákupů kůže. U vlny to nebylo možné, jelikož Centrotex (PZO s vlnou a textilem, pozn. autora) nenakupoval vlnu prostřednictvím svého delegáta. V oblasti prodeje se realizovaly dodávky rumunských stavebních strojů skrze afilaci Škoda Platenese a jednalo se o prodeji bulharských psacích strojů skrze stejnou afilaci. Žádná masová spolupráce se však v této době nekonala.

*jednotlivých ZST (zemí socialistického tábora, pozn. J. K.) o argentinský trh se charakter naší spolupráce ani v nejbližší budoucnosti příliš nezmění. “*³¹⁰

Kvalitativně se spolupráce částečně přeci jen změnila po říjnu 1971, kdy se konala schůzka RVHP v Praze, kde se iniciovala větší obchodní kooperace všech členských zemí v zahraničních teritoriích, Argentinu nevyjímaje. RVHP reagovala na dominanci západního kapitálu v třetích zemích a bylo iniciováno, aby Mezinárodní investiční banka (instituce RVHP) vstoupila i na jihoamerické trhy jako poskytovatel úvěrů na dodávky velkých investičních celků ze strany socialistických zemí. To byl vůbec zásadní předpoklad pro možnou koordinaci obchodních aktivit mezi zeměmi působícími na argentinském trhu.³¹¹

Ve struktuře nákupů i prodejů všech socialistických zemí nenastala na začátku 70. let žádná změna. V nákupu převažovaly položky jako kůže, vlna, a poměrně sporadicky maso. V prodeji se jednalo o surovinové položky – uhlí, koks, surové železo, sododraslo a obilí. Jedinou výjimku v takto dlouhodobě stabilní struktuře socialistických zemí představoval export ČSSR, které vyváželo stroje a průmyslové výrobky. Masové položky ostatních zemí, ČSSR vůbec neprodávalo.³¹²

Z Křivdovy zprávy je patrné, že na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se v Evropě uskutečňovaly schůzky mezi socialistickými zeměmi za účelem více koordinovat obchodní činnost na zahraničních trzích, zejména bylo politickým záměrem společně (dva a více států) postupovat v úvěrových a investičních obchodech velkého rozsahu. Jedním z takových prvních společných „podniků“ měl být HC Palmar, který se měl uskutečnit ve spolupráci ČSSR a SSSR, ale později se nerealizoval. Obecně argentinská vláda nebyla dlouhodobě nakloněna socialistickým zemím, alespoň co se veřejné rétoriky týče, a tak bylo téměř vyloučeno, že by takto koordinovaný postup dvou socialistických zemí slavil úspěch v nějaké velké veřejné zakázce. Křivda se domníval, že dosavadní neúspěchy ostatních socialistických zemí na argentinském trhu, je vedly právě k zaměření se na jiná teritoria, která jim nebyla tak nepřátelská, a tak pochyboval o jejich skutečném zájmu (snad částečně

³¹⁰ NA, MZO nezpr, Argentina, „Spolupráce se ZST“ - Zpráva od M. Křivdy (ZÚ) adresovaná D. Lhotskému (FMZO), 11.3.1971; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 44, Záznam o rozhovoru u příležitosti 7. zasedání čs.-argentinské smíšené komise v Buenos Aires, 13. 10. 1983.

³¹¹ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 52 – 53.

³¹² NA, MZO nezpr, Argentina, „Spolupráce se ZST“ - Zpráva od M. Křivdy (ZÚ) adresovaná D. Lhotskému (FMZO), 11.3.1971.

s výjimkou SSSR, což se ukázalo na praktické spolupráci obou zemí v průběhu 70. let) na větší koordinaci kroků v obchodní politice.³¹³

V otázce větší kooperace se zdál být více reálný koordinovaný postup v oblasti prodeje některých komodit na argentinském trhu. Československá afilace, Škoda Platense, se pokoušela o zastoupení NDR v oblasti prodeje grafických a tiskařských strojů a o prodej fotomateriálu z Maďarska. ZÚ se taktéž snažilo využít další afilace, TAR pro distribuci a servis strojů, které chtěly exportovat jiné socialistické země (hlavně Rumunsko a Bulharsko).³¹⁴

Přehled vývozu a dovozu zboží za rok 1970 u vybraných socialistických zemí (v milionech dolarů)³¹⁵:

	<u>Vývoz</u>	<u>Dovoz</u>
<i>SSSR</i>	2,2	30
<i>Polsko</i>	9,5	20
<i>Maďarsko</i>	1,2	12
<i>Rumunsko</i>	0,7	5,0
<i>Bulharsko</i>	0,1	1,5

Přehled vývozu a dovozu zboží za rok 1971 u vybraných socialistických zemí (v milionech dolarů)³¹⁶:

	<u>Vývoz</u>	<u>Dovoz</u>
<i>SSSR</i>	2,0	25
<i>Polsko</i>	9,0	24
<i>Maďarsko</i>	1,5	10
<i>Rumunsko</i>	1,0	7,0
<i>Bulharsko</i>	0,2	1,0

³¹³ Tamtéž, s. 2.

³¹⁴ Tamtéž, s. 2.

³¹⁵ Tamtéž, s. 2.

³¹⁶ NA, MZO nezpr. Argentina, Výroční zpráva za rok 1971 - Argentina, únor 1972, s. 24; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 35, Hodnocení práce ZÚ Buenos Aires za rok 1977, 23. 1. 1978, s. 3-4.

Z hlediska dovozu z Argentiny se Československo nadále nejvíce zajímalo zemědělské plodiny a suroviny, jejichž značná část byla ze země exportována.

Celkový přehled argentinské zemědělské produkce (v tunách)³¹⁷:

<i>Hovězí maso</i>	2,575.000	v r. 1973
<i>Pšenice</i>	5,800.000	v r. 1973 / 1974
<i>Kukuřice</i>	9,800.000	v r. 1973 / 1974
<i>Rýže</i>	280.000	v r. 1973 / 1974
<i>Proso</i>	6,000.000	v r. 1973 / 1974
<i>Vlna</i>	175.000	v r. 1971
<i>Bavlna</i>	424.000	v r. 1972 / 1973
<i>Čaj</i>	129.000	v r. 1972 / 1973
<i>Pomeranče</i>	783.000	v r. 1972 / 1973
<i>Citrony</i>	232.000	v r. 1972 / 1973
<i>Grapefruity</i>	180.000	v r. 1972 / 1973
<i>Broskve</i>	239.000	v r. 1972 / 1973
<i>Jablka</i>	595.000	v r. 1972 / 1973
<i>Hrušky</i>	125.000	v r. 1972 / 1973

Ze surovin návrh koncepce zmiňuje především barevné kovy, uran, vzácné kovy a keramické suroviny, které by se potenciálně mohly dovážet z Argentiny do ČSSR. Koncepce pohlíží na Argentinu jako na zemi částečně zaostalou: „*Jako i v jiných rozvojových zemích je rozvinut především lehký a spotřební průmysl (textilní, pletářský, kožedělný)*“.³¹⁸

Dokument si naopak všímá rozvoje potravinářského, strojírenského a automobilového průmyslu. Neopomíjí ani růst odvětví výroby zemědělských strojů, obráběcích strojů, zařízení pro potravinářský průmysl a zdůrazňuje nutnost aktivity ČSSR

³¹⁷ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepce vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 9, 16.9.1974.

³¹⁸ Tamtéž, s. 9.

pro využití nabízejících se exportních možností: „Zmíněná odvětví také jsou a budou důležitými odběrateli našich strojů a zařízení.“³¹⁹

O vzrůstajícím se zahraničním obchodu Argentiny na začátku 70. let hovoří dosažení pozitivní obchodní bilance v roce 1973 a to po mnoha letech.³²⁰ Hrubá struktura argentinského zahraničního obchodu se u vývozu mírně změnila ve prospěch spotřebního zboží v porovnání s lety padesátými a šedesátými, největší podíl však stále měly suroviny.³²¹

Dovoz: stroje a zařízení (24 %), suroviny (68 %), spotřební zboží (4 %), paliva (4 %).

Vývoz: stroje a zařízení (4 %), suroviny (54 %), spotřební zboží včetně potravin (42 %).

Co se týká teritoriální struktury z tabulek je jasně vidět, že země tzv. Východního bloku na začátku sedmdesátých let dramaticky ztrácely v obchodní výměně s Argentinou v porovnání se západoevropskými státy a zejména USA. Všechny socialistické země dokonce smírně zaznamenaly schodek obchodní bilance s Argentinou. Vždyť celý Sovětský svaz v roce 1972 vyvezl do země zboží v hodnotě pouhých 5,6 mil. dolarů, což bylo méně než např. nepoměrně menší Švédsko. Naopak dovoz již byl porovnatelný například s tím kanadským či francouzským, rovnal se 89 mil. dolarů.³²²

Největšími obchodními partnery ze socialistických zemí tak byly SSSR a Polsko. Všechny země východního bloku nejvíce vyvážely velké surovinové položky jako uhlí, železo, hrubé plechy. Ba co více, i nákupy měly stejnou strukturu, tj. hovězí kůže, maso a krmiva. Zábrany znemožňující zintenzivnění obchodní výměny se socialistickými zeměmi z argentinské strany byly kladeny neustále, přestože oficiálně se argentinská vláda hlásila a razila tezi tzv. pluralismu ve vztazích se všemi státy. „Zásada pluralismu“ znamenala, že Argentina měla spolupracovat se všemi zeměmi světa bez ohledu na jejich společenské zřízení, což ve faktické rovině vyvrcholilo v postupném navázání diplomatických styků i s těmi socialistickými zeměmi, s nimiž nebyly během vojenských režimů v dřívější době

³¹⁹ Tamtéž, s. 9.

³²⁰ Argentina vyvezla zboží za 3.050 mil. dolarů a dovezla zboží v hodnotě 2.090 mil. dolarů. Pozitivní saldo tak činilo 960 mil. dolarů.

³²¹ NA, MZO nezpr, Argentina, „Koncepte vztahů ČSSR s Argentinou republikou“, s. 15, 16.9.1974.

³²² Tamtéž, s. 16 – 17; NA, MZO nezpr, Argentina, „Teritoriální koncepte rozvoje obchodních a hospodářských styků ČSSR s Argentinou“, 6.10.1972; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 35, Hodnocení práce ZÚ Buenos Aires za rok 1977, 23. 1. 1978, s. 3-4.

vztahy udržovány. Faktem však zůstaly stížnosti všech socialistických zemí (Československa nevyjímaje) na dlouhé čekací lhůty při vydávání víz, resp. jejich neprodučováním klíčovými inženýry pracujícími na dodávkách velkých investičních celků apod.

Dramatické události roku 1976 v Argentině se dotkly i spolupráce socialistických zemích v teritoriu:

*„Je to logickým důsledkem pokračujícího vývoje v Argentině jak v oblasti politické (řízené a stále silící útoky proti marxismu a komunismu), tak i v oblasti ekonomické a zejména nedávná prohlášení ministra ekonomie k novinářům o obchodních vztazích Argentiny k socialistickým zemím, hlavně pokud jde o uznání dohod podepsaných se socialistickými zeměmi, ukázaly nezbytnou potřebu vzájemné informovanosti, případně koordinovaného postupu v zásadních otázkách vůči argentinským představitelům.“*³²³

Československo se velmi obávalo, že nedojde k ratifikaci a následnému naplňování dohod uzavřených ještě za peronistických vlád. Některé obchodní dohody (s Polskem a Maďarskem) neměly být ratifikovány vůbec. Ostatní měly být ratifikovány pouze po úpravách. Obchodní oddělení ZÚ bylo informacemi natolik zneklidněno, že na pravidelných společných schůzkách se zástupci zemí RVHP iniciovalo svolání smíšené komise, kde by socialistické země mohly přímo s argentinskými zástupci vyjasnit svá stanoviska a potencionálně navrhnout dílčí úpravy obchodních dohod. Tento čl. záměr podpořila pouze NDR, ostatní země zaujaly „vyčkávací taktiku“.³²⁴

V roce 1976 Sovětský svaz dodával Argentině zařízení pro energetiku, obráběcí stroje a ložiska. Vojenská junta však zrušila dodávku zařízení na těžbu uhlí pro YCF v objemu 6 mil dolarů. Oproti roku předcházejícímu se obchodní výměna mezi oběma zeměmi snížila o více než 100 mil. dolarů a to v důsledku nižších nákupů SSSR, který tak reagoval na omezování dovozu sovětských dodávek ze strany vojenské junty.

Za peronistických vlád se slibně rozvíjela obchodní spolupráce mezi Argentinou a Kubou. V roce 1973 podepsaly obě strany úvěrovou dohodu na dodávky arg. zboží v celkovém objemu 1,2 mld. dolarů. Úvěr byl poskytnut na 8 let při úrokové míře 6,5 – 7,5 % ročně. Pouze 15 % zboží odebrala Kuba přímou platbou. Mimo položky obsažené

³²³ NA, MZO nezpr. Argentina, Obchodní a ekonomické styky mezi členskými zeměmi RVHP a Argentinou, 22. 11. 1976, s. 1.

³²⁴ Tamtéž, s. 1 – 2.

v úvěrové dohodě (hlavně průmyslové výrobky) Kuba nakupovala v Argentině za hotové: kukuřici, průmyslové tuky, quebracho, maté, éterické oleje, kůže, transformátory, transistory, reproduktory, spojovací a instalační materiál, průmyslová mazadla a náhradní díly pro dané stroje a zařízení. V srpnu 1976 došlo k přerušení dodávek arg. zboží na Kubu, když 16 lodí kubánské obchodní flotily se vrátilo do domovských přístavů a nenaložilo tak připravené arg. zboží v Buenos Aires. Neoficiálně uváděným důvodem pro toto jednání bylo unesení dvou pracovníků kubánského velvyslanectví a kubánské rozhodnutí neodebrat arg. zboží mělo být odvetným opatřením.³²⁵ Neodebrané zboží způsobovalo zásadní problémy arg. podnikům, jelikož v přístavu leželo zboží za asi 40 mil. dolarů a další zboží v hodnotě 100 mil. dolarů mělo být právě ve výrobě.³²⁶

Polsko uzavřelo s Argentinou podobné dohody jako ČSSR, navíc však země podepsaly dohodu o rybolovu a vytvoření smíšené společnosti pro zpracování a komercializaci úlovků. Ovšem žádná z těchto dohod nebyla v roce 1976 ratifikována arg. stranou. Navíc právě poslední jmenovaná dohoda neměla být vojenskou juntou nikdy ratifikována, jelikož vládnoucí politická elita zásadně odmítala vytváření smíšených společností se socialistickými zeměmi. Oficiálně by taková spolupráce zavdávala možnost nechtěné „*infiltrace marxistické ideologie, prostřednictvím takto vytvářených společností.*“³²⁷

Strukturu polského vývozu reprezentovalo hlavně uhlí (cca 13 mil. dolarů), dále důlní zařízení, chemické výrobky a ložiska. Polsko dováželo z Argentiny kůže, vlnu, quebracho a citrusové plody.

Německá demokratická republika uzavřela s Argentinou pouze obchodní dohodu, jež však nebyla ratifikována. V roce 1976 však došlo k prudkému zvýšení obchodní výměny obou zemí ve srovnání s rokem předcházejícím. NDR se prosazovala stále více s obráběcími stroji (3,5 mil dolarů (!) v roce 1975), optickými přístroji, lékařskými přístroji a zařízeními, grafickými a balíciemi stroji.³²⁸

³²⁵ Důvodem mohl být i pokles světových cen cukru o 75 % a s tím spojená tíživá devizová situace Kuby. Režim Fidela Castra vydal v oficiálním prohlášení zprávu, že lodě se vrátily do přístavů proto, aby mohly být naloženy zbožím ze SSSR, jehož flotila se ve stejné době měla objevit v havanském přístavu.

³²⁶ NA, MZO nezpr. Argentina, Obchodní a ekonomické styky mezi členskými zeměmi RVHP a Argentinou, 22. 11. 1976, s. 2 – 5.

³²⁷ Tamtéž, s. 6.

³²⁸ Tamtéž, s. 5 – 7.

Bulharsko, Maďarsko ani Rumunsko neohrožovaly obchodní zájmy ČSSR a jejich obchodní výměna s Argentinou byla minimální. Z pohledu FMZO však byl alarmující nárůst vývozu NDR a její úspěchy s obráběcími stroji. Stejnou položku nově do Argentiny vyváželo i Maďarsko, i když s o mnoho menšími obchodními úspěchy oproti ČSSR a NDR.³²⁹

V roce 1976 vedoucí obchodních oddělení ZÚ socialistických zemí na své společné schůzce přijali usnesení, které je zavazovalo „hledat formy uplatnění společných problémů vůči argentinským oficiálním místům (sekretariát ZO – zahraničního obchodu, pozn. J. K.) s cílem vhodně uplatnit pozici SZ (socialistických zemí, pozn. J. K.) na argentinském trhu jako celku.“³³⁰

Socialistické země patřily v polovině sedmdesátých let k významným odběratelům surovin, zemědělských produktů i průmyslových produktů, což vojenské juntě v dalších letech neumožnilo více omezit spolupráci se socialistickými zeměmi, protože se Argentině i z politických důvodů nedařilo umisťovat své výrobky ve větší míře na vyspělé trhy.

Přehled o výměně zboží mezi členskými zeměmi RVHP a Argentinou (v tis. dolarech)³³¹:

<u>Země</u>	<u>1974</u>		<u>1975</u>	
	<u>Vývoz</u>	<u>Dovoz</u>	<u>Vývoz</u>	<u>Dovoz</u>
ČSSR	10,909	20,786	10,539	14,928
SSSR	9,500	195,000	14,000	310,000
Kuba	0,500	50,000	-	140,000
Polsko	18,800	15,000	34,500	18,200
NDR	4,500	1,000	5,000	2,200
Bulharsko	1,000	2,000	0,200	9,000
Maďarsko	4,500	2,000	2,500	10,000
Rumunsko	2,000	5,000	2,400	6,300
<i>Celkem</i>	51,709	290,786	69,139	510,628

³²⁹ Tamtéž, s. 7 – 8.

³³⁰ Tamtéž, s. 8 – 9.

³³¹ NA, MZO nezpr. Argentina, Obchodní a ekonomické styky mezi členskými zeměmi RVHP a Argentinou, Přehled o výměně zboží mezi členskými zeměmi RVHP a Argentinou, 22. 11. 1976.

Teritoriální struktura zahraničního obchodu Argentiny s vybranými socialistickými zeměmi v roce 1972 (v mil. dolarů)³³²:

<u>Země</u>	<u>Export</u>	<u>Import</u>
ČSSR	2,3	7,2
SSSR	5,6	89,0
Polsko	8,0	20,0
Maďarsko	3,0	6,2
Rumunsko	1,0	6,0
Bulharsko	0,2	2,0

5 Ekonomické vztahy mezi ČSSR a Argentinou mezi lety 1980 – 1989

Po čsl. politické linii neznamenal začátek osmdesátých let žádný odklon od hospodářských cílů ČSSR v Argentině. Předseda vlády, Lubomír Štrougal, přednesl v roce 1984 projev o zahraničně-politických otázkách před společným zasedáním Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSSR. I když projev byl naladěn „protiimperialistický“ a naopak vyzdvihoval tzv. pokrokové státy celého světa, tak si autor těchto řádků dovolí nadsázku, že reálně by ČSSR k Argentině mělo stejný přístup v ekonomické oblasti, ať už by v „Casa Rosada“ seděl přívrženec justicialismu, ultra protekcionistický nacionalista, liberál, nebo autoritářský generál zaštiťující se vojenskou juntou. Cílem FMZO a tím i vlády bylo všemožně prohlubovat hospodářské styky s Argentinou. Na tomto pragmatickém přístupu Československa se nezměnilo nic od roku 1945 až do roku 1989. Projev, který byl zprávou o plnění programového prohlášení z roku 1981, mj. obsahoval výzvu k všestranné spolupráci se zeměmi Latinské Ameriky:

„Prvořadou pozornost jsme soustředili na země, které nastoupily socialistickou cestu rozvoje, jež upevňují národní suverenitu a nezávislost v zápase se silami imperialismu a

³³² Tamtéž, s. 17.

*neokolonialismu. Vysoce oceňujeme cíle a vážíme si činnosti Hnutí nezáúčastněných, které je důležitou mírovou protiimperialistickou silou dnešního světa... Stranou našeho zájmu nezůstala ani Latinská Amerika. Zvláště rozsáhlé jsou kontakty s Nikaragujskou republikou, jejíž statečný zápas o národní suverenitu oceňujeme projevy solidarity.“*³³³

5.1 Zahraniční obchod ČSSR s Argentinou v pojetí československých vládních institucí (Ministerstva zahraničního obchodu a Ministerstva zahraničních věcí)

Na začátku 80. let nadále čl. ZÚ zajímal vývoj účasti mezinárodních společností („monopolů“) na argentinském trhu. Struktura zahraničních investic, ale i teritoriální skladba zaznamenaly od nástupu vojenské junty k moci značné změny. Zásadně se zmenšila přítomnost britského kapitálu (i z politických důvodů), který dosahoval po druhé světové válce více než 40 % podílu na celkových zahraničních investicích. V roce 1981 už odhady mluvily o pouze 6 – 7 %. Perónistické vlády zahraničním investicím příliš nepřály, zatímco konec let padesátých a léta šedesátá pak znamenaly zvýšený přísun financí do národního průmyslu Argentiny, i když investoři se museli vypořádat se značně nestabilní politickou i ekonomickou situací. Největší stability se zahraniční investoři mohli těšit po nástupu vojenské junty k moci v roce 1976. Junta dokonce v roce 1980 přijala i zákon o zahr. investicích, kterým stanovovala jednoznačná pravidla pro umístění finančních prostředků v Argentině. O dynamice této oblasti hovoří fakt, že od roku 1976 se množství finančního kapitálu v zemi zvedalo o stovky až miliardy dolarů ročně, takže v roce 1981 se celkové množství odhadovalo na 12 – 14 mld. dolarů.³³⁴

Výroba osobních, nákladních automobilů a traktorů byla na konci sedmdesátých let již zcela pod patronací zahraničního kapitálu. Stále více investice koncernů Shell a Esso putovalo do těžby a prospekce ložisek ropy a zemního plynu. Sedmá největší banka Argentiny se na začátku 80. let dostala pod plnou kontrolu Bank of America, která za ni zaplatila 170 mil. dolarů, čímž získala kontrolu nad více než 30 potravinářskými podniky v zemi, v nichž původně arg. banka držela podíl za téměř 1,5 mld. dolarů. Toto

³³³ Zdeněk VESELÝ: Ze zprávy o plnění programového prohlášení federální vlády (1981) přednesené L. Štrougalem (21.3.1984) in: Československá zahraniční politika 1945 – 1989 (Dokumenty), b.d., s. 408 – 411; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46–47; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině, 23. 7. 1988, s. 7.

³³⁴ NA, MZO nezpr. Argentina, Vliv mezinárodních monopolů v Argentině, 1982, 1 – 2.

pronikání kapitálu z USA bylo doprovázeno spíše jen mírným relativním zlepšením politických vztahů mezi vojenskou juntou a Reaganovou administrativou.³³⁵

Dovoz z USA (2,36 mld. dolarů) tvořil v roce 1980 téměř čtvrtinu celkového dovozu Argentiny (10,54 mld. dolarů). Hlavní položkou dovozu byla technologická zařízení a investiční celky (cca 30 % veškerého dovozu). Mezi lety 1977 – 1981 přišlo nejvíce zahraničních investic z těchto zemí: USA (téměř 1,5 mld. dolarů), Itálie (340 mil. dolarů), Francie (220 mil. dolarů), Nizozemí (219 mil. dolarů), SRN (154 mil. dolarů), Švýcarsko (153 mil. dolarů). Převážná část investic směřovala do sektorů: těžba ropy a plynu (627 mil. dolarů), bankovní sektor (459 mil. dolarů), výroba automobilů (435 mil. dolarů), těžební průmysl (341 mil. dolarů), výroba výrobních zařízení (173 mil. dolarů), chemická výroba na bázi ropy (170 mil. dolarů), potravinářský průmysl (138 mil. dolarů).³³⁶

Rok 1982 se nesl ve znamení vyvrcholení politických a ekonomických problémů Argentiny. Na přetřes se dostávala otázka povolení stran a tím i politické soutěže a stále více se ve společnosti diskutovalo o událostech roku 1976 a zmizení několika tisíc až desítek tisíc lidí během a těsně po převratu. Jižní Atlantik byl stále neklidnější, když posádka argentinské obchodní lodi vztyčila vlajku své země na ostrovech Georgias del Sur, které byly koloniemi Velké Británie. Poprvé se tak v britském parlamentu objevil požadavek na vyslání vojenské lodi na ochranu britských zájmů.³³⁷

Hospodářská situace Argentiny se v roce 1982 rychle zhoršovala. Reálná mzda zaměstnanců poklesla v průběhu prvního čtvrtletí stejného roku o 30 %. Klesající kupní síla obyvatelstva byla nejlépe vidět na statistice prodejů hovězího masa, které se prudce propadaly. Zahraniční obchod Argentiny však zaznamenal dílčí úspěch, když první dva měsíce roku znamenaly přebytek obchodní bilance ve výši 400 mil. dolarů.³³⁸

Argentina byla ČSSR stále řazena mezi rozvojové státy, ale struktura její ekonomiky tomu již odpovídala pouze v oblasti vývozu (silná závislost na vývozu základních surovin). Zemědělství tvořilo pouze 11 % podíl na HDP, naopak svým rozvojem prošly již v 70. letech průmysl a služby. Největší jihoamerická země byla na začátku 80. let společně s Uruguayí nejrozvinutější a nejbohatší zemí Latinské Ameriky. Argentina navázala nové obchodní

³³⁵ Tamtéž, s. 3.

³³⁶ Tamtéž, s. 4.

³³⁷ NA, MZO nezpr. Argentina, Vnitropolitická situace, 1.4.1982, s. 1.

³³⁸ Tamtéž, s. 2.

kontakty a to zejména v arabském světě, kam začala pronikat s obilím a masem a podařilo se jí získat několik důležitých půjček od arabských států. Jisté sympatie z některých částí světa získala i po válce s Británií o Falklandské (Malvínské) ostrovy, kdy se navíc USA rozhodly podpořit své nejlepší a nejvěrnější spojence – Brity,³³⁹ čímž se ještě zhoršily napjaté vztahy mezi „Bílým domem“ a „Růžovým domem“ v Buenos Aires. Navíc se Argentina rozhodla vést vlastní atomový a zbrojní program. Čsl. ZÚ vidělo i určitou zvýšenou atraktivnost země pro některé rozvojové státy díky pokroku, který země jižního rohu za poslední dvě desítky let udělala v oblasti zdravotnictví a školství.

Teritoriální skladba obchodní výměny Argentiny s vybranými zeměmi (vývoz v mil. dolarů)³⁴⁰:

<u>Země</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>
<i>Brazílie</i>	465	577	887	-	-
<i>USA</i>	383	537	559	437	-
<i>Uruguay</i>	97	122	239	-	-
<i>Paraguay</i>	85	128	184	-	-
<i>Japonsko</i>	308	381	396	181	-
<i>Nizozemsko</i>	572	658	819	-	-
<i>Itálie</i>	458	508	612	-	-
<i>SRN</i>	297	410	435	-	-
<i>Španělsko</i>	281	331	420	146	-
<i>Francie</i>	158	203	232	-	-
<i>SSSR</i>	211	386	415	1338	2880
<i>Celkem</i>	5652	6399	7810	7975	9049

³³⁹ Toto spojení bylo navíc podpořeno i silně pozitivními osobními vztahy mezi premiérkou Velké Británie, Margaret Thatcherovou a prezidentem USA, Ronaldem Reaganem.

³⁴⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, Teritoriální skladba obchodní výměny, b.d; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46, Zpráva z jednání československé oficiální delegace, vedené ministrem zahraničního obchodu ČSSR soudruhem Ing. Bohumilem Urbanem CSc. v Argentině a Uruguayi ve dnech 1.–15. listopadu 1985.

Bilaterální vztahy s ČSSR byly přirozeně poznamenány stavem národního hospodářství Argentiny. Podstatné bylo zaostávání kontraktace a realizace obchodních případů ve srovnání se stejným obdobím v roce 1981. Nejvyšší propad zaznamenalo FMZO u kusového strojírenského zboží. U čsl. spotřebního zboží byl obchod de facto zastaven. Československé OZO byly silně zasaženy několikerými devalvacemi arg. pesa. V dubnu 1982 se peso přiblížilo hodnotě 12 tis. za 1 americký dolar. Oproti únoru se tak během dvou měsíců zdražil dovoz do Argentiny o dalších 20 %. Vývoz ČSSR tak musel spoléhat na jednání čsl.-argentinské smíšené komise, kde měla být přednesena možnost vývozu do teritoria ve vazbě na čsl. nákupy arg. zboží. Právě obchody na bázi „přímých vazeb“ byly jedinou šancí, jak nenechat vzájemné obchodní vztahy spadnout hluboko až téměř k nule.³⁴¹

Mezinárodní situace však ke spolupráci Argentiny a socialistických zemí vyloženě vybízela. Rok 1976 znamenal jednu z mnoha vážných ran pro argentinsko-americké vztahy, kdy administrativa prezidenta Cartera silně kritizovala vojenskou juntou za nedodržování lidských práv a žádala vysvětlení zmizení tisíců osob bezprostředně po vojenském převratu. Další zhoršení politických vztahů přišlo s veřejným odsouzením zahraniční politiky USA ze strany vojenské junty, a to za vyhlášený bojkot dodávek SSSR po jeho vpádu do Afghánistánu v roce 1979.³⁴² Ekonomicky Argentinu zasáhlo de facto „uzavření“ zemědělského trhu západní Evropy.³⁴³ Stále zemědělsky silnou exportní politiku tvrdě postihlo, podobně jako jiné státy světa se silnou exportní závislostí na zemědělských produktech, budování společné zemědělské politiky v rámci Evropského společenství. Nejvyspělejší evropské země postupně uzavřely vnitřní trh se zemědělskými výrobky a stále více subvencovaná zemědělská produkce v rámci Evropského hospodářského prostoru

³⁴¹ NA, MZO nezpr. Argentina, Vnitropolitická situace, 1. 4.1982, s. 2 – 3.

³⁴² Spolupráce mezi Argentinou a SSSR byla v této době největší v celé historii vzájemných vztahů. V roce 1980 pracovalo v oblasti středního toku řeky Paraná na třicet sovětských expertů společně s šedesáti argentinskými. Průzkumníci zjišťovali, jaké jsou zde přírodní podmínky pro výstavbu obřího vodního díla Paraná Medio. Uvažovalo se až o 48 hydrogenerátorech o jednotlivém výkonu 62 MW. SSSR nabízel provedení výstavby s národním sektorem a odkup arg. zboží v hodnotě výstavby díla (70% v tradičních produktech, 30 % v netradičních) a hlavně desetiletý úvěr s roční sazbou 4,5 %. Škodaexport celou věc sledovala a doufala v subdodavatelskou činnost pro sovětský Technopromaschexport. Podmínkou bylo navázání kontaktu se sovětským zástupcem ještě před vyhlášením soutěže arg. stranaou.

³⁴³ Skutečné embargo na dovoz arg. zboží do EHS přišlo po propuknutí válečného konfliktu mezi Argentinou a Velkou Británií o Falklandské (Malvínské) ostrovy v roce 1982. To už je ale období, kdy se chýlil konec vojenské junty v Argentině.

(EHS) činila argentinský export nekonkurenceschopný na tomto trhu.³⁴⁴ Země EHS v průběhu 70. let dramaticky snižovaly dovozy obilovin a masa z Argentiny, což byl natolik silný zásah do obchodní bilance země, že stát nutně musel hledat nová odbytiště.³⁴⁵

Nově se tak Argentina se svými produkty prosazovala v Japonsku, v Číně, v zemích Blízkého východu a v Mexiku. Tyto nové trhy, stejně jako ostatní latinskoamerické země, však nedokázaly plně absorbovat dlouhodobé omezení vývozu do zemí západní Evropy. Navíc Spojené státy a Kanada byly samy velkými exportéry zemědělských produktů a zde Argentina, i z politických důvodů, mohla jen těžko hledat větší odbyt.

Vojenská junta se tak částečně mezinárodně-politickou a ekonomickou situací dostala do situace, kdy rozvíjení obchodních vztahů se socialistickými zeměmi se stalo přirozeným cílem Galtieriho vlády a jeho ministra zahraničí Alemana. V obecné rovině silný antikomunistický ideologický náboj junty tak na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let ve veřejném prostoru téměř zcela vyčpěl, jak dokazují zprávy čsl. ZÚ v Buenos Aires.³⁴⁶

V roce 1982 nadále převládala silná protekcionistická opatření mající za cíl růst pozitivního salda obchodní bilance latinskoamerické země, pro dovozce pak zůstaly nepříjemnými důsledky devalvace pesu z předcházejícího roku. Ministr hospodářství, Aleman, měl za cíl aktivizovat národní průmysl a následně oživit další výrobní odvětví. Obchodní oddělení ZÚ z toho dovozovalo:

„Pro tuto politiku je potřebné mít zaručený odbyt pohotových vývozních fondů, které jsou bez problémů umístitelné na světových trzích. Velké naděje proto argentinští vývozci vkládají do vývozu do socialistických zemí. Jsou proto v případě SSSR připraveny též smluvní předpoklady, a to dohodami o odběru minimálně 4,5 mil. tun krmného obilí ročně a dohodou o nákupch masa v hodnotě 1 mld. dolarů v průběhu let 1981 – 85. Argentina rovněž podepsala řadu mezistátních dohod se socialistickými zeměmi, kterými se jednak

³⁴⁴ Po vstupu Španělska a Řecka do EHS se navíc Argentině zavřel i prostor pro vývoz některých druhů citrusů a ovoce. Srovnej. Irah KUČEROVÁ, Hospodářské politiky v kontextu vývoje EU, Karolinum, 2010.

³⁴⁵ NA, MZO nezpr. Argentina, Postoj Argentiny k novému ekonomickému řádu (k zemím třetího světa), b.d., s. 1 – 3; NA, MZO, nezpr. Argentina, Perspektivy ekonomických států Argentiny se socialistickými zeměmi, zejména se SSSR, b.d.; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46, Zpráva z jednání československé oficiální delegace, vedené ministrem zahraničního obchodu ČSSR soudruhem Ing. Bohumilem Urbanem CSc. v Argentině a Uruguayi ve dnech 1.–15. listopadu 1985.

³⁴⁶ NA, MZO, nezpr. Argentina, Perspektivy ekonomických států Argentiny se socialistickými zeměmi, zejména se SSSR, b.d., s. 1 – 3.

snažila získat mezinárodní politickou rehabilitaci po vojenském převratu v r. 1976 a v neposlední řadě vyřešit své vývozní problémy. Obrovské aktivum z obchodní výměny se ZST (země socialistického tábora, pozn. J. K.) v posledních 2 letech plně krylo deficit argentinské obchodní výměny s USA. “³⁴⁷

Ještě před vypuknutím války o Falklandské (Malvínské) ostrovy mezi Argentinou a Velkou Británií a následným embargem EHS na dovoz zboží, bylo čsl. FMZO zřejmá silná pozice socialistických zemí (zejména SSSR) co se týče argentinských vývozních možností. Vždyť sklizen roku obilí roku 1981 skončila z celých 66 % svého objemu v Sovětském svazu. Celkový podíl velmoci východu na argentinském exportu obilí pak měl činit 75 % a na vývozu kukuřice dokonce 90 %. Sovětský svaz se stal i největším odběratelem argentinského masa. Zájem argentinských podnikatelů i státních institucí na exportu do Východního bloku demonstruje i fakt, že byla nabízena celá řada úvěrů soukromými i státními bankami na vývoz masa do socialistických zemí včetně ČSSR.³⁴⁸

V oblasti velkých tendrů na dodávky investičních celků, Argentina v roce 1982 opětovně zavedla mezinárodní soutěže a již – vyjma jednoho případu – nepokračovala v zadávání zakázek tzv. napřímo, jak to bylo poměrně běžné na konci let sedmdesátých.

Konec roku 1982 patřil masovým stávkám a politickým požadavkům. Nejružnější skupiny a odborová sdružení po celý podzim a prosinec organizovaly protesty za politické změny a zejména za zlepšení životních podmínek. Vláda zažádala o překlenovací půjčku u MMF ve výši 2,15 mld. dolarů a o půjčku přesahující 1 mld. dolarů u newyorské Citibank.³⁴⁹

Z pohledu bilaterálních vztahů lze za důležité považovat, že 26. 11. 1982 byla předána do provozu argentinskému odběrateli vodní elektrárna Agua del Toro, na jejíž výstavbě se významně podílel čsl. průmysl. V prosinci 1982 byl po dlouhých jednáních konečně podepsán kontrakt mezi OZO Škodaexport a AyEE na dodávku čtvrtého bloku elektrárny Luján de Cuyo.³⁵⁰

³⁴⁷ Tamtéž, s. 2.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 3.

³⁴⁹ Celkové zadlužení Argentiny ke konci roku 1982 se rovnalo 40 mld. dolarů. Jediná položka, jež se na nenavyšování dluhu na začátku osmdesátých let pozitivně projevovala, byla aktivní obchodní bilance.

³⁵⁰ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 47, Oficiální návštěva ministra zahraničních věcí Argentinské republiky p. Dante Mario Caputa v ČSSR, 31. 5.–2. 6. 1987 – Československo-argentinské vztahy, květen 1987, s. 4;

5.2 Zahraňní obchod ĀSR s Argentinou v pojetí Āeskoslovenskch podniků zahraňnho obchodu (PZO, OZO)

Vvozn podnik, Ferromet, pokračoval i v 80. letech s dodávkami plechů, mj. pocnovnmi. Zmiňovan druh plechů se dobře na arg. trhu zavedl, i když Ferromet sám je oznaĀoval za výrobky „druhé kvality“. Ceny prodaných plechů se pohybovaly nad svtovm průměrem a z Āsl. strany byl nadále zájem o jejich dodávky arg. průmyslu. Naopak jako problematick se jevila oblast prodeje ušlechtil oceli. Za rok 1980 dodal Ferromet na arg. trh ocel v hodnot 5,8 mil. dolarů, Āimž o 400 tis. dolarů nesplnil roĀn plán. Hlavním důvodem nesch bylo zrušn dovozových licencí z arg. strany. Na jejich obnoven pracovala Škoda Platense spoleĀn s obchodním oddlenm Z. Od druhého pololetí 1980 tak leželo ve skladech hamburského prstavu zboží (ocel) za cca 400 tis. dolarů. Ocel nebylo možné nalodit do doby, dokud dovozní licence nebudou obnoveny. O naléhavosti situace psal delegát Ferrometu, Blaschke: „*Je to pro všechny úkolem Ā. 1, neboť nemůžeme ponechat tento stav dlouho, ztratili bychom trval odběratele i možnost plnit dan vývozní úkoly.*“³⁵¹

Ferrometu neoĀekval navýšení prodejů v roce 1981 z důvodu přetrvávající ekonomick stagnace v zemi. Dobře byla hodnocena spolupce se zastupitelskými a distribuĀnmi firmami na arg. trhu. Kromě Škody Platense zaslouží pozornost spoleĀnost TRAFUL, S. A., jež byla – jak zdroje uvádí – vedena lidmi „Āeskho původu“. V dokumentu je zmínka o jejich Āastch návštěvách ĀSSR a pražsk centaly Ferrometu zvlst. SpoleĀnost byla vysoce ceněna i pro pravideln poskytování konkurenĀn cenov dokumentace³⁵² a bylo doporuĀovno prohlubování vzjemn spolupce.³⁵³

Škoda Platense se na zaĀtku osmdesátých let mohla oprt hlavn o svou energetickou sekci a prodej vrobků Ferrometu. DistribuĀn kanály spoleĀnosti sahaly ař do provincií – Rosario, Córdoba, Mendoza a Baha Blanca. Byl zájem na rozšřen do provincií Noroeste a Litoral.³⁵⁴

NA, MZO, nezpr. Argentina, Pravideln msĀn zpráva o situaci v Argentině – listopad 1982, 2. 12. 1982, s. 1 – 3; NA, MZO, nezpr. Argentina, Pravideln msĀn zpráva o situaci v Argentině – prosinec 1982, 6. 1. 1983, s. 1 – 3.

³⁵¹ NA, MZO, nezpr. Argentina, CeloroĀn zpráva delegáta Ferrometu. Za rok 1980, 3. 3. 1981, s. 3.

³⁵² Prmrn ceny: pocínovaných plechů ĀSSR – II. jakost (440,- dolarů za tunu), konkurence – I. jakost (460,- dolarů za tunu); ORTN plechy ĀSSR (570 dolarů za tunu), konkurence (496,- dolarů za tunu).

³⁵³ NA, MZO, nezpr. Argentina, CeloroĀn zpráva delegáta Ferrometu. Za rok 1980, 3. 3. 1981, s.3 – 4.

³⁵⁴ Tamtř, s. 4 – 6.

Obchod Jablonexu v Argetině pokračoval dle vlastních slov delegáta úspěšně na začátku nového desetiletí. V pololetí roku 1980 měl podnik prodané zboží v hodnotě 3 855 513 v NOP. Podobné tržby byly očekávány i v druhém pololetí. Nejlepším vývozním produktem Jablonexu dlouhodobě byla bižuterie (typ 740) následovaná skleněnými borty, vánočními ozdobami a ohňovkami. Mezi další prodávané výrobky patřila bižuterie (typ 710), dropny, plastické borty a rokajl. Zbytek vývozu podniku tvořily hlavně knoflíky. Novým hlavním obchodním zástupcem na arg. trhu pro prodej výrobků z Jablonce nad Nisou se stala společnost Novra.³⁵⁵

Oblastí, kde československý průmysl již v 70. letech jednoznačně technologicky zaostával, byla výroba obráběcích strojů. Bez jakýchkoliv servítek o technické zaostalosti informuje Jaromír Blaschke, delegát Ferrometu a osoba zodpovědná za zpracovávání arg. trhu v oblasti obráběcích strojů. Blaschkeho zpráva se materiálu FMZO dostalo díky Danielu Lhotskému, vedoucímu obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires, který předtím dlouhodobě zastával funkci vedoucí oddělení Latinské Ameriky FMZO. Lhotský poslal kopii zprávy - původně určenou pro vedoucího odbytu TOS Varnsdorf – tehdejšímu vedoucímu oddělení Latinské Ameriky FMZO, Vladimíru Horákovi se slovy, že z přiložené zprávy „pozná trpkou pravdu“.³⁵⁶

„Trpkou pravdou“ se myslelo zaprvé rozbití původně zamýšlených exponátů na veletrh v Buenos Aires – FIMAQH 80. Tyto stroje (vodorovná vyvrtávačka WHN 13.8 s NS 250 a silně zkorodovaný BOC 63 / 3000) byly natolik poškozeny při přepravě, že nemohly být vystaveny. Druhou “trpkou pravdou“ a to o dost závažnější byla neudržitelná pozice (ne)prodávaných čsl. obráběcích strojů z důvodu technické zaostalosti.

„Je politování hodné a nevím jak ještě jinak to hodnotit, že prakticky již zde s našimi číslicově řízenými stroji, tedy i s vodorovnými vyvrtávačkami dále neuspějeme. Prakticky skončila éra našich NC (numerických, pozn. J. K.) strojů vybavených TESLOU a našimi pohony. Příčiny jsou známy. Vysoká poruchovost systémů, zvláště ve zdejších klim. podmínkách, neuvěřitelně častá poruchovost selaynů v odměř. soustavách, poruchy stejnosměrných pohonů od regulátorů až po samotné stejnosměrné motory... Vyvrtávačky

³⁵⁵ NA, MZO, nezpr. Argentina, Hodnocení práce OBO v Buenos Aires za I. pololetí 1980 a úkoly na II. pololetí 1980, 29. 7. 1980, s. 2.

³⁵⁶ NA, MZO, nezpr. Argentina, Informace od D. Lhotského adresovaná V. Horákovi, 8. 7. 1980.

WHN 9B zde nemají šanci, jsou jak jsme již několikrát hodnotili technicky zaostalé. Z provozu těchto typů jsme dobré reference nezískali, naopak.“³⁵⁷

Další vývozní podnik, Motokov, překonal své velké problémy s vývozem na arg. trh z 60. a první poloviny 70. let a opět se začal výrazněji podílet na čsl. vývozu. Celková realizace za rok 1980 byla splněna dokonce na 310 %, neboli vývoz dosáhl výše 588 tis. dolarů. Tento relativní úspěch, i když zanedbatelný ve srovnání s ostatními PZO, byl způsoben dodávkou 94 kusů traktorů, které se do Argentiny dostaly ze skladů Motokovu v Belgii, Anglii a Dánsku a s jejich prodejem v latinskoamerickém teritoriu nebylo počítáno. Dovozen výrobků Motokovu na arg. trh se v roce 1980 zabývaly tři společnosti – afilace Transakty Škoda Platense, firma Máquinas agrícolas a společnost Distribuidora Automotriz del Plata.³⁵⁸

Afilace Škoda Platense prodávala tyto dodávky Motokovu: motocykly, náhradní díly a příslušenství k motocyklům, zapalovací trysky, zapalovací svíčky a řetězy. Škoda Platense dosáhla celkového obratu za rok 1980 ve výši 2 666 749 dolarů. Celkem Škoda Platense za zmíněný rok prodala prostřednictvím své distributorské sítě 1 365 motocyklů sedmi typů: Jawa Babetta,³⁵⁹ CZ 250 / 471 Sport Rally, Jawa 350, CZ 125 / 511, MX 250 / 997, CZ 250 Enduro, Jawa DT 500 / 894. Nejlepším prodejním měsícem byl říjen a nejlépe se dařilo prodejem Babetty.³⁶⁰ Celková prodejní cena činila téměř 5 mil. pesos, což odpovídalo cca 2,5 mil. dolarů.³⁶¹

Největší čsl. afilace prováděla vylepšení motocyklů s cílem lepších prodejů na arg. tržů. Dodatečně tak např. chromovala blatníky, nosiče, vylepšovala nádrže, nebo montovala koncová světla. Zároveň musela afilace odstraňovat nedostatky nekvalitní výroby a

³⁵⁷ NA, MZO, nezpr. Argentina, Informace o FIMAQH 80 – Zpráva od J. Blaschkeho (delegáta) J. Dolejšovi (vedoucímu odbytu TOS Varnsdorf), 2. 7. 1980, s. 1.

³⁵⁸ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Motokov, únor 1981, s. 1; AMZV, f. Porady kolegia 1953 – 1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině – Československo-argentinské vztahy, 23. 7. 1988, s. 1 – 3.

³⁵⁹ Jednalo se o dovozy z Uruguaye od smluvního výrobce Jawy. Tato „Babetta“ však kvalitou „zdaleka neodpovídala naší kvalitě“ viz NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Motokov, únor 1981, s. 7.

³⁶⁰ Viz příloha 3 „Tabulka cen konkurence“.

³⁶¹ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Motokov, únor 1981, s. 2 – 3.

expedice, kdy např. musela na vlastní náklady zprovoznit zoxidované motocykly Jawa a ČZ. Přestože Škoda Platense měla výrazný vliv na lepším prodeji čsl. motocyklů na arg. trhu (nárůst prodeje oproti roku 1979 o 359 %),³⁶² potýkala se s výraznými finančními problémy. Obchod a filace byl založen výhradně na bázi úvěru, a to nejen ve vztahu k Motokovu, ale i k ostatním čsl. OZO, s nimiž spolupracovala. Platební schopnost na začátku 80. let nebyla dobrá a již od konce let 70. musela být zabezpečována dotacemi Československé obchodní banky.³⁶³

Propagaci motocyklů Jawa a ČZ byla věnována velká pozornost. Každý měsíc byla jedna strana sportovního měsíčníku MOTO věnována čsl. značkám díky předplacení stránky Škodou Platense. Dále běžela po tři měsíce reklama na motocykly tuzemské výroby v arg. rozhlase. Pořádala se oficiální testování a veřejné závody, v nichž čsl. motocykly porážely i japonskou konkurenci (závody Spidway v Buenos Aires). Pravidelně byly motocykly vystavovány na veletrzích a v roce 1979 získal čsl. stánek s motocykly první místo na výstavě Ferionoa 79 a to před japonskou značkou Honda. Veletrhy se využívaly i ke společným setkáním výrobce, zástupce a prodejců v provinciích, kteří na oficiální večeri placené Škodou Platense soutěžili o motocykl Babetta.³⁶⁴

Vztahy mezi Motokovem a čsl. afilacemi nebyly nikdy zcela nekonfliktní. Jen vzpomeňme „macešský“ vztah Motokovu k TAR letech šedesátých a sedmdesátých. Ne zcela ideální postoj byl zaujat i ke Škodě Platense. Její finanční problémy však byly nezpochybnitelné: „*Obchodní činnost mezi zástupcem Škoda Platense a OZO Motokov po velmi labilním vztahu v roce 1979, který byl zapříčiněn neustálým odkládáním platby dlužné částky 90.000 dolarů se zdá, že v roce 1980 jejím zaplacením v březnu 1980 se tento vztah ustálil na určité kompromisní hladině.*“³⁶⁵

Motokov byl směrem k arg. trhu velmi aktivní v roce 1980. Dokládají to minimálně tři služební cesty do Argentiny středně postavených pracovníků v rámci podniku. Vrcholná

³⁶² OZO myslel svou expanzi s čsl. motocykly na arg. trh velice vážně, proto v roce 1980 dobudoval speciální „sekcí motocyklů“, jejíž chod byl zabezpečen deseti osobami. V roce 1980 měl Motokov zajištěn odbyt u více než sta prodejců motocyklů po celé Argentině.

³⁶³ Tamtéž, s. 5.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 7 – 8.

³⁶⁵ Tamtéž, s. 8.

návštěva se pak odehrála mezi 11. a 15. červencem 1980, kdy Argentinu navštívil generální ředitel Motokovu, J. Machaj. Jednání v Buenos Aires bylo vedeno třemi základními tématy:

- 1) prodej traktorů Zetor v Argentině
- 2) hledání dalších možností vývozu do teritoria
- 3) výhradní zastoupení prodeje motocyklů Jawa a ČZ afilací Skoda Platense

Po celé řadě jednání se Motokov přiklonil ke spolupráci se stejným partnerem, který již čsl. traktory prodával v Uruguayi – s panem Rovattim. Podepsán byl dokument, v němž byly uvedeny zaváděcí ceny traktorů na argentinském trhu včetně konkrétních technických specifikací. Byla založena nová distributorská společnost – Máquinas Agrícolas. Po jednání generálního ředitele Motokovu se na začátku roku 1981 vydala do Argentiny pracovníci Motokovu – Šafrata a Malý – aby dále dohlédli na práci nově založené společnosti a plnění dohod z Buenos Aires a z jednání s Rovattim v Praze.³⁶⁶

Motokov zamýšlel v Argentině prorazit i s osobními vozy Škoda. První jednání s firmou Tensa však nebyla úspěšná, a tak o několik měsíců později došlo k jednáním na základě nabídky dvou soukromých osob – Florese a Cafiera a firmou Escobar z provincie Chaco. Nabídnutý materiál navrhoval prodej 2 000 ks automobilů. Později Motokov s arg. stranou dohodl na dodávkách 1 850 ks automobilů v roce 1981 a 5 750 ks automobilů v roce 1982. Na začátku roku 1981 byl podepsán protokol, na jehož základě byla vytvořena nová společnost (zástupce) se názvem Distribuidora Automotriz del Plata S. A. Na základě nově kontrahovaných vývozních položek (traktorů a automobilů) žádal Motokov o posílení obchodního oddělení ZÚ o jednoho ekonomického a jednoho technického pracovníka. Další osoby se předpokládaly do oblasti servisní činnosti vozidel. V říjnu 1981 se taktéž na výstavě Feriona 81 měly vystavovat traktory Zetor, od jejichž prodejů na arg. trhu si Motokov hodně sliboval.³⁶⁷

Pro OZO Merkuria byl rok 1980 rokem přímo rekordních prodejů. Prodala nejvíce zboží na arg. trhu v celé své historii a to i díky vyhlášené liberalizaci trhu vojenskou juntou v roce 1978. Liberalizace znamenala postupné snižování celních poplatků. Právě u zboží dovážené Merkurii se celní poplatky vztahovaly na celé portfolio a v roce 1980 se plošně snížily. Příčinou vysokých prodejů bylo široké prodejní portfolio výrobků a kvalitní rozsáhlá distributorská síť. Hlavně z výše zmíněných důvodů se podařilo plán prodeje na rok 1980

³⁶⁶ Tamtéž, s. 9 – 11.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 11 – 13.

(1,82 milionů dolarů) překonat a splnit jej „na 148,2 %“. Nárůst prodeje vůči roku 1979 činil 62%. Pracovníci Merkurie neočekávali zásadní změnu trendu liberalizace s nástupem generála Violy na nejvyšší post.³⁶⁸

Za problematické z obchodního pohledu byla považována „velká invaze“ výrobků čínské výroby na arg. trh, zejména pak budíků (až 50 tis. měsíčně). Tyto budíky byly velmi levné a zároveň svou kvalitou nijak zvlášť nezaostávaly za budíky dodávané Merkurii, tedy značkou PRIM. Naopak budíky tuzemské výroby, jež si vydobily skvělé jméno na arg. trhu již v roce 1954, nyní trpěly velkou poruchovostí,³⁶⁹ což mělo vliv na zhoršení jména a tím i nezájem arg. distributorů o nákup větších sérií.³⁷⁰

Velice dobře byl hodnocen prodej ručního náradí včetně elektrického, sportovních zbraní, střeliva, zvětšovacích přístrojů a čsl. mikroskopů.³⁷¹ Stagnací si naopak procházel prodej smaltovaného nádobí.

Pro Merkurii pracovali na arg. trhu čtyři zástupci: pan Barrera (firma Novra), pan Beneš s panem Bächerem (firma Traful) a pánové Bergman a Planas (firma BER-PLAS). Nejvýznamnějším partnerem Merkurie však byla společnost Pedro Klein.³⁷² Dlouholetá spolupráce s touto společností probíhala velmi intenzivně. Delegát Merkurie, Josef Karas, však ve zprávě projevil určitou pochybnost nad její perspektivou, jelikož pokročilý věk „nosného muže této firmy, pana Kleina,“ si přes nezpochybnitelnou vitalitu vybíral jistou daň „v pokročilé zapomětivosti“. Otázkou tak bylo, zda společnost Pedro Klein může

³⁶⁸ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Merkuria, únor 1981, s. 1; AMZV, f. Porady kolegia 1953 – 1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině – Československo-argentinské vztahy, 23. 7. 1988, s. 3.

³⁶⁹ V roce 1980 se podařilo do Argentiny prodat budíky PRIM v celkové částce 120 tis. dolarů. Zvažoval se prodej i náramkových hodinek téže značky.

³⁷⁰ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Merkuria, únor 1981, s. 2, 10.

³⁷¹ Mikroskopy se dařilo prodávat v celkovém v úhrnu za cca 180 – 200 tis. dolarů ročně.

³⁷² Kontakty mezi partnery se udržovaly velmi úzké, jak to konec konců teritorium Latinské Ameriky vyžaduje. Ve zprávě je i zmínka o oslavě 80. narozenin majitele a ředitele stejnojmenné firmy Pedra Kleina. Vedoucí obchodního oddělení ZÚ osobně poděkoval za dlouholetou spolupráci a předal oslavenci věcný dar a děkovný dopis ZÚ ČSSR v Buenos Aires. Děkovný dopis byl Pedru Kleinovi zaslán i vedením OZO Merkuria.

v budoucnu existovat i bez Pedra Kleina a bylo doporučeno, aby OZO sledovala další potencionální vhodné distributory.³⁷³

Společnost Novra nebyla hodnocena tak kladně jako společnost Pedro Klein. Majitel společnosti, Barrera, byl líčen jako „údajný chilský politický emigrant“, který se v Buenos Aires od počátku usídlil na nejluxusnější adrese – v ulici Florida. Barrera se měl údajně před arg. zákazníky představovat jako exkluzivní zástupce čsl. OZO, aniž by to byla pravda, a nabízet přenechání domnělé exkluzivity za úplatu. Touto záležitostí se zabývalo jak vedení Merkurie, tak vedoucí obchodního oddělení ZÚ, Lhotský. Barrera navštěvoval ČSSR cca čtyřikrát ročně a delegát Merkurie pro zřejmou nedůvěru k jeho osobě žádal, aby veškerá jednání vedená v tuzemsku, ať už na FMZO, na vedení Merkurie, nebo v továrnách, byla zaznamenávána a kopie záznamů rozesílána všem čsl. reprezentantům přicházejícím do styku právě s Barrerou.³⁷⁴

Pánové Bächer a Beneš ze společnosti Trafal byli považováni za seriózní partnery. Určitou nevýhodou byla jejich úzká specializace na prodej zvětšovacích přístrojů, promítacích strojů, mikroskopů a hlavně audiopřístrojů.³⁷⁵

Firma Ber-Plas se zabývala distribucí a prodejem hodinek, hodin a budíků. Právě budíky PRIM byly prodávány Argentincům prostřednictvím této společnosti. Společnost byla považována za solidní a další spolupráci s ní nic nebránilo až na fakt, že kvalita čsl. budíků³⁷⁶ neodpovídala kvalitě prodávané konkurence.³⁷⁷

Na začátku 80. let středně vysoce postavení pracovníci Merkurie (ale i jiných OZO) navštěvovali arg. potencionální obchodní partnery jakožto „cestovatelé“. Kromě stálého

³⁷³ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Merkuria, únor 1981, s. 3 – 4.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 5.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 5.

³⁷⁶ Kromě tohoto problému si Merkuria stěžovala – podobně jako všechny ostatní OZO – na naprostý nedostatek jakýchkoliv propagačních materiálů: „*Velmi závažným nedostatkem je několikrát urgovaný a propagační materiál ve formě kalendářů, diářů, klíčenek a ostatních drobností. Je překvapující, že do dnešního dne (a je únor 1981) žádný ze zástupců ani delegát obchodního odd. neobdrželi ani jeden kalendář. Jsou nám známá úsporná opatření doma, ale stálo by za zamýšlení... I tato část propagace je v argentinské, teritoriu víc než nutná zejména pro stále se stupňující konkurenční boj, při kterém máme za úkol i zvyšovat náš vývoz.*“ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Merkuria, únor 1981, s. 6.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 5 – 6.

obchodního delegáta konkrétního OZO, tak z Prahy vyjížděli zaměstnanci jednotlivých obchodních skupin v rámci OZO na konkrétní misi. V roce 1980 byla taková cesta z Prahy zorganizována za účelem rozvoje obchodu s řemeslnickými nástroji, dřevo-nástroji a pilami. Tato cesta údajně zajistila předobjednávky na rok 1981 a poskytla zpětnou informaci od zákazníka výrobnímu závod, jenž mohl lépe zaměřit svůj výrobní program. Další služební cesta byla zaměřena na rozvoj obchodu s ručním elektrickým nářadím. Vývozní kategorie Merkurie tvořily vyjma již jmenovaných: nože, nůžky, stěrky, zámky, sportovní a lovecké střelivo.³⁷⁸

Cena posledně zmiňované položky se stala předmětem stížnosti ze strany arg. společnosti ORVEA, jež obvinila Merkuriu z dumpingových cen sportovního a loveckého střeliva. Ministerstvo hospodářství vyhovělo tomuto nařčení a po dobu šesti měsíců byl určen cenový ukazatel pro výpočet cel a daní. Tato úspěšná akce z pohledu arg. konkurence měla za následek „veřejné odsouzení“ čsl. praktik při vytváření cen u střeliva v celonárodních denících. Nadto existoval spor mezi ČSSR a společností Giacomi o ochrannou známku „Sellier y Bellot“ na tamějším trhu. Giamoci úspěšně napadla registraci značky u arg. institucí a v prvních letech 80. let nebylo o osudu ochranné známky jasno.³⁷⁹

OZO Merkuria se díky svému historickému obchodnímu výsledku za rok 1980 chystalo využít dobré situace a zaujmout arg. odbornou i laickou veřejnost na mezinárodním veletrhu Ferinoa 81. Cílem bylo získat větší prostor v rámci expozice ČSSR pro Merkurii oproti rokům předešlým, kdy se s jednotlivými produkty podniku prezentoval pouze oficiální zástupce na arg. trhu.³⁸⁰

Další významný podnik v obchodu s Argentinou, Koospol, pokračoval převážně v dovozech vína a vybraných druhů subtropického ovoce. K pololetí 1981 bylo v oblasti dovozu kontraktováno zboží v hodnotě 201.883 tis. Kčs OP / VRCV a již realizováno za 90.966 tis. Kčs OP / VRCV. Nadále se dovážely i pokrutiny, šroty³⁸¹ a rostlinný olej. Jedinou částečně novou položkou v dovozu bylo 3 tis. tun mořských ryb a předpokládal se

³⁷⁸ Tamtéž, s. 7 – 10.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 12 – 13.

³⁸⁰ Tamtéž, s. 13 – 14.

³⁸¹ Jednalo se o slunečnicové šroty v peletách. V roce 1981 ČSSR zakoupila 11 tis. tun tohoto zboží.

dovoz tabáku ve výši cca 755 tun. V oblasti vývozu bylo k pololetí 1981 nasmlouváno zboží za 673 tis. Kčs OP / VRCV a realizováno to samé množství.³⁸²

S Koospolem úzce spolupracovala v mezinárodním obchodu s potravinami čsl. afilace, Škoda Platense, resp. její potravinářská sekce. Dovozový plán zboží na první pololetí 1981 pro tuto afilaci byl nastaven takto: 141.120,- tis. Kčs OP / VRCV. Skutečně realizováno bylo 90.966,- tis. Kčs OP / VRCV. FMZO se od druhé poloviny 70. let pravidelně zajímalo o arg. produkci a vývoz ovoce – citrusů, rýže a nejpozději v první polovině let 80. se k tomu přidal živý zájem o vývoj arg. rybníkářství a o cenu mořských ryb. Živě sledována byla problematika jakosti citrónů, jichž se ČSSR stala významným odběratelem v letech 1981 - 1982. Naopak v oblasti vývozu patřily mezi důležité a tradiční tyto položky: pivo, slad, šunka a cukrovinky. Čsl. dovozy zemědělských surovin a potravin byly prakticky po celé sledované období (1945 – 1989) vázané na export čsl. strojírenských zařízení do Argentiny.³⁸³

Pro OZO Československá Keramika nebyl arg. trh nikdy prioritou, nicméně prodávaly se zde malé série výrobků tzv. elektroporocelánu, užitkového porcelánu a kamenin a v neposlední řadě brusiva (brusné kotouče a kameny, montované kotouče). Roční objemy prodeje se pohybovaly většinou v desítkách tisíc dolarů.³⁸⁴

Luděk Pokorný, vedoucí obchodního oddělení ZÚ v Buenos Aires, na začátku 80. let navrhl OZO Metalimex a Kerametal dovoz koncentrátů barevných kovů do ČSSR. Tento návrh sledoval především možnosti zvýšení vývozu strojírenských výrobků do Argentiny, jelikož u obchodů se nadále oběma stranami sledovala velmi bedlivě vzájemná obchodní bilance a cílem bylo ji mít vyrovnanou. Tento obecný zájem byl ještě o něco silnější na argentinské straně, která se snažila silně krátit dovozy, bylo-li to jen trochu možné. Dále návrh sledoval snížit závislost čsl. ekonomiky na vývoji cen komodit na světových burzách, za jejichž ceny Československo standardně koncentráty kovů nakupovalo.³⁸⁵

³⁸² NA, MZO, nezpr. Argentina, Pololetní informace pro obchodní oddělení v zahraničí – KOOSPOL, 24. 7. 1981, s. 1 – 2.

³⁸³ Tamtéž, Příloha věnovaná činnosti Škoda Platense, s. 1 – 2.

³⁸⁴ NA, MZO, nezpr. Argentina, Pravidelná situační zpráva – Československá Keramika, 25. 6. 1981, s. 1-2.

³⁸⁵ NA, MZO nezpr. Argentina, 18. 2. 1982; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46–47; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině, 23. 7. 1988, s. 7.

5.3 Výstavba elektráren skrze technickou pomoc

V letech 1978 a 1979 se finalizoval argentinský energetický plán,³⁸⁶ jenž přirozeně velmi zajímal ČSSR.³⁸⁷ Plán předpokládal vypisování mezinárodních soutěží na více než 25 elektráren (převážně vodních). Vítěz měl dodat zařízení tzv. na klíč a bylo předpokládáno financování pomocí dlouhodobých úvěrů (na cca 12 - 15 let). Později argentinskí představitelé žádali i co největší zapojení národního průmyslu do výroby. Škodaexport v polovině roku 1978 upravoval svou nabídku z roku 1977 na dodání elektrárny Alicurá. Podmínky tendru rozdělovaly nabídku na čtyři části: turboústrojí, generátory, elektrickou část a stavební část. Dodavatel měl zajistit stavbu „na klíč“ a zajistit finanční úvěr. Zároveň bylo v druhé polovině roku 1978 rozhodnuto sekretariátem energetiky o dokončení tepelné elektrárny Luján de Cuyo konsorciem Škodaexport – Sade ve spolupráci s argentinským podnikem AyEE.^{388 389}

Argentinskou stranou zvažována výstavba závodu na výrobu turbín se čsl. ZÚ zdálo jako projekt, který v tehdejší ekonomické situaci Argentiny neměl šanci na realizaci zkrátka proto, že Argentina si nemohla takový projekt finančně dovolit a bylo téměř vyloučeno, že by někdo zveřejnil takovou investici zajistil.

V roce 1979 čsl. ministerstva zahraničních věcí a zahraničního obchodu společně připravovaly koncepci technické pomoci rozvojovým zemím (dále jen koncepce). Koncepce měla být platná pro roky 1981 – 1985 (součást 7. pětiletky). Do této koncepce byly zahrnuty pouze ty země Latinské Ameriky, které patřily mezi potencionální příjemce technické pomoci ze strany ČSSR. Šlo o různorodou skupinu států – od Argentiny ovládané vojenskou juntou po novou radikálně levicovou vládu v Nikaragui, jež nahradila Somozův režim. Dále tato koncepce počítala s Bolívií, Guayanou a Jamajkou. ČSSR tyto státy zahrnula do své

³⁸⁶ Viz příloha 4 „Upřesněný návrh dlouhodobého energetického plánu Argentiny“.

³⁸⁷ V souvislosti s novým energetickým plánem Argentiny žádalo obchodní oddělení ZÚ, aby ve druhém čtvrtletí roku 1979 dorazila do Buenos Aires delegace FMZO vedená náměstkem ministra. Jednalo se o snahu využít situace k dohodnutí rozsahu čsl. účasti na výstavbě argentinských energetických kapacit.

³⁸⁸ V roce 1979 se ČSSR měla kontrahovat dodávky, nebo již ukončila dodávky energetického zařízení pro tyto elektrárny: Agua del Toro, Los Reyunos, Güemes, Luján del Cuyo, Luján del Cuyo „rozšířená“ a YPF la Plata.

³⁸⁹ NA, MZO nezpr. Argentina, Energetický plán Argentiny, 6. 7. 1978, s. 1 – 2; NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, Koncepce technické pomoci RZ na léta 1981 – 1985, 1979, s. 1.

koncepce proto, že více či méně všechny jejich politicky různorodé vlády jevíly zájem o obchodní a ekonomické vztahy s Československem:

*„Také ČSSR má zájem na rozvoji vzájemných ekonomických a obchodních styků s nimi, a to jak z hlediska existujících možností pro čs. vývozy, tak z hlediska zajišťování dlouhodobých potřeb čs. ekonomiky v oblasti surovin a základních materiálů, včetně zemědělských produktů.“*³⁹⁰

V rámci koncepce a dohody o vědecko-technické spolupráci FMZO počítalo – po nutném vyjasnění představ argentinské strany³⁹¹ – s vysláním asi 6 expertů do teritoria mezi lety 1981 a 1985 (ostatní spolupráce na komerční bázi). Mělo se jednat o experty z oblasti školství, zdravotnictví a zemědělství. Českoslovenští veterinární experti se měli podílet na boji proti chorobám dobytka, lepší reprodukci dobytka a zkvalitňování jejich chovu. V medicínské oblasti se uvažovalo o spolupráci v oblasti gynekologické a v porodnictví. Vyslání učitelé pak měli argentinským kolegům pomáhat se zdokonalováním školského systému a přípravou učebních textů. Dále koncepce zaštiťovala *„poskytování stipendií, společné studium experimentálních projektů vědeckého a technického charakteru; zřizování technicko-pedagogických dokumentárních středisek; jakékoliv jiné činnosti vědecko-technické spolupráce.“*³⁹²

Veškeré obchodní a technické dohody měly z pohledu ČSSR směřovat zejména k naplnění vývozních cílů. Mezi lety 1981 a 1985 se mělo pokračovat v prodeji investičních celků (hlavně v energetice) a zařízení pro výrobu stavebních hmot, jakými byly cementárny a keramičky. V oblasti dodávek „kusového strojírenství“ byl důraz kladen na prodej obráběcích, textilních, koželužských a grafických strojů s vyšší přidanou hodnotou – tzn. numerické stroje, automatizované linky apod. Na dovozní straně měly být vytvářeny

³⁹⁰ NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, Koncepce technické pomoci RZ na léta 1981 – 1985, 1979, s. 1; NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, 1979, s. 1.

³⁹¹ Dle dokumentů FMZO vojenská junta nepřístupovala aktivně k naplňování dohody, ačkoli na straně ČSSR byl zájem na jejím plnění. Spíše neformální byl argentinský zájem o vyslání několika čl. odborníků v oblasti veterinární medicíny a gynekologie.

³⁹² NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, Koncepce technické pomoci RZ na léta 1981 – 1985, 1979, s. 2; NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, 1979, s. 3.

podmínky k většímu nákupu argentinských polozpracovaných a hotových výrobků, jak vyplynulo ze závazků ČSSR v reversálních dopisech, podepsaných ministrem Barčákem v prosinci 1978 v Buenos Aires.³⁹³

5.4 Obchodní vztahy ve znamení energetiky

V listopadu 1980 vykonal ministr zahraničního obchodu ČSSR cestu do Argentiny a Brazílie. Barčák vedl oficiální jednání za čs. vládní delegaci. V téže době se delegace FMZO zúčastnila jednání v Uruguayi. V Brazílii se podařilo uzavřít kontrakt na dodávku zařízení až v objemu 40 % dodávaného celku elektrárny Jorge Lacerda (300 MW) v Santa Catarině. ČSSR se zároveň zavázala dlouhodobě odebírat brazilskou železnou rudu.³⁹⁴

Andrej Barčák se zúčastnil jednání Smíšené československo-argentinské obchodní komise. Argentinskou delegaci vedl sekretář pro zahraniční obchod, Alejandro Estrada. Bylo dojednáno a podpisy obou mužů stvrzeno, že „ČSSR obdrží jako přímý obchod vybudování 4. bloku 1 x 125 MW pro TC Lujan de Cuyo.“ Jak bylo zmíněno výše, veškeré přímé zadávání zakázek bylo arg. stranou podmíněno rozšířením dovozu netradičních produktů z Argentiny a podílem arg. průmyslu na výstavbě energetických kapacit. Výstavba elektrárny v čsl. režii se dokonce dostala do mezistátní dohody „Acta Final“, což výrazně zvyšovalo šance na její pozdější realizaci³⁹⁵ právě Škodaexportem.³⁹⁶

Na začátku roku 1980 vypracovalo obchodní oddělení ZÚ ve spolupráci s energetickou sekcí Škody Platense a zaměstnanci Škodaexportu energetický plán rozvoje Argentiny až do roku 2000. Přehledový materiál sloužil k lepší orientaci v energetickém sektoru Argentiny a k určení priorit, na které se mělo ČSSR do budoucna v teritoriu zaměřit.

³⁹³ NA, MZO nezpr. Argentina, Podklady pro vypracování Koncepce technické pomoci RZ – Ostatní země oblasti Latinské Ameriky, Koncepce technické pomoci RZ na léta 1981 – 1985, 1979, s. 2 – 3.

³⁹⁴ NA, MZO nezpr. Argentina, Zpráva o jednání československé vládní delegace v Argentině a Brazílii a delegace FMZO v Uruguayi ve dnech 16. – 26. listopadu 1980, s. 1.

³⁹⁵ Naopak zklamání panovalo ve Škodaexportu a na obchodním oddělení ZÚ v Buenos Aires po vládním rozhodnutí, že vodní elektrárnu Las Maderas postaví arg. společnost PESCARMONA za licenční spolupráce se švýcarskou firmou. Přestože se Škodaexport se svou nabídkou umístil jako první v pořadí, zakázka byla přiřknuta poslednímu v pořadí – právě zmiňované arg. společnosti.

³⁹⁶ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Škodaexport, únor 1981; AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46–47; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině, 23. 7. 1988, s. 7.

plán naznačoval další možné využití vodních zdrojů Argentiny pro výrobu elektřiny a dále se zamýšlel nad energetikou Argentiny po využití všech svých příznivých hydrologických podmínek nad dalšími způsoby získávání energie.³⁹⁷

Rok 1980 byl z obchodního pohledu hodnocen velmi dobře. Dařilo se hlavně Škodaexportu, jenž přesáhl svůj plán vývozu a prodal zboží v hodnotě přesahující 114 mil. VRCV. V tomto roce se nacházelo v určitém stádiu rozpracovanosti pět elektráren dodávaných tuzemským podnikem (většinou ve spolupráci s místní firmou). První dodávkou byla vodní elektrárna Agua del Toro (2 x 60 MW). Konsorcium ORMAS, které se na stavbě také podílelo, mělo mít údajně problémy na svém dodavatelském úseku, a tak uvedení obou turbín do provozu bylo dosunuto až na rok 1982. Dalším projektem Škodaexportu byla vodní elektrárna Los Reyunos, jež se začala budovat až na začátku roku 1981.³⁹⁸

Jako technicky i ekonomicky zajímavá se jevila výstavba tepelné elektrárny Lujan de Cuyo o výkonu 1 x 125 MW. I tato elektrárna byla čsl. stranou budována tzv. na klíč ve spolupráci s argentinskými subdodavateli. Během výstavby se projevíly problémy s dodržováním harmonogramu, který měl dodat Škodaexport:

„Z toho vyplývá, že v projekci ŠKODA nebylo přistoupeno k této závazné kontrakční podmínce seriózně, což nyní způsobilo velmi kritickou situaci... Termíny dodávek... jsou absolutně nevyhovující a zabraňují splnění termínů montáže a uvedení do provozu dle kontraktu...“³⁹⁹

O celé věci byl při své „inspekční návštěvě“ rozestavěné elektrárny v listopadu 1980 informován i ministr zahraničního obchodu, Barčák, jenž byl i informován o reálné možnosti placení penále ve výši cca 12 mil. dolarů čsl. stranou za nedodržení termínu výstavby. Naopak jako uspokojivý byl hodnocen průběh výstavby tepelné elektrárny Güemes o výkonu 2 x 60 MW. Podobně pozitivně byla hodnocena výstavba tepelné elektrárny La Plata. Jediná výtka směřovala k YPF kvůli nezajištění montážního materiálu a mostového jeřábu v daný

³⁹⁷ OZO Škodaexport byl aktivní i na poli veletržním. Již v 70. letech prezentoval své technologie na veletrhu argentinského severu – FERINOA.

³⁹⁸ NA, MZO, nezpr. Argentina, Zpráva obchodního oddělení za II. pololetí 1980 – OZO Škodaexport, únor 1981.

³⁹⁹ Tamtéž.

termín. Škodaexport taktéž pokračoval v dodávkách náhradních dílů a revizí dříve dodaných děl – tepelných elektráren Santa Rosa (3 x 8 MW) a Rio Turbio (2 x 7,5 MW).⁴⁰⁰

5.5 Vzájemný obchod ve znamení argentinské ekonomické a politické liberalizace

Dosavadní obchodní dohody mezi ČSSR a Argentinou nebyly zpochybňovány ani nově příchozí civilní vládou v Buenos Aires. V létě 1984 přijel do Prahy na služební cestu náměstek ministra energetiky Conrado Storani, jehož přijal předseda čsl. vlády Lubomír Štrougal.. Na VIII. zasedání smíšené komise konané v říjnu 1984 v Praze, kterou vedl náměstek ministra pro zahraniční obchod Nestor Stancanelli, byla dohodnuta účast Škodaexportu na výstavbě tepelné elektrárny v Comodoro Rivadavia (75 MW) a kooperace na výrobě lokomotiv, trolejbusů, jakož i spolupráce na třetích trzích (cementárna v Bolívii).⁴⁰¹

Československo pro rok 1984 výrazně zvýšilo dovoz z Argentiny. Za zcela výjimečné v kontextu delšího období lze označit argentinské dodávky šrotu a kukuřice. FMZO očekávalo, že tyto nákupy budou kompenzovány zvýšeným vývozem investičních celků, což se kvůli snad v historii Argentiny nevídaným zahraničním dluhům země nepodařilo naplnit. Demokratická arg. vláda sáhla k tvrdým protekcionistickým opatřením za účelem zvrácení pasivní obchodní bilance. Československý vývoz se tak v letech 1984 a 1985 znatelně propadl.

Na podzim roku 1985 se uskutečnila v Argentině schůzka mezi ministrem paliv a energetiky Vlastimilem Ehrenbergerem a hlavou státu, prezidentem Alfonsínem. V listopadu 1985 se v Buenos Aires konalo IX. zasedání smíšené komise pro obchodní spolupráci a II. zasedání komise pro vědecko-technickou spolupráci. Delegaci ČSSR vedl ministr zahraničního obchodu Bohumil Urban. Ministr v Argentině dále jednal s prezidentem, se svými ministerskými protějšky a zástupci provincií. Jednání se účastnili i zástupci podniků veřejného i soukromého sektoru. Ehrenberger kladl při jednáních důraz na vylepšení vzájemné obchodní bilance, tj. udržení čsl. dovozů a znatelné navýšení čsl. vývozu. Ministr se snažil oživit účast Škodaexportu na již dříve schválené výstavbě tepelné

⁴⁰⁰ Tamtéž.

⁴⁰¹ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 45, Hodnocení činnosti ZÚ Buenos Aires za rok 1984, 26. 3. 1985, s. 5 - 6.

elektrárny v Comodoro Rivadavia Dalším zájmem bylo, aby se Technoexport podílel na dodání továrny na výrobu umělých hnojiv v provincii Salta.⁴⁰²

Následující rok export vzrostl a vzájemná obchodní výměna činila 1 14,5 mil. dolarů (z toho vývoz činil 38,5 mil. dolarů a dovoz se rovnal 76 mil. dolarů). Největší jihoamerická země se tak v tomto roce stala po Kubě největším latinskoamerickým obchodním partnerem. Rok 1987 znamenal další růst čsl. exportu a celkový obrat stoupl na 125,2 mil. dolarů (vývoz činil 50,5 mil. dolarů a dovoz téměř 75 mil. dolarů). X. zasedání smíšené komise se konal na jaře 1987 v Praze. Byl zde přijat úkol dosáhnout v roce 1990 obratu 240 milionu dolarů.

Teritorium zůstávalo pro umístování čsl. zboží výhodné. Podniky prodávaly za ceny cca o 10 % výhodnější, než byl průměr v rozvojových zemích, a o 17 % výhodnější, než byla průměrná cenová úroveň dosahovaná na západních trzích. Ovšem je nutné mít na paměti složité obchodní podmínky dané vysokou inflací a restriktivním dovozním režimem nebyly pro čsl. nákupy příliš výhodné (trend dlouhodobý). ČSSR však chtěla udržet tento stále perspektivní a velký trh. Dovozy byly tak daní za udržení budoucí perspektivy čsl. vývozu.

403

Na konci osmdesátých let si držely dobré jméno kovoobráběcí, textilní a koželužské stroje. Ty nejmodernější však nemohli konkurovat západním výrobkům, a proto se dobře umístovaly spíše jednodušší produkty čsl. průmyslu. Vynikající jméno si téměř za dvacet let zkušeností vydobily elektrárenské turbíny Škoda, jež v roce 1987 sloužily v osmi elektrárnách.⁴⁰⁴

⁴⁰² AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46, Zpráva z jednání československé oficiální delegace, vedené ministrem zahraničního obchodu ČSSR soudruhem Ing. Bohumilem Urbanem CSc. v Argentině a Uruguayi ve dnech 1.–15. listopadu 1985, b.d.

⁴⁰³ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 47, Oficiální návštěva ministra zahraničních věcí Argentinské republiky p. Dante Mario Caputa v ČSSR, 31. 5.–2. 6. 1987 – Československo-argentinské vztahy, květen 1987, s. 4 - 5.; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině – Československo-argentinské vztahy, 23. 7. 1988, s. 4 - 7.

⁴⁰⁴ V letech 1983–1987 byly postupně do provozu uvedeny následující energetické investiční celky (vše dodané OZO Škodaexport): vodní elektrárna Los Reyunos 2x112 MW, tepelná elektrárna Güemes 2x60 MW, tepelná elektrárna Luján de Cuyo 1x125 MW. Tepelná elektrárna Güemes 1x125 MW byla do provozu uvedena roku 1989.

Nový prezident Argentiny, Carlos Menem, vzešlý z voleb v červnu 1989 měl nadále zájem spolupracovat s ČSSR, která byla ohodnocena jako „seriozní partner“ s dlouhou tradicí průmyslové výroby. Menemem vyhlášená liberalizace (v mnohých záležitostech pouze domnělá, jak se ukázalo v pozdějších letech) a diverzifikace ekonomických vazeb⁴⁰⁵ byla mířena i směrem k obnovení dohod v oblasti vojenství. Uvažovalo se o oslovení čl. armády s cílem užší spolupráce na zbrojním programu arg. armády (nákup vozidel Tatra, speciální vybavení pro vojáky).⁴⁰⁶

Obchod Československa s Argentinou v letech 1984–1988 (mil. USD) ⁴⁰⁷			
<u>Rok</u>	<u>Vývoz</u>	<u>Dovoz</u>	<u>Objem</u>
1984	7,5	92,8	100,3
1985	4,2	57,9	62,1
1986	38,5	76,0	114,5
1987	50,5	74,7	125,2
1988 (I. pololetí)	36,8	52,7	89,5

⁴⁰⁵ Argentinská platební neschopnost byla jeidným důvodem pro omezení nákupů v USA

⁴⁰⁶ ABS, f. I. S – SNB, sv. r. č. 12701/100, tva 029, saccone mno, 24. 11. 1989.

⁴⁰⁷ AMZV, f. DTO Argentina, kniha 46–47; AMZV, f. Porady kolegia 1953–1989, KM-19/88, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky československé zahraniční politiky vůči Argentině, 23. 7. 1988, s. 7.

6 Závěr

Velmi zjednodušeně by celá tato práce mohla být shrnuta do čtyř následujících vět:

Vztahy mezi Československem a Argentinou mezi lety 1945 – 1989 nebyly ani zdaleka ukázkou ideálních diplomatických a ekonomických vztahů. Zatímco však politické vztahy od sebe obě země často vzdalovaly, tak jejich pragmatické zájmy jim dávaly schopnost překonat i ty největší rozpory objevující se s různými intenzitami, ale jen částečně kopírujícími fáze studené války. Zejména stav vnitřní politiky a ekonomiky Argentiny byl většinou určujícím faktorem pro kvalitu vzájemných obchodních vztahů. Komplikovaný vztah obou zemí se posouval dále na základě jejich pragmatického přístupu k obchodní výměně, obzvláště ze strany Československa

Československo a Argentina začaly pěstovat vzájemné obchodní styky prakticky hned po vzniku samostatného československého státu v roce 1918. Během druhé světové války došlo k přerušení velmi dobře se rozvíjející obchodní spolupráce, aby byla opět prakticky a smluvně navázána až v roce 1947 podepsáním obchodní a platební dohody. Na ni později navazovala řada dalších dokumentů, o jejichž uzavření vždy o trochu více stálo Československo, které se snažilo být po celé sledované období let 1945 – 1989 velmi aktivní v rozvíjení ekonomické spolupráce s Argentinou, ať již zemi vládla jakákoli vláda.

První kontingentní obchodní dohody přelomu 40. a 50. let se zakládaly na čsl. snaze zabezpečit dovozy základních zemědělských surovin a chovatelských krmiv. ČSR tak dosahovala výrazných objemů importu např. u kukuřice (10% celkového vývozu komodity z Argentiny na konci 40. let), pšenice, olejů a krmiv. Padesátá léta pak znamenaly stabilizaci čsl. hospodářství a kromě vyjmenovaných komodit relativně větší dovozy hovězích kůží, masa a třísliv. V polovině 50. let se Československo již plně věnovalo exportním prioritám, které pro něj byly stěžejním po celé sledované období, i když se v průběhu času měnily. První polovina 50. let byla pro čsl. exportní zájmy⁴⁰⁸ zvláště příznivá:

⁴⁰⁸ Tato diplomová práce se nijak nedotýká obchodu se zbraněmi a to ze dvou důvodů: 1) Obchod se zbraněmi je samostatnou otázkou výzkumu, jelikož to ve sledovaném období byla záležitost mnohem více politická než ekonomická. 2) Pramenná základna pro výzkum obchodu se zbraněmi je odlišná od té, jež byla využita v této práci. Jedním z nejdůležitějších archivních materiálů je veřejnosti nepřístupný archiv společnosti Ompipol, dále ruské archivy (příp. Machoninovy archivy) a Archiv bezpečnostních složek.

1) Po politické stránce prezident Juan Domingo Perón usiloval o tzv. Třetí cestu a snažil se mít dobré vztahy nejen s USA, ale i se socialistickými zeměmi včetně ČSR.

2) Československo nabízelo průmyslové výrobky dobré kvality za dobrou cenu oproti dodávkám např. z USA.

3) Československo mohlo navazovat na velmi dobré jméno svého průmyslu na arg. trhu ještě z dob předválečných.

4) Dlouhodobá působnost v teritoriu byly výhodou oproti dalším socialistickým zemím (včetně Sovětského svazu).

Kromě velkých investičních celků jako byly dodávky pro uhelné prádlo v Río Turbio, cementárnu Santa Rosa či továrnu na obuv v San Luis, pak čsl. podniky stavěly tehdy největší lihovar na světě, v kterém se měla zpracovávat kukuřice (San Nicolás).

Komoditní struktura čsl. vývozu dále obsahovala nejrůznější stavební materiály, plechy, ocelové prefabrikáty, ložiska a stále dynamičtější se prosazující obráběcí stroje – od soustruhů po velké vyvrtávačky – které se staly až do poloviny 70. let nejvyšší položkou tuzemského vývozu do teritoria. Posléze se na úkor Strojimportu začal výrazně prosazovat Škodaexportem s dodávkami investičních celků v energetice.

Vzájemné obchodní vztahy negativně postihly kvalitativní nedostatky nákladních vozů Škoda, dodávané v druhé polovině padesátých let. Arbitráže s argentinskými obchodními zástupci táhnoucí se hluboko do šedesátých let, uplácení argentinských představitelů a neschopnost Motokovu (a nejvyšších zástupců čsl. obchodu v Argentině) postavit se zodpovědně k závadám a bezodkladně vyřizovat reklamace způsobily, že značka Škoda přišla o značnou část své dvě desetiletí budované reputace. Zahraniční konkurenci, které bylo v zemi stále více po nástupu Frondiziho do úřadu v roce 1958, tak byl „lacině“ poskytnut střelný prach pro dehonestaci československých výrobků napříč obory po nejméně jedno další desetiletí. Mediální kampaň proti Motokovu zasáhla i širší vrstvy arg. obyvatelstva.

Od roku 1960 obchodní výměna probíhala na bázi plateb v tzv. volné měně. Od stejného roku až do roku 1967 nastal trvalý pokles obchodu při pasivní obchodní bilanci.

Do dalšího (pro Argentinu) politicky kritického roku 1966 převážely v československém vývozu strojírenské výrobky (celých 85 % vývozu). Relativně dobře se prodávala i valivá ložiska, ušlechtilé oceli a bižuterie. Doprodávány byly kontrakty

na nákladní vozidla. Československý dovoz se orientoval již tradičně na hovězí kůže a maso, rostlinné oleje, některé druhy vln, krmiva a vybrané suroviny (zejména vzácné kovy). Na určitém ústupu byly zemědělské plodiny. V poslední třetině šedesátých let zaznamenal český vývoz silný pokles, který se zastavil až v roce 1969. Důvodem nebyla jen značně nestabilní a špatná politická a hospodářská situace v Argentině, která vyvrcholila v roce 1966 státním převratem organizovaným armádou, ale také určité kvalitativní nedostatky na straně československých výrobků, dále argentinská snaha o modernizaci vlastního průmyslu (s pomocí nástrojů na uzavření trhu pro zahraniční dovozce) a s tím související orientací argentinských vlád na příliv zahraničních investic.

Nejen v šedesátých letech se českoslovenští diplomatičtí zástupci, obchodní radové, techničtí pracovníci a pracovníci na administrativních pozicích v afilacích v Argentině museli vyrovnávat se systematickým znesnadňováním jejich práce ze strany argentinských policejních, soudních a obecně státních institucí. Některé akce doslova provokativního charakteru měly vliv na snížení počtu obchodních i technických pracovníků v teritoriu. Neudělování víz nově příchozím československým pracovníkům, resp. neprodlužování pobytu již etablovaným zaměstnancům se stalo určitým standardem. Kritika takového počínání arg. úřadů byla nejsilnější právě v druhé polovině šedesátých let.

Českoslovenští vedoucí obchodní úseků ZÚ sice ve svých textech komentovali negativně kapitalistické zřízení Argentiny, ale zejména si přáli politickou stabilitu, která byla zcela zásadní pro uzavírání obchodních kontraktů. Nelze se tak divit, že po soustavných politicko-ekonomických krizích Argentiny od pádu první Perónovy vlády obchodní oddělení ZÚ volalo po stabilizaci prostředí, což z dnešního pohledu paradoxně mělo přijít po převratu v roce 1966. Následná deziluze čsl. pracovníků byla zlomena až s druhým nástupem Peróna do úřadu, kdy se již dařilo zvyšovat vývoz strojírenských, hutnických, chemických produktů a zejména dodávat celé investiční celky stále více orientované na energetický sektor.

Prioritou FMZO od poloviny padesátých let byl export a import jen u vybraných zemědělských výrobků a potenciálně zajímavých surovin pro průmysl ČSSR, zejména barevné kovy, uran, keramické suroviny atd.

Markantní zaostávání čsl. průmyslu se objevilo na arg. trhu v sedmdesátých letech u strojírenských položek jako byly právě obráběcí stroje nebo vyvrtávačky. Nebyl to však jediný důvod. Připočteme-li k tomu slabou koupěschopnost argentinských podniků, které silně omezovaly investice, uvidíme stále se smršťující argentinský trh pro československý

vývoz v určitých položkách. Ze struktury čsl. vývozu bylo prakticky od počátku padesátých let vyloučena většina druhů spotřebního zboží a nejpozději od poloviny let šedesátých pak i řada průmyslových strojírenských výrobků. Jednalo se o většinu strojů z průmyslu kožedělného, obuvnického a textilního. „Nové časy“ argentinské ekonomiky se pak negativně podepsaly i na omezení dovozního sortimentu čsl. obráběcích strojů. Prakticky se přestaly do Argentiny dovážet zemědělské stroje, nákl. automobily, zvedací technika, dentistická technika a telekomunikační zařízení. Na začátku sedmdesátých let si tak obchodní oddělení ZÚ v Buenos Aires velmi silně uvědomuje změněnou hospodářskou situaci Argentiny a stále silnější konkurenci ze strany firem sídlících v nejvyspělejších ekonomikách Západního světa.

Československým plánem, jak překonat vývozní propady u mnoha vývozních skupin v tomto období, se tak stal nový obchodní přístup, jenž se v čsl. dokumentech objevoval pod názvem „výrobní kooperace“. Nejednalo se o nic jiného než o výrobu čsl. výrobků v Argentině skrze prodej licence argentinské firmě příp. založení společného podniku. Tento obchodní plán počítal i s rozšiřujícími se možnostmi exportu v oblasti elektroenergetiky když se spoléhal na PZO Škodaexport. Své místo na výsluní čsl. obchodních zájmů měl stále Strojimport společně s Investou a do budoucna se měly více prosazovat i Pragoinvest a Jablonex.

Tento nový přístup však skýtal omezení vyplývající z fungování centrálně plánované ekonomiky v ČSSR. Obchodní oddělení ZÚ naráželo na malý zájem u čsl. výrobních závodů o export do Argentiny. Na straně vedení výrobních podniků existovaly obavy ze znemožnění vývozu hotových výrobků, což však nereflektovalo fakt, že investice zejména z USA, Velké Británie, Itálie či SRN putovaly stále ve větších objemech do místní argentinské výroby. Následkem toho pak byly čsl. hotové výrobky prakticky neexportovatelné do Argentiny, protože byly cenově nekonkurenceschopné a navíc na ně bylo uvaleno vysoké clo, protože vyjma liberálních vlád, vedení státu vždy promptně reagovalo na zvýšení výrobních schopností konkrétního segmentu průmyslu a pokud to bylo jen trochu možné, tak v duchu protekcionismu urychleně zavírala vlastní trh před dovozy ze zahraničí.

U československých afilací byla ze strany FMZO dlouhodobě kladně vnímána činnost Škody Platense, jež se na přelomu šedesátých a sedmdesátých let stále více profilovala do oficiálního zástupce PZO Škodaexport na argentinském trhu a na dodávky investičních celků původem od PZO Pragoinvest. Nadále prodávala ložiska, grafické stroje, kompresory, autopříslušenství (svíčky), motocykly a další výrobky tuzemské produkce.

O poznání větší rozčarování panovalo ve stejné době u afilace TAR původně se zabývající dovozem a opravou nákladních vozidel. Afilace neměla v roce 1971 odsouhlasenou koncepci pracovní náplně. Motokov, majitel afilace, byl přesvědčen o nutnosti propustit personál a de facto afilaci odsoudit k zániku. To bylo v přímém rozporu s názorem obchodního oddělení a FMZO, které chtěly zachovat činnost využitím výrobních hal na kompletaci RTG jednotek, jednoduchých elektro zařízení a vodoměrů. Zároveň měl TAR, do doby než výroba naběhne, sloužit k opravárenské činnosti automobilů s odkazem na dodavatele a servisní střediska pro nákladní vozy Škoda. Vůle FMZO se nakonec naplnila a TAR byl zachován převedením pod PZO Chirana specializující se na výrobu zdravotní techniky. Další desetiletí TAR vykazoval každý rok negativní hospodářský výsledek.

V roce 1973 vznikla třetí československá afilace – CURTARSA – zaměřující se na výrobu a vývoz polo činěných kůží. Minoritním akcionářem společnosti se stala OZO Fincom. CURTARSA vznikla s čl. podílem hlavně proto, aby ČSSR udrželo své pozice v oblasti nákupu hovězích kůží. Tento podnik umožnil nakupovat pro potřeby ČSSR dostatek částečně zpracované kůže a ještě se dělit o zisk z prodeje dalším zákazníkům. Vznik afilace byl naplněním strategického zájmu ČSSR.

V oblasti dovozu ČSSR z Argentiny se nadále až čtvrtinou na jeho celkovém dovozu podílela položka hovězích kůží. Kožedělný průmysl v ČSSR v období let 1945 – 1970 pokračoval do určité míry v tradici nastoupené v letech 1920 – 1938, tj. v pojetí komplexního způsobu výroby, zpracováním surové kůže až do hotového koženého výrobku. Toto autonomní pojetí bylo de facto zachováno až do roku 1980, kdy jeho hlavním znakem byl dovoz suroviny (cca z 50 %) a uspokojování domácí spotřeby hotovými výrobky a částečně jejich export.

Po celé sledované období Československo považovalo Argentinu za rozvojovou zemi a za důležitého dodavatele zemědělských surovin pro rozvoj svého průmyslu. V této době byla Argentina současně velmi důležitým dodavatelem kvalitní vlny. Hlavními dovozními PZO v sedmdesátých a osmdesátých letech byly Koospol, Exico a Centrotex. Struktura dovozů se jen lehce mění se zkvalitněním vzájemných obchodních vztahů v období druhého prezidentství Juana Dominga Peróna. Zkvalitnění nejlépe vystihoval vznik institutu Smíšených československo-argentinských obchodních jednání (většinou konaných jednou ročně).

Započal nový trend, který byl přítomný až do roku 1989. Argentina se na světových trzích chtěla prezentovat jako dodavatel tzv. netradičního zboží vyráběného v rámci národního průmyslu („*Industria Argentina*“). Jednalo se především o vývoz zboží zpracovatelského průmyslu a vybraného spotřebního zboží. ČSSR nově dovážela některé textilie, kožené výrobky, víno, rybí a ovocné konzervy atd. Stálicí byl dovoz masového hovězího extraktu, který ČSSR odebírala z Argentiny jako jediné světové destinace.

Jak dokazují zápisy z jednotlivých zasedání Smíšené československo-argentinské obchodní komise a dobové dokumenty FMZO, ČSSR se zavázala zvýšit podíl dovozů právě takového zboží na úkor dovozu suroviny všech typů. Pravděpodobně hlavním důvodem tohoto vstřícného přístupu byl smělý plán Perónovy druhé vlády na elektrifikaci všech oblastí Argentiny tak, aby nedocházelo po celé zemi k častým několika hodinovým výpadkům dodávek elektrické energie, jak to bylo v této době zcela běžné. Československu bylo argentinskou stranou deklarováno, že arg. představitelé očekávají, že se čsl. experti a výrobní společnosti budou účastnit energetické modernizace Argentiny od provádění geologických průzkumů nalezišť energetických komodit a vzácných kovů (ty probíhaly i předtím) přes dílčí dodávky generátorů a turbín pro energetické provozy po výstavbu tepelných a vodních elektráren tzv. na klíč.

Energetika, která se stala na začátku sedmdesátých let jasnou prioritou čsl. vývozních zájmů v Argentině, byla na trhu reprezentovaná Škodaexportem a také afilací Škodou Platense, v níž byla vytvořena energetická sekce zaměřující se na získávání co možná největšího množství obchodních a technických informací o připravovaných energetických projektech.

Poté, co se chopila moci v Argentině v roce 1976 vojenská junta, se naplňování čsl. obchodních zájmů v Argentině dostalo do ohrožení. Vojenská junta vypověděla celou řadu již podepsaných (ovšem neratifikovaných) obchodních smluv se socialistickými zeměmi – ČSSR ji musela dle požadavků Argentiny upravit tak, aby více odpovídala požadavkům junty na export netradičních výrobků – a rétoricky se stavěla proti intenzivní obchodní spolupráci se zeměmi východního bloku. Vůči vojenské juntě nepříznivá mezinárodně-politická situace (ochladnutí vztahů s USA za prezidenta Cartera kvůli zásadnímu arg. porušování lidských práv) a rozvoj zemědělské politiky v rámci EHS – doposud největšího a tradičního odběratele arg. zemědělských komodit – znamenaly pro vojenskou juntou zásadní problémy s odbytem zemědělské a surovinové produkce. Jediným státem, který byl v tento

okamžik připraven dlouhodobě vstřebávat ohromné objemy arg. dovozů pšenice, kukuřice, třísliv, olejů, kůží, masa, ryb etc. byl Sovětský svaz a potažmo socialistické země.

Mezinárodní politicko-ekonomická realita a snaha o mezinárodní izolace ze strany západu, tak vedly k jednomu z největších paradoxů, ale zároveň logických vyústění sledovaného období – pozitivnímu rozvoji obchodních vztahů (nárůstu obchodní bilance) dvou zemí, jež reprezentovaly na jedné straně socialistická normalizační vláda a na straně druhé jedna z nejkrutějších vojenských junt 20. století.

Problémy argentinské energetiky byly natolik zásadní, že vojenská junta se po krátkém váhání v letech 1976 a 1977 rozhodla v tomto programu pokračovat a Československo (společně s dalšími socialistickými zeměmi) dostalo opět možnost rozvíjet své aktivity v energetickém sektoru Argentiny, což znamenalo, že v zemi ČSSR postavilo, nebo se zásadně podílelo na výstavbě, více než velkých 5 elektráren a energetických zařízení v rozmezí let 1973 – 1982. Další přibýly do roku 1989 po nástupu liberálních vlád v Argentině.

Liberální vlády nijak nezpochybovaly obchodní dohody dojednané v předchozím období juntou, a tak bylo možné pokračovat v dodávkách energetických zařízení, investičních celků či výrobků strojírenství a dopravy. V letech 1984 a 1985 nastal propad v čsl. vývozu z důvodu předluženosti arg. ekonomiky a omezováním dovozů do země. Konala se setkání na nejvyšší úrovni, kdy předseda vlády ČSSR, Lubomír Štrougal, přijal na zasedání smíšené komise arg. náměstka pro energetiku a díky pozdějším návštěvám čsl. představitelů v Argentině byly podepsány další kontrakty na výstavbu energetických zařízení. V letech 1988 a 1989 vznikla v Argentině iniciativa spočívající v diverzifikaci dodavatelské sítě pro armádu. V této věci byly předjednány dodávky armádních vozidel Tatra⁴⁰⁹ a speciálního vojenského vybavení pro armádu. Tyto předjednané dohody však nedošly svému naplnění hlavně kvůli změně politického systému v Československu a přerušení kontinuity rozvoje ekonomických vztahů, tentokrát však ze strany evropského partnera, nikoli amerického, jak tomu bylo ve sledovaném období let 1945 – 1989.

⁴⁰⁹ Právě výpadek mj. i této zakázky byl příčinou velkých ekonomických problémů slavné značky Tatra v první polovině 90. let. Ztráta trhů byla pro mnohé tradiční československé značky smrtící. Na druhou stranu se vytvořila řada příležitostí pro nově vzniklé subjekty. Obchod českých firem s Argentinou však i dnes skýtá ohromný nevyužitý potenciál.

Zdaleka nejlepšími obdobími vývoje vzájemných obchodních vztahů se zdají být na základě analýzy primárních pramenů obě Perónovy vlády a trochu paradoxně období vlády vojenské junty v Argentině pod vedením generálů Videly, Violy, Galtieriho a Bignoneho. Naopak nástup Artura Frondiziho v roce 1958 a jeho liberalizace vnitřní i vnější ekonomiky (např. zrušení bilateralismu) znamenalo oslabení čsl. pozic a předznamenání (šedesátých) let zdaleka nejhorších v celém zkoumaném období. Rychle se střídající (výrazně antikomunistické) vojenské režimy, chřadnoucí ekonomika Argentiny a nadšený postoj čsl. diplomacie k revolučním událostem na Kubě znamenaly propad obchodní výměny i zásadní zhoršení politických styků. Demokratické vlády druhé poloviny let osmdesátých pak znamenaly pro čsl. obchod udržení dosažených pozic a pokračující úspěchy v energetice, na něž bylo založeno již na počátku sedmdesátých let.⁴¹⁰

⁴¹⁰ Další studium ekonomických vztahů mezi Československem a Argentinou může být věnováno otázce vlivu, jaký měl Sovětský svaz na zahraniční obchod Československa nejen s touto zemí, ale i ostatními státy Latinské Ameriky. Zajímavým rozvíjejícím tématem této práce by mohlo být i zpracování vybraných obchodních případů uskutečněných v teritoriu Československem za předpokladu zpřístupnění patřičných archivních materiálů PZO.

7 Bibliografie

7.1 Monografie

- BENEŠ, Vlastislav a kol.: 2004. *Zahraniční obchod*: Praha: Grada.
- BORTLOVÁ, Hana: 2011. *Československo a Kuba v letech 1959 – 1962*. Disertační práce. Praha: Universita Karlova v Praze, Filosofická fakulta.
- CORTÉS CONDE, Roberto: 2009. *The political economy of Argentina in the twentieth century*. Cambridge: Cambridge University Press. Cambridge Latin American studies, str. xiv – 92.
- ČECH-VYŠATA, František: 1927. *Divokým rájem (Patnáct let v Jižní Americe II.)*. Praha: Kvasnička a Hampl.
- ČECH-VYŠATA, František: 1927. *V žáru pamp (Patnáct let v Jižní Americe I.)*. Praha: Kvasnička a Hampl.
- ČECH-VYŠATA, František: 1927. *Z tajů Kordiller (Patnáct let v Jižní Americe III.)*. Praha: Kvasnička a Hampl.
- ČVANČAROVÁ, Boža: 1931. *Na tvrdém úhoru, Boža Čvančarová vzpomíná na dobu prožitou v Argentině a na začátky a vznik První Československé školy v Berisso*. F.C.S: Praha.
- DEJMEK, Jindřich: 2002. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992)*. Praha: CEP.
- DEJMEK, Jindřich: 2012. *Diplomacie Československa I. Nástin dějin Ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918–1992)*. Praha: Akademia.
- DEJMEK, Jindřich: 2013. *Diplomacie Československa II. Biografický slovník československých diplomatů (1918–1992)*. Praha: Akademia.
- DI TELLA, Guido – DORNBUSCH Rudiger (eds.): 1989. *The Political Economy of Argentina, 1946 – 1983*. Oxford: St. Anthony's / Macmillan Series.
- DI TELLA, Guido – ZYMELMAN, Manuel: 1967. *Las etapas del desarrollo económico argentino*. Eudeba Editorial Universitaria: Buenos Aires.
- DI TELLA, Guido: 1973. *Los ciclos económicos argentinos*. Paidós: Buenos Aires.
- ELSTNER, F. A.: 1942. *Tango argentino, dobrodružství dlouhé 36.000 kilometrů, které prožili don Francisco a dva gringos v zemi argentinské*. Praha: Julius Albert. 2. vydání.

- ERBEN, Josef Ladislav: 1937. *Po stopách dobyvatelů, osvoboditelů a diktátorů: cesty jihoamerickým zemědělem*. Praha: Československá grafická unie.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka: 2009. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C.H. Beck, Beckova edice economies.
- FOREJT-ALAN, Vladislav: 1930. *Od Kordiller k Mississippi: potulky českých novinářů-skautů po Americe*. Praha: Šolc a Šimánek.
- FOREJT-ALAN, Vladislav: 1941. *Amerikou s prázdnou kapsou*. Praha: Vladimír Orel.
- FOREJT-ALAN, Vladislav: 1943. *Pampa Florida*. Praha: Pražská akciová tiskárna.
- FRIČ, Alberto Vojtěch: 1918. *Mezi Indiány*. Praha: Alois Koniček.
- FRIČ, Alberto Vojtěch: 1943. *Indiáni Jižní Ameriky*. Praha: Novina.
- HANZELKA, Jiří - ZIKMUND, Miroslav: 1956. *Tam za řekou je Argentina*. Praha: Orbis.
- HANZELKA, Jiří - ZIKMUND, Miroslav: 1957. *Přes Kordillery*. Praha, Orbis.
- HANZELKA, Jiří - ZIKMUND, Miroslav: 1957. *Velké vody Iguazú*. Praha: SNDK.
- HINGAROVÁ, Vendula – NEMRAVA, Daniel (eds.): 2014. *Argentina napříč obory: současné pohledy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- HOUSKOVÁ, Anna: 2004. *Druhý břeh Západu: výběr iberoamerických esejů*. Praha: Mladá fronta, 1. vyd.
- CHALUPA, Jiří: 1999. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. Praha: Lidové noviny.
- CHALUPA, Jiří: 2005. *Španělsko*. Praha: Libri.
- CHALUPA, Jiří: 2011. *Dějiny Španělska v datech*. Praha: Libri.
- KAPITOLA, Luděk: 1977. *Argentina včera a dnes*. Praha: Melantrich.
- KODÝTKOVÁ, Anna: 1951. *21 let v Argentině*. Praha: Práce.
- KUBÍN, Miroslav – VARTA, Jan: 1964. *Země za La Platou*. Praha: Nakladatelství politické literatury.
- KUBÍN, Miroslav: 1962. *Latinská Amerika - kontinent v pohybu*. Praha: Nakladatelství politické literatury.
- KUČEROVÁ, Irah: 2010. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje EU*. Praha: Karolinum.
- NÁLEVKA, Vladimír: 1972. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Univerzita Karlova.
- NYKRYN, Jaroslav: 1988. *Zahraniční obchod ČSSR*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

- OPATRŇY, Josef – MAJLÁTOVÁ, Lucia – PELANT, Matyáš – ZOUREK, Michal: 2013. Československo a Latinská Amerika. *Grant RM 07/02/11*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR.
- OPATRŇY, Josef: 1998. *Amerika v proměnách staletí*. Praha: Libri.
- OPATRŇY, Josef: 2014. *Las relaciones checo-argentinas*. Praha: Karolinum.
- PERUTKA, Lukáš: 2014. *Checoslovaquia, Guatemala y México en el período de la Revolución Guatemalteca*. Praha: Karolinum.
- POLIŠENKÝ, Josef: 1979. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Nakladatelství Svoboda.
- RAPOPORT, Mario – SPIGUEL, Claudio: 2005. *Política exterior Argentina. Poder y conflictos internos (1880–2001)*. Michigan: Capital Intelectual.
- RAPOPORT, Mario: 1997. *El laberinto argentino, política internacional en un mundo conflictivo*. Eudeba Editorial Universitaria: Buenos Aires.
- ROUGIER, Marcelo: 2012. *La economía del peronismo*. Buenos Aires: Sudamericana.
- ŠTĚPKOVÁ, Miloslava: 1930. *Emigranti: sociální román ze života vystěhovalců*. Praha: M. Štěpková.
- ŠVARC, Václav: 1956. *Lovec jaguárů*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.
- ZOUREK, Michal: 2014. *Checoslovaquia y el cono sur 1945 – 1989: Relaciones políticas, económicas y culturales durante la Guerra Fría*. Disertační práce. Praha: Karolinum.

7.2 Periodická literatura

- BAĐURA, Bohumil: 1989. Los checoslovacos en Argentina durante la Primera Guerra Mundial. *Ibero-Americana Pragensia*. XXIII, str. 213 – 237.
- BARTEČEK, Ivo: 1996. Vystěhovalectví do Latinské Ameriky. *Češi v cizině*. Vol. 9, str. 172 – 197.
- BENEŠ, Vlastislav: 1981. Laplatská skupina. Latinská Amerika: I dodatky. *Obchodně ekonomické sborníky*. Řada LA, 62, IZO, Pressfoto.
- BORTLOVÁ, Hana V.: 2013. Czech Tractors, Cuban Oranges: Economic Relations between Socialist Czechoslovakia and Revolutionary Cuba. *Central European Journal of International and Security Studies*. Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 54 – 71.
- BOUČEK, Jaroslav: 1988. Negocios con armamento Realizados por la Empresa Škoda en América Latina. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXII, str. 175 – 184.

- BŘEZINOVÁ, Kateřina: 2013. Turbines and Weapons for Latin America: Czechoslovak Documentary Film Propaganda in the Cold War Context, 1948–1989. *Central European Journal of International and Security Studies*. Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 32 – 52.
- DUBOVICKÝ, Ivan: 1989. La política emigratoria de Bohemia en relación con Argentina, 1848–1938. Primera parte. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXIII, str. 111 – 128.
- DUBOVICKÝ, Ivan: 1990. La política emigratoria de Bohemia en relación con Argentina, 1848–1938. Segunda parte. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXIV, str. 151 – 185.
- GENTILE, María: 2004. Argentina y Checoslovaquia: de la bipolaridad a la globalización. *Papeles del Este*. Vol. 8, str. 1 – 12.
- HINGAROVÁ, Vendula: 2014. La emigración checoslovaca a Argentina en el Archivo de la Cancillería Checa – estudio de fuentes. *Ibero-Americana Pragensia*. Supplementum 37, str. 241 – 263.
- MÍŠEK, Rudolf: 1967. Origen de la emigración checoslovaca a la Argentina. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. I, str. 123 – 131.
- NÁLEVKA, Vladimír: 1968. Restablecimiento de relaciones diplomáticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. II, str. 93 – 113.
- NÁLEVKA, Vladimír: 1975. Los congresos eslavos de Buenos Aires y Montevideo en la segunda guerra mundial. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. IX, str. 107 – 121.
- NÁLEVKA, Vladimír: 1984. Checoslovaquia y América Latina en los Años 1945 – 1948. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XVII, str. 205 – 214.
- NÁLEVKA, Vladimír: 1995. Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války. *Češi v cizině*. Vol. 8, str. 36 – 44.
- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1990. El Exportador Checo Más Importante de Máquinas Agrícolas a América Latina (1918-1938). *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXIV, str. 261 – 277.
- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1993. La Malta de Bohemia en América Latina en la Primera Mitad del Siglo XX. Primera parte. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVII, str. 63 – 78.
- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1994. La Malta de Bohemia en América Latina en la Primera Mitad del Siglo XX. Segunda parte. *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. XXVIII, str. 89 – 101.

- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1997. El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el Período de Entreguerras (Análisis de los índices estadísticos checoslovacos). *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. 31, str. 243–257.
- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1998. El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y Chile y el Uruguay, Perú, Colombia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el Período de Entreguerras” (1a parte). *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. 32, str. 219 – 238.
- NOVOTNÝ, Jiří – ŠOUŠA, Jiří: 1999. El Intercambio Comercial entre Checoslovaquia y Chile y el Uruguay, Perú, Colombia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el Período de Entreguerras” (2a parte). *Ibero-Americana Pragensia*. Vol. 33, str. 175 – 174.
- OPATRNÝ, Josef: 1994. Proyecto de una colonia agrícola checa en Argentina: El viaje de Ferdinand Klindera. *Ibero-Americana Pragensia*. Praha: Karolinum. Vol. XXVIII, str. 133 – 149.
- OPATRNÝ, Josef: 2004. Propaganda y contrapropaganda en los asuntos migratorios. Informaciones para los emigrantes en los textos de Ferdinand Missler, František Čech Vyšata y Anna Kodýtková. In: OPATRNÝ, Josef (ed.): *Emigración centroeuropea a América Latina III. La propaganda proemigratoria y la realidad*. Ibero-Americana Pragensia. Praha: Karolinum. Supplementum 13, str. 25 – 53.
- OPATRNÝ, Josef: 2006. Emigración checa a Argentina en los textos de viajeros y novelas en las primeras cuatro décadas del siglo XX: el caso de Vladislav Forejt Alan. In: OPATRNÝ, Josef (ed.): *Emigración centroeuropea a América Latina IV. Emigración en testimonios y novelas*. Ibero-Americana Pragensia. Praha: Karolinum. Supplementum 17, str. 33 – 53.
- OPATRNÝ, Josef: 2013. Czechoslovak-Latin American Relations 1945–1989: The Broader Context. *Central European Journal of International and Security Studies*. Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 6 – 30.
- PELANT, Matyáš: 2013. Czechoslovakia and Brasil 1945–1989; Diplomats, businessmen, spies and guerrilheiros. *Central European Journal of International and Security Studies*. Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 116 – 136.
- PERUTKA, Lukáš: 2013. Arms for Arbenz, Czechoslovakia’s Involvement in the Cold War in Latin America. *Central European Journal of International and Security Studies*.

Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 98 – 114.

POLIŠENSKÝ, Josef: 1981. Prameny a problémy dějin českého a slovenského vystěhovalectví do Latinské Ameriky 1649–1945. *Český lid*. Vol. 68, No. 1, str. 3

ZÍDEK, Petr: 2002. Vývoz zbraní z Československa do zemí třetího světa v letech 1948 – 1962. *Historie a vojenství*. Vol. 51, no. 3, str. 523 – 567.

ZOUREK, Michal: 2012. Kde se nachází Che? Tajný pobyt Che Guevary v Československu. Dvacáté století – The Twentieth Century. Vol. 1, str. 61 – 79.

ZOUREK, Michal: 2013. Political and Economic Relations between Czechoslovakia and the Military Regimes of the Southern Cone in 1970s and 1980s. *Central European Journal of International and Security Studies*. Conference: Cold War Engagements: Czechoslovakia and Latin America, str. 74 – 96.

7.3 Internetové zdroje

TISERA, Javier: Nedatováno. La Planta de Alcohol Anhidro de San Nicolás. Buscando Historia. Dostupné na <http://www.buscandohistoria.com.ar/alcoholera.htm> (6. 9. 2014.)

UN Comtrade Database. The United Nations. Dostupné na: <http://www.buscandohistoria.com.ar/alcoholera.htm> (6. 9. 2014).

7.4 Archivní dokumenty

NÁRODNÍ ARCHIV

Archiv Ministerstvo zahraničního obchodu (nezpracováno, Argentina)

Archiv Ministerstva zahraničních věcí

Porady kolegia 1953–1989

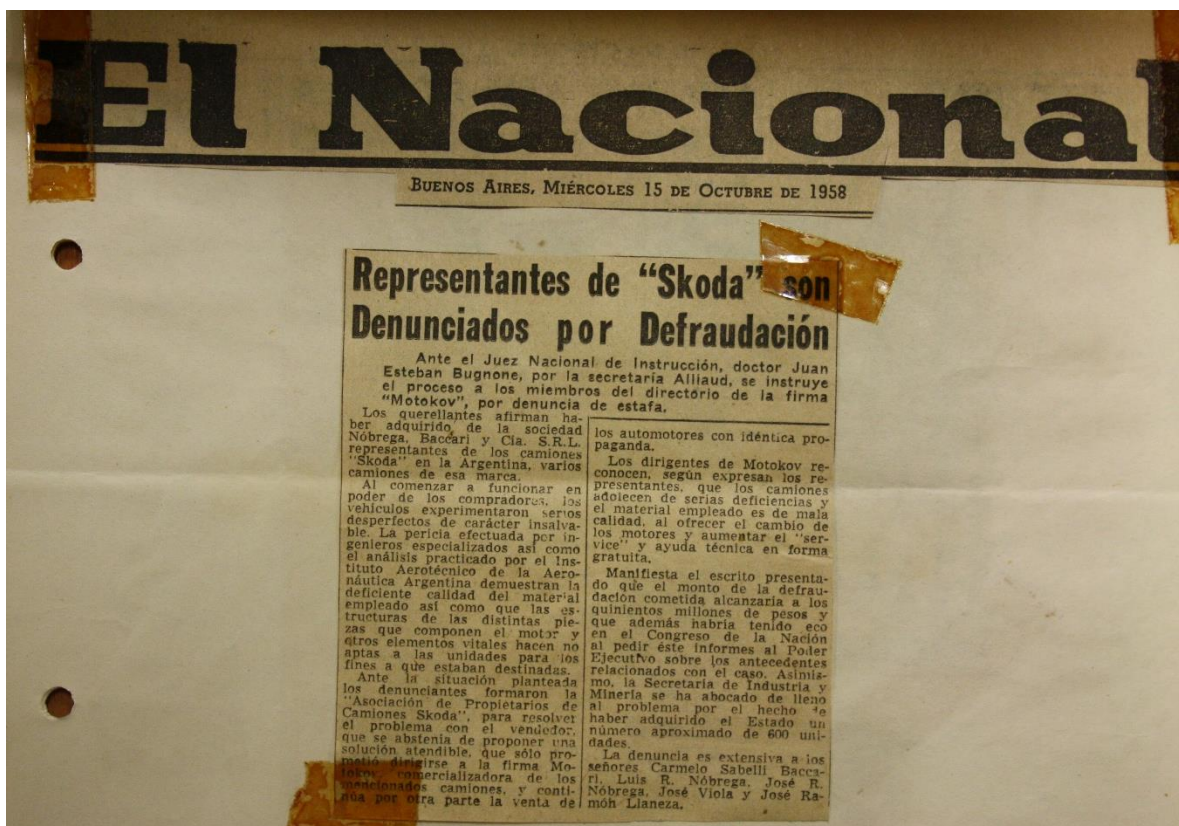
Dokumentace teritoriálních odborů (DTO)

Teritoriální odbor – obyčejné (TTO)

Teritoriální odbor – tajné (TOT)

PŘÍLOHA 1

Kauza Škoda v titulcích argentinských novin⁴¹¹

⁴¹¹ NA, MZO, nezpr. Argentina.

500 MILLONES: Acusan por Defraudación a una Empresa

★ Vendieron Camiones con Material que Resultó Deficiente

Ante el juzgado de Instrucción del doctor Juan Esteban Durzone, secretario Alland, ha quedado radicada una denuncia por defraudación contra los señores Carmelo Maselli Baccari, Luis R. Nóbrega, José R. Nóbrega, José Viced, todos con domicilio en Alsina 1677, de esta Capital, y a los miembros del directorio de la firma "Motocamión", con domicilio en Montevideo 527, responsables de la venta de setecientas unidades de camiones "Skoda", todos ellos con serios e insalvables desperfectos mecánicos.

● Monto Global de 500 Millones

La citada denuncia, formulada por representación de numerosos comercios, transportistas y particulares, expresa, además, que el monto global cometido supera los 500 millones de pesos.

Según otras consideraciones la denuncia señala que, desde su inicio, los camiones fueron vendidos por la empresa y profusa publicidad auspiciada en varios periódicos, no eran aptos para los

usos a los que deberían estar destinados. Todo ello, como así también los estudios efectuados por el Instituto Argentino de Aeronáutica Argentina y por la comisión que interviene a instancias de la secretaría de Industria y Minería, motivó la fundación de la Asociación de Proprietarios de Camiones Skoda, a fines de 1955, destinada a defender los intereses de los compradores de los vehículos. Además se agregó la circunstancia de la defraudación cometida tuvo eco en los poderes habilitados

ya que el Congreso de la Nación, por gestiones del diputado Enrique Baulacco, ha pedido informes al

P. E. para que éste practique los correspondientes estudios y la aplicación de dichos camiones

56 PAGINAS EN DOS SECCIONES

Clarín

UN PESO

En un pago de suscripción para la solución urgente de los problemas argentinos

Año XIV Diario de la Mañana N° 4647

Buenos Aires, Miércoles 15 de Octubre de 1958

Noticias Gráficas

UNA VOZ ARGENTINA, CLARA Y VALIENTE

5^{a.}★

Avda. de Mayo 654 • T. E. 30-0170 al 0179

Reg. de la Prop. Intelectual N° 590.28

AÑO XXVIII BUENOS AIRES, MARTES 14 DE OCTUBRE DE 1959 N° 379

Denuncian Maniobras Delictuosas con la Venta de Camiones Skoda

NUMEROSOS transportistas y adquirentes particulares de camiones "Skoda" modelos 1955 y 1956, se presentaron ante el juzgado de instrucción a cargo del juez, doctor Juan Esteban Bugnone, secretario del doctor Alliaud, denunciando por defraudación a las firmas Motokov y Nóbrega, Baccari y Cía. S. R. L., vendedoras de los citados rodados. Los presentes imputan a las firmas aludidas, el haber entregado a la venta automotores que por su baja calidad y deficiencias, no bien puestos en servicios, experimentan desperfectos de carácter insalvable. En tal sentido, avalan sus afirmaciones con los resultados de pericias encomendadas a mecánicos especializados, al Instituto Aerotécnico de Aeronáutica Argentina y a la actual secretaria de Industria y Minería, todas las cuales arribaron a la conclusión de que los camiones no estaban capacitados para soportar las pesadas cargas a que se aludía en la campaña publicitaria. El hecho de que se hayan vendidos alrededor de setecientas unidades en tales condiciones y de que la misma, hasta la fecha, no hayan cesado

motivó, señalan los denunciantes, la creación de la Asociación de Propietarios de Camiones Skoda, a fin de encarar conjuntamente la defensa de sus intereses comprometidos por las obligaciones de pago que no se podían cumplir en virtud de la falta de utilidad de los camiones. Finalmente recuerdan la trascendencia de la defraudación que a su juicio se ha cometido, expresando que la misma supera los 500.000.000 de pesos y que ha motivado que el Congreso de la Nación pidiera los informes correspondientes al Poder Ejecutivo.

5º LA RAZON

DIRECTOR:
RICARDO PERALTA RAMOS

• BUENOS AIRES, MARTES 14 DE OCTUBRE DE 1958 •

AV. DE MAYO
AÑO LIII - Nº 10

Una Defraudación de \$ 500 Millones con la Venta de una Marca de Camiones, Denunciaron Comerciantes, Transportistas y Particulares

En el Juzgado de Instrucción del doctor Juan Esteban Bugnone, secretaria Alland se ha presentado una denuncia firmada por numerosos comerciantes, transportistas y particulares contra los integrantes de la S. R. L. Nóbrega, Baccari y Cia. y Sociedad Motokov, domiciliadas en Montevideo 1677 e integrada por Carlos Sabelli Baccari, Luis R. Nóbrega, José R. Nóbrega, José Viola y José Ramón Alland, por el delito de defraudación atipificada que el perjuicio global supera los 500 millones de pesos.

Se afirma en la denuncia que los acu-

sados intervinieron en la venta de automotores de la marca Skoda, modelos 1955 y 1956, que ofrecieron a través de una atrayente y difundida publicidad, asegurándose una duración casi ilimitada del material empleado en la fabricación de los vehículos, pero que, no bien comenzada el trabajo normal con los mismos, empezaron a experimentar serios defectos de carácter insalvable, por la deficiencia de los elementos empleados para confeccionar las piezas vitales del camión. Se recuerda que a raíz de tales anomalías los recurrentes fundaron el 8

de noviembre de 1957 la Asociación de Proprietarios de Camiones Skoda, anteponiéndose a la firma vendedora que, a pesar de las reclamaciones, sigue sus pagandas sobre "virtudes" de sus camiones. La trascendencia de la defraudación cometida y el volumen económico que implica, tuvo eco en los poderes públicos. El Congreso de la Nación ha pedido informes al Poder Ejecutivo; a la Secretaría de Industria y Minería y al I. A. D. se han adquirido 600 unidades de estos camiones. En este caso existe defraudación por engaño mediante una publicidad

PŘÍLOHA 2

Novinové články: La Razon, El Heraldo de Buenos Aires⁴¹²

⁴¹² NA, MZO, nezpr. Argentina.

PŘÍLOHA 3

Tabulka cen konkurence⁴¹³

- 2 -

- 3 -

s touto firmou přes zástupce Škoda Platense a z měsíčních tabulačních sestav OZO Motokov.

Doporučujeme zvýšení fondů pro Argentinu, neboť současná situace skýtá dostatečný prostor pro jejich umístění na trhu.

Skupina 72 - motocykly

Od ledna do prosince 1980 afilace Škoda Platense prodala na argentinském trhu prostřednictvím své distributorské sítě celkem 1.565 kusů motocyklů. Celkový měsíční přehled prodeje motocyklů je uveden v tabulce:

Mesíc	Jawa Babetta	CZ 250/471 Sport Rally	Jawa 350 634-5-30	CZ 125/511 634-6	- MX 250/997	CZ 250 Enduro	Jawa DT 500/894	Celkem měsíčně		
leden	73	17	18	-	-	-	-	108		
únor	64	19	6	36	-	1	-	128		
březen	9	23	16	32	-	-	1	81		
duben	100	25	13	36	-	2	1	177		
květen	99	10	15	22	14	6	-	166		
červen	36	25	11	28	5	1	-	106		
červenec	46	12	6	20	7	-	-	91		
srpen	35	16	14	49	9	2	-	125		
září	76	35	8	17	16	1	1	155		
říjen	152	29	17	51	4	1	5	262		
list.	43	10	9	14	4	-	1	82		
prosinec	54	1	17	11	2	-	-	85		
	787	222	134	334	65	10	5	10	8	1.565

⁴¹³ NA, MZO, nezpr. Argentina.

nehovořilo. Stále se zvyšující dovoz průmyslového zboží se to pravděpodobně vynutí. Jakmile se nám podaří získat oficiální změny, budeme neprodleně informovat příslušné útvary.

Podle zjištění na konci roku 1980 se na trhu prodejem motocyklů /přibližné kategorie čs. vyvážených motocyklů/ podílely tyto značky:

Značka	obsah	cena v US\$ při hotovém placení
Yamaha	400 cc	5.478,-
Jawa	350 cc	3.900,-
Honda	400 cc	5.900,-
Honda	125 cc XL	3.712,-
Honda	125 cc CG	3.320,-
Honda	100 cc	2.424,-
Yamaha DT	250 cc	4.800,-
Suzuki FS/c	250 cc	4.950,-
Čz	250 cc	3.450,-

Zástupci japonských firem Honda, Yamaha a Suzuki, kteří jsou největšími prodejci motocyklů v Argentíně, provádí prodej na úvěr, který se skládá:

- z 40 % placení hotově /přodem/ při dolarovém kurzu v den nákupu.
- a 60 % v 10 měsíčních splátkách podle denního kurzu dolaru při úroku 18,5 % p.a.

Prodej motocyklů zástupcem Škoda Platense

Jelikož převážná část prodejců motocyklů na arg. trhu prodává své výrobky na úvěr, náš zástupce se ve snaze přizpůsobit stávajícím prodejním podmínkám, provádí prodej takto:

- 40 % platba předem
- 60 % do 7 měsíčních splátkách při 4,5 % /v Apes/

PŘÍLOHA 4

Upřesněný návrh dlouhodobého energetického plánu Argentiny⁴¹⁴

Upřesněný návrh dlouhodobého energetického plánu Argentiny			
CENTRALES HIDROELÉCTRICAS	AÑO ENTRADA	POTENCIA (MW)	ENERGIA (GWh)
ALICURA	1984	750	2360
YACYRETA	1985/89	2700	17550
ATUCHA II	1987	600	3900
CORPUS	1989/91	5160	23630
CENTRALES HIDROELÉCTRICAS	AÑO HABILITACION no anterior a :	POTENCIA (MW)	ENERGIA (GWh)
LOS BLANCOS I	1986	280	760
LOS BLANCOS II	1986	144	400
CORDON DEL PLATA I	1988)	80	2185
CORDON DEL PLATA II	1988)	1170	
CORDON DEL PLATA III	1988	150	335
POTRERILLOS-CACHEUTA	1986	110	535
EL TAMBOLAR	1985	140	400
EL BAQUEANO		235	480
PIEDRA DEL AGUILA	1987	2100	5930
PICHI PICUN LEUFU	1987	400	1680
MICHIHUAO	1989	600	2440
EL CHIHUIDO	1986	1875	2860
COLLON CURA	1986	600	2240
LA BRAVA	1985	1200	
ZANJA DEL TIGRE	1986	460	1170
PARANA MEDIO SUR	1989/92	2300	16500
PARANA MEDIO NORTE	1990/92	3300	17000

⁴¹⁴ NA, MZO, nezpr. Argentina.

CENTRALES HIDROELÉCTRICAS	AÑO HABILITACION no anterior a :	POTENCIA (MW)	ENERGIA (GWh)
GARABI	1988	1098	3600
RONCADOR	1988	1400	5000
SAN PEDRO	1988	373	1980
CONDOR CLIFF	1989	1750	3380
LA BARRANCOSA	1988	625	2040
LA LEONA	1988	500	1040